
69
6 G
2

Plutarchi Regum & Imperatorum Apophthegmata Raphaele Regio interprete.

Plutarchi Laconica apophthegmata Raphaele Regio interprete.

Plutarchi Dialogus: in quo animalia bruta ratione uti monſtrantur: Ioanne Regio interprete.

Raphaelis Regii apologia: in qua quattuor hæ quæſtiones potiſſimum ediſſeruntur.

Vtrum in Pliniani prologi ſecunda periodo. obiicere moliar: an obiter molliam ſit legendum.

Vtrum imperator: an conterraneus Plinio ſit caſtrenſe uerbum.

Vtrum hoc pronomen ille in tertia prohœmii eiuſdem periodo Catullum referat: an maximum patrem.

Vtrum in periodi ipſius clauſula. Vernaculis tuis & famulis: an Veraniolis ſuis & fabullis: Plinius ſcripſerit.

Cum Gratia Et Priuilegio.

Raphael Regius Ioanni Lubrancio Posnaniensi Episcopo Regis Poloniae consiliario felicitatem.

Dionysius ille maior syracusanorum tyrãnus benignissime pontifex: cum in filii adhuc adolescentis cubiculum aliquando ingressus: multa pocula & argentea & aurea uidisset: exclamasse fertur. Indignus es fili principatu: qui tot poculis a me acceptis: neminem tibi conciliaris. Dictum profecto sapiẽti rege dignissimum. Nihil.n. principem uirũ magis decet: q̃ diuitias & opes: ut uerbis Ciceronis utar: ad benignitatem liberalitatemq; conferre. Id uero tibi sic est ingenitum: ut illa Dionysii indignatio nequaq̃ in mores tuos uere iactari possit. Nihil.n. praeclarius esse ducis: q̃ ut cum oẽs alios quapiam uirtute insignes: tum praestãtes doctrina uiros honestissimis muneribus prosequaris. Ex quo sane factum est: ut non solum opulento Posnaniensi Episcopatu: Sed etiam Romano Pontificatu dignissimus doctissimi cuiusq; iudicio esse censearis. Nã ut de aliis eminẽtissimis uirtutibus tuis nihil dicam: prudentia. fortitudine. iusticia. grauitate. humanitate. in egenos benignitate. in patriam pietate. uitae integritate: quis in litteris uir eminet: quem tibi nuper cum in Italiam descendisti: singulari comitate beneficientiaq; tibi nõ obligaris? Hinc uero summus quidam litterarum ac poti9 immortalitatis: quae solis litteris continetur: amor maximis quibusq; animis ingenitus apertissime demonstratur. Imagines.n. colossi. statuae. pyramides. arcus triũphales. aliaq; sumptuosa hoc genus monumenta: quae tua est prudentia: non ignoras & ua-

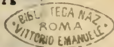
riis casibus ac ruinis obnoxia esse: neq; sibi perpetuitatem; nedum aliis tribuere posse. Vna uero eloquẽtia homines alioqui mortales hominumq; gesta non solum celebria sed etiam immortalia fieri: ex assidua cum aliorum scriptorum: tum historicorũ lectione facile percepisti. Illa nãq; tantopere delectaris: ut quicquid temporis ab regiis consultationibus officiisq; pontificalibus tibi superest: id omne ad historiam conferas perlegendam. Nec profecto iniuria: cum historia ex Ciceronis sententia sit testis temporum: lux ueritatis. uita memoriæ. magistra uitæ. nuncia uetustatis. Sæpe igitur nec immerito nuper suspirabas: cum Paduæ Alexandri Macedonis illius magni gesta a. Q. Curtio elegantissime descripta percurrentes multis in locis dimidiata deprauataq; esse depræhenderemus: meq; simul cũ Nicolao Iudæco non philosophiæ solum & medicinæ: sed etiã utriusq; linguæ doctissimo cohortabaris: ut si quo modo possemus illum in pristinum candorẽ uindicaremus. Cũ autem Plutarchi Apophthegmata inter prandẽdum. Neq; enim quo plus temporis lectioni possis impertiri: cœnare solitus es: fere legenda curares: multaq; uiderẽtur & perceptu difficiliora: & sensibus ineptiora: q̃ ut Plutarcho ipsi conuenirent: mirabaris unde id accidisset: cũ præsertim paucis ante annis e græca lingua in latinam a Francisco Philelpho uiro nostra ætate cum primis facundo translata fuissent: ut ex archetypis & manu ipsius scriptis exemplaribus librarii isti: qui impressores uocari cœperunt: illa forsitan descripserint. Sed cum omnem ego culpam in librarios ipsos reiicerem: a me petiisti: ut cum latino græcum exemplar conferrem: &

quoad possem tibi castigarem. Ego uero ex accurata utriusq; exemplaris collatione facile perspexi: multa quidem librariorum imperitia fuisse deprauata. Sed interpretis incuria pleraq; uideri & ineptiora & obscuriora: quæ Plutarchus elegantissime lucidissimeq; descripsisset. Ea uero cum emendari citra multas non possent lituras atq; mutationes: plus q̃ iniunxeras oneris sponte suscepi: apophthegmataq; ipsa ex integro sic in latinum sermonem uerti: ut iis quæ iã pridem interpretata fuerant: multo perceptu faciliora esse uideantur. Quod quidem si utranq; translationem tibi conferre uacabit: facile diiudicabis. Illud autem mihi gratissimũ erit: si hanc lucubrationem nostrã honestissimis studiis tuis aliquid cognouero profuisse. Hac nãq; potissimum de causa hunc laborem suscepi: quod apophthegmatum lectione haud immerito te maxime delectari sciebam. Cum enim Apophthegmata ipsa nihil aliud sint: q̃ acuta quædã & breuia non cuiuslibet quidem dicta: sed oratorum, ducum, legislatorum, imperatorum, regum ac ut semel dicam: illustrium uirorum: cum omnes alios: tũ principes & antistites nõ inter legendum modo iuuare uerum inter loquendũ quoq; & consultandum opidoq̃ cõmendare possunt. Quis enim magni excellentisq; sapientia uiri auctoritate atq; snĩa non moueatur? Huc accedit multarum historiaȝ cognitio: quas apud alios scriptores haud facile inuenias. Tametsi nanq; Apophthegmata ab historia semota esse uidentur: citra historiam tamen minime describi possunt. Sed cum hoc pulcherrime tibi sit notum nihil longiore præfatione opus esse uidetur. Ac illud potius excusandum foret: quod serius for-

ſitan q̄ optabas:apophthegmata ipſa ad te peruenere. Id uero tametſi nulla mea factum eſt culpa: niſi cum aliqua tamen adeo longi temporis uſura ad te illa proficiſci non potui ſuſtinere. Nam una cum illis lepidiſſimum quoq; Plutarchi ipſius dialogum: quem Ioannes Regius mihi frater cariſſimus utriuſq; linguæ cum primis doctus paucis ante annis: q̄ in flore ætatis ſuæ. Nondum.n. duo de triginta annos exceſſerat: dira peſte in Romana aula raperetur: latinitate donauit: curaui deſcribendum: ſimul ut fratris optimi: quem ipſe inſtitueram. qui me ueluti patrē ſemper coluerat: memoria diuturnior efficeretur: ſimul quod dialog9 ipſe: & lectu pulcherrimus: & cognitu digniſſimus eſſe uidetur. Nam Gryll9 quidam circes ueneficiis in ſuem mutatus contra philoſophorum omnium ſententiam atq; definitionem ualidiſſimis colligit argumentis: brutas animantes non minus q̄ homines ratione uti: facūdiſſimumq; Vlyſſem illum contra diſputantem ita conuincit: ut in ſuam trahat opinionem. Accedit & Apologia mea: in qua Pliniani prologi quidā loci & corriguntur & exponūtur. Sed ne longiore q̄ par eſt epiſtola detinearis: iam Plutarchū uerba latine facientē abs te audiri ſinam9. Vale maximum ſtudiorum decus. Ex Academia Patauina. III. Kalēdas Septēbres. M.DVII.

PLVTARCHI CHERONENSIS REGVM ET IMPERATORVM APOPHTHEGMATA RAPHAELE REGIO INTERPRETE.

Plutarchus Cheronensis Traiano Imperatori felicitatem.

Rtaxerxes Persarum rex maxime imperator Traiane Cæsar: non minus regium & humanum existimans parua libenter prompteq; accipere: q̃ magna tribuere: cũ sibi in uia obequitanti pauper quidam & operarius homo nihil aliud habens: ambabus aquam manibus e ꝓximo flumine haustã optulisset: iucunde & suscepit & arrisit: nõ rei q̃ donabat̃ utilitate. sed prõpta eius q largiebat̃: uoluntate gratiam metitus. Lycurgus uero tenuissima lacedæmoniis sacrificia instituit: quo semper ex iis rebus: quæ adessent: deos frugaliter facileq; colere possent. Huiuscemodi igitur tu quoq; mente: licet parua tibi munuscula Xeniaq; ac uulgares ex philosophia primitias offeram: simul cum animi promptitudine commentariorum quoq; utilitatem suscipe: siquid commodi habent ad mores institutaq; imperatorum cognoscenda: quæ ex dictis quidem melius q̃ factis sese ostendũt. Tametsi uitas quoq; illustriũ tam apud Romanos q̃ apud græcos ducum & legum latorum ac imperatorum nostra historia complectatur. Sed gestorum pleraq; fortunam habent permixtam. Quæ uero in negotiis & perturbationibus ac utraq; fortuna emittuntur dicta atq; re

ſponſa:tanq̄ in ſpeculis uniuſcuiuſq; mentem perſpicue ex
hibent contemplandam. Quare Siramnes Perſa quibuſdā
admirātibus: quod ſapientibus ipſius uerbis facta nō reſpō
derēt. Verborum inquit ipſe quidem ſum dominus. Facto-
rum autem ſimul cum rege fortuna. Illic igitur dicta quidem
uirorum quæ geſta quoq; admixta continent: otioſas aures
poſcunt. Hic uero dicta ipſa nūda tanq̄ uitæ uniuſcuiuſq; in
dicia & ſemina quæ collegimus: nihil tibi puto impedimenti
allatura: quo minus publicæ cōſulas utilitati: cū breui multos
uiros memoria dignos perſpicere & cōtēplari poſſis. Vale.

p Erſæ adunco homines naſo & amant: & pulcherri
mos putāt. quod Cyrus qui maxime regum omniū
fuit amatus: aduncum habuit naſum. Dictitabat au
tem Cyrus: eos qui ſibiipſis bene facere nolint: aliis cogi bo
na ſuppeditare: Ac imperium nemini conuenire: qui quibus
imperat: melior nō ſit. Perſas autem cupientes pro ſua mō
tana & aſpera planam & mollem regionem occupare non
permiſit. quod diceret: ut plantarum ſemina: ſic hominum
uitas regionibus ſimiles fieri.

D arius Xerxis pater ſeipſum laudās aiebat: ſe in præliis & pe
riculis euadere prudentiorem. Cum autem ſubditis ſibi po
pulis tributa ſtatuiſſet: principes prouinciarum ad ſe accerſi
uit: & an grauia eſſent tributa percōtatus eſt. cumq; illi reſpō
diſſent: mediocriter ſe habere: dimidium unicuiq; remitti
iuſſit. Ingens uero malum granatum cum aperuiſſet: cuidā
roganti cuiuſnam rei tātum habere uellet numerum: quan
ta granorum illorum eſſet multitudo: reſpondit tot zopy
ros. Fuit autem Zopyrus uir probus: & illi amicus: qui po

ſteaq̃ ſeipſum uerberibus fœdauit nareſq; ſibi & aures amputauit:itaq; Babylonios decepit:ac ſibi creditā ab ipſis urbem Dario tradidit:ſæpenumero Darius ipſe dixit:ſe malle zopyrum illius fœditatis expertē eſſe:q̃ centum Babylonas ad eam quam poſſideret:acquirere.

S emiramis cum ipſa ſibi ſepulchrum ſtrueret inſcripſit. Quiſquis regū pecuniis eguerit:demoliens monumentum:quot quot uolet ſumito. Darius igitur cum ſepulchrū aperuiſſet: pecunias quidē nullas inuenit. ſed in alias īcidit litteras hoc indicantes. Niſi malus & pecuniarū inexplebilis fores:mortuorum loculos nunq̃ mouiſſes.

X erxes Darii filius cum accepiſſet Arimenem fratrem ſecum de regno contendentem ex Bactriana deſcendiſſe:donum ei miſit:& iis qui munus ferebant:mandauit:ut dicerēt. His quidem nūc te Xerxes frater honorat. Sed ſi rex declaratus fuerit:omnium maximus apud ipſum eris. Cum igitur Xerxes delectus rex fuiſſet: e ueſtigio quidē Arimenes illum & adorauit & eius capiti diadema impoſuit. At Xerxes ſecundum a ſe locum ei aſſignauit. Bobyloniis autem irat9:quod defeciſſent:cum illos recepiſſet:ne arma ferrēt. ſed ut cantarent ac tibicines forēt lenociniaq; & cauponas exercerent: ac tunicas ſinus habentes geſtarent imperauit. Atticas uero ficus uenales in Perſida inuectas non ante ſe eſurum affirmauit:q̃ regionem illas ferentem ſubiugaſſet. Idem græcos exploratores cum in caſtris depræhendiſſet: nulla prorſus eos iniuria affecit. Sed hortatus:ut intrepide exercitum ſpecularentur:dimiſit.

A rtaxerxes filius xerxis cognomento longimanus quod ma

num alteram haberet longiorem: dictitabat multo regali-
us esse addere q̃ auferre. Primus autem permisit eos qui se-
cum una uenarentur: dum possent & uellēt: se priores in fe-
ras iaculari. Primus quoq; iis ducibus: q deliquissēt: has pœ
nas statuit: ut pro flagellandis corporibus detracta flagella
rentur uestimenta: & pro uellendis capillis depilandoq; ca-
pite deposita tiara depilaretur. Satibarzanē uero cubiculari
um quiddã minus iustum abse petentem: cum animaduer-
tisset illud triginta milibus daricorum æstimare: quæstorem
iussit ad se triginta milia daricorum afferre: ac cum illi trade
ret. Accipe o Satibarzane inquit. Hæc.n.cum tibi dedero:
pauperior non ero. At si q̃ petieras fecissem: iniustior.

C Yrus iunior cum Lacedæmonios: ut secum societatem ini-
rēt inuitaret: aiebat cor se grauius habere: q̃ frater: plusq; me
ri bibere ac melius ferre. Illũ.n.in uenatiōibus uix in equo.
At in rebus aduersis in solio difficulter sedere. Hortabatur
autem: uiros ad se mitterēt: pollicens se peditibus equos da-
turum. equitibus currrus. Quibus p̄dia essent: uicos. Qui ui
cos possiderent: eos urbium dominos effecturum. Argenti
uero & auri non numerum: sed pondus illis fore.

A rtaxerxes Cyri frater cognomento memor occurrentibus
nō modo abunde se exhibebat: uerũ legitimam quoq; uxo-
rem iussit: currus aulæa undiq; tollere: quo ii qbus erat op9:
uel in itinere se adire possent. Pauperiore autem homine po
mum egregiæ magnitudinis ipsi offerente: cum iucunde ac-
cepisset: Per solem inquit hic mihi uidetur urbem: si creda-
tur ex parua magnam efficere posse? In fuga uero quadam
cum sua ipsius impedimenta fuissent direpta: ficcisq; ficub9

& pane hordeaceo uesceretur: Qualis inquit uoluptatis inexpertus eram.

P arysatis Cyri & Artaxerxis mater iubebat eũ qui regẽ allocuturus esset: byssinis & mollibus uti uerbis.

O rontes regis Artaxerxis gener: cum ob iram inhonoratus & condemnatus foret: ut computatorum inquit digiti nunc decẽmilia. nunc unum significant: ita regũ quoq; amici interim totum. interim minimũ possunt.

M emnon pro Dario rege aduersus Alexandrũ bellũ gerens: cum militem quendam mercede conductum multa de Alexandro ipso nefaria turpiaq; iactantem lancea percussisset: Ego inquit te pasco: ut pugnes contra Alexandrum. non ut illi male dicas.

Æ gyptiorum reges ex sua ipsorum lege iudices adiurabant: neq̃d iniuste: etiam si rex imperaret: iudicarẽt.

P oltys Thracum rex cum Troiano bello & Troiani & græci ad eum oratores eodem tempore misissent: Alexandrum & Helenam reddere: & duas ab se formosas uxores accipere iussit.

T eres Sitalci pater dictitare solebat: cũ otiosus esset neq; militaret: nihil se putare ab agasonibus differre.

C otys ei qui sibi Pardalin largitus erat: Leonem contra dono dedit. Sed cum natura foret iracundior: & asper eorum; qui in ministeriis deliquissent castigator: uasa fictilia tenuia quidem & fragilia. sed cælaturis quibusdã & sculpturis polite eleganterq; laborata sibi ab hospite allata: cum hospiti ipsi dona dedisset: simul omnia cõfregit: ne in eos: ut dixit: qui illa fregissent: asperius animaduerteret.

I dathyrsus scytharum rex: aduersus quem Darius expedi-tionem fecit: suadebat Ionum principibus: ut soluto Istri ponte: sese in libertatem uindicarēt. Quod quidem cum ip-si ob suam in Darium fidem facerē noluissent: eos mancipia frugi a fugaq; aliena uocabat.

A nteas ad Philippum hæc scripsit. Tu quidem uiris Macedo nibus qui bella gerere didicerūt: imperas. Ego uero Scythis: qui cum fame & siti pugnare possunt. Cum autem equum fricaret: Philippi oratores interrogauit: Num id Philippus faceret. Illis uero respondētibus minime: Et quo inqt modo cōtra me bellum mouere potest? Ismeniam uero tibicinem optimum cum cepisset: tibiā inflare iussit. Et cum alii admi-rarētur: iurauit se hinnientem equum libentius auditurum.

S cilurus cum relictis octoginta maribus filiis obiturus esset: iaculorum fasciculum unicuiq; proponens: confringere iu-bebat. Verum singulis se id posse negantibus: ipse cum sin gula iacula excepisset: facile omnia pfregit: sic illos docens: si una perseuerarent esse: firmos ualidosq; fore. Sin dissolu ti dissidentesq; forent: infirmos ac debiles futuros.

S elon Siciliæ tyrannus: quo tempore Carthaginenses apud Imeram debellauit: cum pacem faceret: fœderibus inscribe-re coegit: quod ab imolandis Saturno filiis desisterēt. Sæ-pius aūt syracusanos ad agriculturam tanq̄ in expeditionē eduxit: simul ut ager melior efficeretē excultas. Simul ne ipsi per otium deteriores fierent. Cum uero pecunias a ciuibus peteret: ac illi propterea tumultuarētur: se petere dixit tanq̄ redditurus. Atq; post bellum reddidit. Cæterū in conuiuio cum lyra circunferretur: & alii deinceps apte & pulsarent &

cancerēt: ipse in equū introduci iussū facile agiliterq; insiluit.

I eron post Gelonem tyrānus dictitabat: neminem quidem eorum: qui loquendi libertate apud se uterentur: esse importunum. Sed qui sermonē arcanum efferrēt: iniuria afficere putabat etiā eos: quibus reuelassent. Odio nanq; habemus non eos solum: qui efferunt. sed etiam eos: qui quæ noluimus audierint. Conuicio autem propter oris fœtorē a quodā affectus: repræhēdit uxorem: ut quæ nihil ipsum de illo unq̄ monuisset. Verum ea putabam quidem ait omnes uiros istiusmodi odorē olere. Ad Xenophanē uero Colophonium conquerentem uix duos ab se famulos nutriri posse: At Homerus inquit: cui tu detrahis: plus q̄ decem milia hominum alit uel mortuus. Idem Epicarmum comœdiarum poetam: quod præsente sua uxore quiddam tacēdum dixisset mulctauit.

D ionysius senior cum forte secundum litterarum ordinē populi principes eligerentur. M. litteram sortitus est. Atq; ad eum qui dixerat: Morio es o Dionysi: Monarchæ erimus inquit. Cumq; populi princeps electus concionem habuisset: a syracusanis impator statim fuit designatus. Sed in tyrannidis initio cum obsideretur: concitatis aduersus ipsum ciuibus: amici quidē cōsulebant: ut se principatu abdicaret: nisi mallet superatus mori. At is cum uidisset bouē a coquo iugulari citoq; mori: Ergo non iniucundum est inquit: nos morte adeo breui perterritos tantū relinquere principatū? Filium uero: cui principatū relicturus erat: cum accepisset ingenui hominis: uxori uim attulisse: iratus interrogauit: nunquid tale in se deprænhendisset? Cæterum adolescens cum

respondisset. Tu nanq; patrē tyrānum non habuisti: ne tu quidē filium inquit es habiturus: nisi ab istorū perpetratiōe destiteris. Ad eundē uero filium in cubiculū ingressus: cum uidisset poculorū & argenteorū & aureorum multitudinē: exclamauit. Non es principatui aptus: qui tot poculis a me acceptis neminem tibi amicum effeceris. Idē cum pecunias a syracusanis exigeret: uideretq; eos & cōquerētes & precā tes & dicentes se non habere: alias quoq; exigi iussit: ac bis terue id fecit. Verum posteaq̄ plures imperauit: ipsosq; in foro & ridere & cauillari circumeuntes audiuit: quiescere ius sit. Nunc. n. inquit nihil habent: quādo nos contemnunt. Matri uero suæ: quæ licet iam consenuisset: uiro tamen tra di uellet: ciuilia quidem iura inquit uiolari possunt. naturæ non possunt. Cum autem maleficos aliarumq; rerum fu res aspere coerceret ac puniret: uestium raptoribus igno scebat: quo Syracusanos a cœnis mutuis ac ebrietatibus deterreret. Peregrinum autem quendam: qui diceret se cum ipso priuatim loqui uelle ac docere: quo modo insidiantes cognoscere posset: eloqui iussit: cumq; is accessisset: ac di xisset. Da mihi talētum: ut insidiarum indicia audisse uidea ris: dedit: se audisse simulans: hominisq; commentum & ar tem admiratus est. Idem cuidam roganti: an esset otiosus: nunq̄ hoc mihi inquit eueniat. Duos uero iuuenes cum au disset multa de se atq; tyrānide turpia detestādaq; inter po tandum locutos: utrosq; ad cœnam inuitauit: Et cūm alterū quidem ebriosum multaq; nugantem animaduertisset: alte rum autem raro & caute bibentem: illum quidem ut natura & uino furentem dimisit. Hunc uero ut consulto maleuolū

& hostem interfecit. Sed quibusdam ipsum accusantibus: quod hominem improbum ac ciuibus odiosum honoraret atq; proueheret: At uolo inquit aliquem esse: quem maiori q̃ me odio prosequantur. Cum autem oratores corinthiorum munera sibi ab illo data aspernarentur: ob legem: qua legati dona accipere prohibentur: Eos rem idignam facere dixit: ut qui quod solum boni tyrannides habeāt: tollerent: docerentq; uel beneficium a tyranno accipere formidandū esse. Cum uero quendam e ciuibus accepisset aurum domi defossum habere: ad se deferri iussit. Sed cum is exigua parte subtracta in alienam migrasset urbem: agrumq; emisset: illū ad se accersiuit: totumq; accipere iussit: utpote qui diuitiis uti didicisset: neq; utile inutile redderet.

D Ionysius iunior dictitabat: se multos quidem alere liberalium artium doctores: nō quod illos admirareť. sed quia per illos ipse aliis admirationi esse uellet. Polyxeno aūt dialectico asserente se illum redarguturum: uerbis quidem inquit. sed ego te rebus ipsis redarguo. Tuis. n. relictis me meaq; colis. Tyrānide uero cū excidisset interrogatus a quodam quid sibi Plato philosophiaq; profuisset: ut tantā inquit fortunæ mutationē æquo animo feram. Interrogatus itē quomodo pater suus cum pauper esset ac priuatus: syracusanorum dominatum acquisiuisset. ipse uero cum haberet ac tyranni filius esset: amisisset: Pater quidem ait cum popularis dominatus odio haberetur: tyrānidem occupauit. Ego uero cum iam tyrannis inuidiosa foret. Sed cum ab alio idem rursus esset rogatus: Pater inquit suam mihi reliquit tyrannidem. non fortunam.

A gathocles figuli filius siciliæ dominus effectus rexq; decla ratus fictilia pocula consueuerat inter aurea collocare: ac iu uenibus ostentans dictitare. Ego cum prius talia facerem: nunc ob diligentiam & fortitudiné talia facio. sed obsidéte ipso urbé: cum quidam e muris conuiciarentur clamantes. O figule unde stipendiú militibus solues? blande ac subridens. Si quando hanc cepero inquit. Cumq; illam cepisset: captiuos uendens dicebat. Si me iterum conuicio affeceritis: aduersus dominos uestros mihi sermo erit. Ithacesiis uero nautas eius accusantibus: quod ad insulam appulsi pecora aliquot abegissent: At qui rex uester inquit: cum ad nos uenisset: non ouibus modo abactis: uerum pastore quoq; ad hæc excæcato recessit.

D ion qui Dionysium e tyrannide exegit: cú insidias sibi a Calippo: cui maxime & amicorú & hospitum fidebat: strui accepisset: illum redarguere nó sustinuit. quod diceret satius esse mori q̃ uiuere: cui non hostes modo. uerum amici quoq; sint cauendi.

A rchelaus cum in conuiuio quidam íproborum familiariú aureum poculum ab se peteret: puerú iussit Euripidi tradere. Quod sane cum homo miraretur: Tu quidem ait qui petas. Hic uero qui accipiat uel non petens dignus est. Sed a tonsore loquaci rogatus: Quo modo te tondeo rex? Silens inquit. Cum autem Euripides pulchrum Agathonem in conuiuio amplecteretur: ac iam pubescentem oscularetur: ad amicos conuersus. Ne admiremini inquit. Nam pulchrorum autumnus quoq; pulcher est. Timotheus uero citharœdus: cum paucioribus q̃ sperarat acceptis: illum palam

accusaret:atq; hanc uersus particulam aliquando canens.
At tu argentum terra genitum laudas:illũ taxaret:succinuit ipsi Archelaus:Tu uero postulas. Idẽ aqua respersus a quo dam cum ab amicis aduersus hominem incitaretur; Atqui ait non me respersit:sed quem esse putauit.

Philippum Alexandri patrem Theophrastus memoriæ prodidit non solum dignitate:sed etiam prudentia & moribus multo aliis regibus præstitisse. Athenienses igitur beatos esse dictitabat.ut qui singulis quibusq; annis decem inuenirent:quos imperatores eligerent. Se nanq; unum dũtaxat imperatorem per multos annos inuenisse Parmenionem. Sed cum multi successus præclari uno die sibi nunciati forent:O fortuna inquit pro tot tantisq; bonis exiguo me aliquo malo affice. Deuictis autem Græcis cum quidã ipsi cõsulerent:ut præsidiis urbes contineret: Malo inquit diu benignus:q̃ breui tempore dominus appellari. Maledicũ uero ut expelleret:cum hortarentur amici:Non faciam inquit: ne circumiens inter plures male dicat. Idem Smicytho Nicanorem calumniante:quod semper Philippo detraheret: sodalibusq; censentibus illum esse aduocandum & puniendũ:At Nicanor inquit non est Macedonum uilissimus. Cõsiderandum est igitur nunquid illum offendamus. Posteaq̃ igitur sensit Nicanorem egestate uehementer oppressum ab seq; neglectum:iussit munus q̃ primum illi dari. Smicytho itaq; rursus afferente: Nicanorem admirandas palam omnibus laudes Philippi ipsius referre: Videtis ne ergo inquit:in nobis esse & bene & male audire? Populi autẽ Atheniensis principibus se gratiam habere dicebat: utpote qui

suis conuiciis ipsum & moribus & sermone in dies efficeret meliorem. Nam illos & uerbis & rebus mendaces coargue re nitor. Quotquot uero Athenienses apud Cheroneam fue rant capti: cum gratis dimisisset: ac ipsi uestimenta strataq; reposcerent Macedonas criminantes: ridens inquit. Non- ne uobis uidentur Athenienses putare se in talorum ludo a nobis superatos fuisse? In pugna uero fracta illi clauicula: cum medicus: qui illum curabat: quotidie prorsus aliquid pe teret: sume ait quotcũq; uis. Nam clauem habes. Sed e duo bus fratribus Amphotero & Cratero: cum Craterum qui- dem prudentem & strenuum. Amphoterum uero hebetem & ignauum uideret: Craterum quidẽ Amphoterũ & utrũq; esse dixit. Amphoterum autem neutrũ. Qui autem ipsi con sulebant: ut se cum Atheniensibus aspere gereret: eos inep- tos esse aiebat: ut qui hominem omnia gloriæ causa & faci- entem & patientem: gloriæ ipsius theatrum abiicere iube- rent. Idem cum duorum scelestorum iudex esset: alterũ qui- dem ex Macedonia fugere: alterꝝ uero persequi iussit. Cum autem in loco amœno castra metaturus audisset: pabulũ il- lic iumentis non esse: Qualis inquit nostra est uita: si ad asi- norum commodum nobis est uiuendum? Munitum uero quoddam castellum cum capere uellet: exploratoresq; renũ ciassent: undiq; aditu esse difficile: neq; capi posse: interro- gauit. An ita difficile accessu foret: ut ne asinus quidem au- ro onustus adire posset. Idem cum ii qui circa lasthenem Olynthium quererentur atq; ægre ferrent: se a quibusdam Philippi ipsius familiaribus proditores appellari: Inepti in- quit natura & agrestes sunt Macedones: utpote qui Sca-

pham Scapham uocent. Filium autem monebat: ut blande mansueteq; cum Macedonibus cōuersaretur: quo sibi multitudinis potentiam compararet: donec alio regnante ipsi humano esse liceret. Ad hoc cōsulebat quoq; ut eos qui potentes in ciuitatibus forent: & bonos & malos sibi conciliaret: ac opus cum esset: bonis quidē uteretur. malis uero abuteretur. Sed Philoni Thebano a quo & beneficiis affectus & hospitio susceptus fuerat: quando Thebis obses erat: cū nullum postea munus ab eo accipere uellet: ne me īquit beneficētia & gratia superatum ingenita mihi uincendi benefaciendo præstantia priues. Idem cum multos captiuos uēderet: indecore tunica contracta sedens: unus ex iis qui uendebantur clamauit. Parce mihi Philippe. Nam paternus tibi sum amicus. Et percontante Philippo: Vnde o homo & quo modo? prope inquit accedens tibi dicam. Cum igitur propius adductus eēt: Paulo inquit inferius Chlamydē demitte. Sic enim sedens indecore te habes. Tum Philippus. Ipsum dimittite inquit. Nam uere beneuolus & amicus mihi esse ignorabatur. Ad cœnam uero ab hospite quodam in itinere inuitatus: cum multos secum adduceret: ac hospitem perturbatum uideret. Neq; enim satis erant: quæ fuerant præparata: nuncium unicuiq; amicorum præmittēs monuit: placentæ locum relinquerent. Illi uero sic esse sibi persuadentes atq; expectantes: non multum comederunt. Itaq; omnibus quæ parata erāt suffecere. Idem Hipparchi Eubœensis mortem plane grauiter tulit: ac quodam dicēte. Attamen ille maturus decessit: sibi quidem ipsi inquit. Sed mihi cito. Ante nanq; mori properauit: q̄ dignā nostra ami

citia gratiam a me receperit. Ab Alexandro autē cum se cri minari accepisset: quod filios ex multis mulieribus tolleret: Ergo cū multos inquit habeas regni æmulos: & bonus eua de & probus: ut non mea: sed tua gratia regnum adipisca-ris. Hortabatur quoq; eum: ut Aristoteli operā daret ac phi-losophiæ: ne multa inquit eiusmodi agas: qualia me fecisse pœnitet. Cum uero quendam & Antipatri amicis iudicum numero ascripsisset: posteaq̄ & barbam & capillos eum sibi inficere sensit: remouit: quod diceret eum qui in capillis infi dus esset: dignum non esse: cui in negotiis fides haberetur. Quandam autem Machetæ causam cum ipse iudicaret: ac dormitans parum uiribus intendisset: ipsum condemnauit. Sed Macheta reclamante se prouocare: indignatus ad quē ait. Et Machetas: Ad te ipsum o Rex inquit: si uigilans at-tendensq; audieris. Tunc quidem Philippus surrexit. Sed cum ad se magis redisset: nosset q; iniuria Machetam affe-ctum: iudicium quidem non rescidit. sed litis æstimationem ipsi persoluit. Harpalus uero pro cognato & familiari Cra tete iniuriarum accusato cum dignum esse censeret: ut mul ctam quidem persolueret: sed a iudicio liberaretur: ne con-uiciis afficeretur: Melius est inquit istum ipsum: q̄ nos pro-pter istum male audire. Sed amicis ægre ferentibus: quod ipse a Peloponensibus beneficio affectis in olympicis ludis exibilaretur: Quid igitur inquit: si malo afficiant? Diutiuscu le uero cum in castris dormisset: ac deinde surrexisset: secu-re inquit dormiui. Nam Antipater uigilabat. Rursus cum ĩ-terdiu dormiret: ac Græci qui ad fores conuenerant: mole-ste ferrent atq; criminarentur: Ne admiremini Parmenio in

quit: Si nunc Philippus dormit. Nam quando uos dormie-
batis: ille uigilabat. Quendam uero cantorem cum inter cœ-
nandum emendare uellet: ac de sonis loqui: ne tibi tantum
mali Cantor inquit eueniat o rex: ut me ista melius scias. Sed
quo tempore ab Olympiade uxore filioq; Alexandro dissi-
debat: Demaratus Corinthius ad ipsum uenit: a quo rogatus:
quo modo Græci mutuo se haberent: Nimium inquit Græ-
corum concordia tibi est curæ: cum proximi familiarissimiq;
aduersus te ita habeant. Qua re prudentior factus & ab ira
cessauit: & illos sibi reconciliauit. Anus uero paupercula
cum dignum esse putaret: se ab illo iudicari: & sæpenumero
importuna esset: otium sibi non esse dixit: Vetula uero cla-
mans: ergo ne rex quidem sis inquit. Sed ipse dictum admira-
tus non illam modo: uerum alios quoq; e uestigio audiuit.

Alexander adhuc puer patrem multa prospere gerente mini-
me quidem lætabatur, sed ad pueros qui secum educaban-
tur aiebat. Nimirum pater nihil mihi relinquet agendum.
Pueris autem dicentibus: hæc nempe tibi acquirit. At quid
prodest inquit: si multa quidem habeamus: & ego faciam
nihil? Agilis uero & pedibus uelox cum esset: hortare-
turq; a patre: ut in olympiis stadium curreret: Si quidem ait
reges mecum sint certaturi. Puellam autem ad se sub intem-
pestam noctem adductam: ut una cubaret: interrogauit: cur
tam sero? Ac illa cum respondisset: se tantisper expectasse:
dum maritus cubitum iret: grauiter seruos increpuit: quod
fere ipsorum opera adulterium perpetrasset. Cum autem
diis sacrificaret ac citra parsimoniam thura in ignes sæpius
inijceret: leonides pædagogus: tam sumptuose inquit o fili

ſacrificato:cum thuriferam ſubiugaueris regionē. Potitus igitur illa hanc ad ipſum epiſtolam dedit. Miſi tibi thuris & caſiæ talenta centum: ne poſthac in deos ſis auarus: ſciens nos etiam aromatifera potitos eſſe regione. Apud granicū uero pugnaturus:Macedonas hortabatur:ut abunde cœnarent:omniaq; in medium cōferrent:tanq̄ poſtridie: quæ hoſtium eſſent:cœnaturi. Perillus autem quidam ex amicorum numero cum filiabus dotem petiſſet:quinquaginta quidem talenta illum accipere iuſſit. Sed cum ille dixiſſet: decem ſatis eſſe: Tibi quidem inquit accipere. Sed mihi nequaquā ſatis eſt dare. Anaxarcho autē philoſopho diſpenſatorem iuſſit:quantum peteret dare. Sed cum diſpenſator dixiſſet:illum talenta centum petere:Bene inquit facit:cum ſciat ſe amicum habere:qui tot elargiri & poſſit & uelit. Mileti uero cum multas athletarū ſtatuas uidiſſet:qui in olympiis Pythiiſq; uiciſſent:Et ubi nam inquit tāta iſta erant corpora:quando barbari ueſtram urbē obſidebāt. Idem cum Ada Cariæ Regina bellaria & obſonia a ſtructoribus & coquis impēdio elaborata ad ipſum quotidie mittere amaret:meliores aiebat ſibi eē coquos & obſonatores:ad prandium quidem nocturnum iter. ad cœnam uero prandii mediocritatem. Omnibus autem ad pugnā inſtructis cum duces rogaſſent:Nunquid nam ad hæc? nihil inquit: niſi ut barbæ Macedonibus radātur:Sed Parmenione admirante:An ignoras inquit in pugna nullum eſſe q̄ barbæ meliorem captum? Cum uero Darius innumera ei uellent dare talenta. Aſiamq; ex æquo diuidere:dixiſſetq; Parmenio. ego quidem accepiſſem: ſi Alexander eſſem: & ego inquit per

Iouem si Parmenio. Sed Dario respondit. Neq; terram du
os soles: neq; Asiam duos reges tolerare. Apud Arbela ue-
ro cum aduersus centena hominum milia de rerum summā
periclitaturus esset: amici ipsum adiere: ac milites accusaue-
re: quod in tentoriis colloquerētur: statuerentq; se nihil spo
liorum in regium tabernaculum relaturos: sed sibi ipsis lu-
craturos. Tum ille ridens: bona inquit nunciatis. Nam uiro
rum ad uincendum non fugiendum præparatorum collo-
cutiones audio. Ac multi quidem militū ad ipsum acceden-
tes dicebant. O rex confide: neq; hostium multitudinem ti
me. Neq;.n. pedorem nostrū tolerabūt. Sed instructo iam
exercitu cum militem quēdam uidisset iaculum amento re-
ligantem: ex acie ut inutilē expulit: quippe qui tūc se instrue
ret: cum armis utendū esset. A matre uero epistolam accusa
tiones secretas in antipatrum calumniasq; continentē una
cum Ephestione: ut consueuerat: legens nihil quidem illum
prohibuit. sed posteaq̄ perlegit: anulum sibi detraxit: ac illi
us ori sigillum imposuit. Iouis autē filius in Ammonis tem-
plo cum a sacerdote foret appellatus: Nihil inquit ē miran-
dum. Nam Iupiter omnium natura pater est: qui optimum
quēq; sibi adoptat. Sed cum sagittæ ictu crus ipsi foret uul-
neratū: multiq; eorum qui illum sæpe numero deum appel
lare consueuerant: accurrissent: Serena fronte. hic quidem
inquit sanguis est: ut uidetis: & non liquor ut canit Home-
rus. Qualem cœlicolæ diui misere fluentem. Quibusdā ue-
ro Antipatri frugalitatem laudātibus: quippe qui dure aspe-
req; uiueret: Antipater inquit albis quidem extrinsecus in-
dutus est. Intus autem purpureus est totus. Idem per hye-

niem & frigus cũ in cõuiuio apud amicum esset: focusq; par uus ac parum ignis foret illatum: uel ligna uel thus iniici iussit. Antipatrides uero cum formosam psaltriam adduxisset ad cœnam: cõmotus facie in eam Alexander Antipatriden ipsum interrogauit. An mulieris amore teneretur: isq; confessus cum esset: o scelestè inquit non e conuiuio statim abduces mulierem? Sed Pythonem Euii tibicinis concubinũ cum Casander ui conaretur osculari: idq; Alexander animaduerteret ægre ferentem Euium: indignatus in Casandrum exiliuit clamãs. Ergo ne amari quidem per uos quenq̃ licet. Dimittente autem ipso ex Macedonibus ualitudinarios & mutilatos ad mare: delatus est quidam qui se ipsum inter ægrotos scripserat: non ægrotans. In Alexandri conspectũ igitur cum uenisset: ac examinatus: se ob amorem Telesippæ ad mare abeuntis simulasse confessus esset: iterrogauit Alexander: qui cum de Telesippsa loquẽdũ foret. Sed cum accepisset illam esse liberã: Ergo o Antigene dixit: Suadeamus Telesippæ: ut nobiscum maneat. Nam cogere cum libera sit: nostrum nõ est. Græcos uero mercede ab hostibus conductos cum cepisset: Atheniẽses quidem & Thessalos in compedibus seruari iussit: ut qui mercede militarẽt: cum & illi ex publico uictum haberent: & hi terram: quam fertilissimam possiderẽt: non colerent. Dimisit uero Thebanos inquiens. solis his neq; urbs neq; ager a nobis relictus est. Sed Indum qui optime sagittare uidebat: iactabaturq; uel per anulum sagittas esse missurus: cum cepisset: artẽ ostentare iussit: quod cum illè nollet: indignatus ut necaretur imperauit. Cum igitur ad supplicium is duceretur: ad lictores

conuersus dixit:se per multos dies nõ exercuisse:ac ne aberraret timuisse. Id uero cum Alexander accepisset:miratus est:ac datis muneribus eum liberauit.quia mori maluisset:q̃ gloria indignus uideri. Taxiles autem unus ex indorum regibus cum obuiam Alexandro factus ipsum præmoneret: ne secum pugnaret bellumue gereret.sed si inferior eẽt:beneficium acciperet.sin melior conferret: Immo uero inquit de hoc pugnandum est. Vter bene faciens superior sit. De petra uero:quæ in Indis aornus uocatur: cũ audisset locum captu difficilem esse.sed eum qui teneret timidum: Nũc inquit locus captu est facilis. Idem posteaq̃ alius petrã tenẽs: quæ minime capi posse uidebatur:se ipsum ei tradidit:non solum suæ regioni illum dominari.sed alia quoq; loca adiecit inquiẽs. Homo hic mihi sapere uidetur:qui se probo uiro q̃ munito loco credere maluerit. Sed post captam Petrã: amicis dicentibus Herculem rebus gestis ab ipso superatũ: At ego inquit mea gesta cum imperio ne uno quidem uerbo cum Herculis gestis arbitror conferenda. Idem amicorum quosdam quos in tesserarum ludo senserat non iocari: mulctauit. Ac ex primis quidem potentissimisq; amicis Craterum maxime honorare. Hephestionem uero amare uidebatur. Nam craterus quidem aiebat: regis amicus est. Sed Hephestion Alexãdri. Xenocrati autem philosopho quinquaginta cum misisset talenta:isq; non accepisset:quod diceret se illis non indigere:percontatus est: An ne amicũ quidem Xenocrates haberet. Nam mihi inqt Darii diuitiæ uix satis in amicos fuere. Posteaq̃ autem Porus ab ipso rogatus post pugnam. Quomodo te utar:regie respõdit:ac ite

rum percontatus. Nunquid aliud: Omnia dixit in ipo regie insunt: admiratus hominis & prudentiam & fortitudinē maiorem illi regionem ea: quam prius tenuerat adiecit. Idem a quodam se uituperari audiens. Regium est inquit: cum benefeceris: male audire. Moriens autem cum ad amicos respexisset: Magnum inquit mihi epitaphiū uideo futurum. Posteaq̄ uero mortuus est Alexander: Demades orator aiebat se uidere Macedonum exercitum duce fraudatum cyclopi similem excæcato.

Ptolemæus Lagi sæpe numero apud amicos & cœnabat & dormiebat. Ac siquando cœnam ipse præberet: illorum utebatur rebus: commodato accipiens pocula. lectos. mēsas. Nam ipse plura non possidebat: q̄ quæ necessaria forent: cūditare: q̄ ditescere magis regium esse dictitaret.

Antigonus pecunias acriter exigēs: cum quidam dixisset: At Alexander talis non erat: & merito inquit. Nam ille Asiam demetebat. ego uero spicas lego. Quosdam uero militum thoracatos & galeatos cū pila ludentes uidisset: per q̄ lætatus est: ac illorum duces ad se uocauit laudaturus. Sed cum ipsos bibere accepisset: eorum ducatus militibus ipsis tradidit. Admirantibus autem omnibus: quod senex effectus bene ac mansuete rebus uteretur: prius inquit potentia mihi opus erat. Nunc uero gloria & beneuolentia. Idem Philippo filio multis præsentibus rogante: quando castra motu/rus esset: Ecquid times inquit ne solus tubam non audias? Cum uero adolescens ipse īstaret: ut ad uiduam tres formosas habentem filias diuerteret: præfecto hospitiis ad se uocato: filium inquit meum ex locorum angustiis non exiges?

Morbo autem diuturno cum laborasset:conualuissetq́;:nihil iquit peius. Hæc enim ægrotatio nos admonuit:ne multum efferamur:cum mortales simus. Hermodotus uero cũ in poematis ipsum solis filium scripsisset:in hoc lasanifer inquit tibi non astipulatur. Quidam autem dixisset:omnia regibus & honesta & iusta esse:per Iouem inquit regibus barbarorum. sed nobis sola honesta sunt honesta : & iusta sola iusta. Marsyas uero frater cum litem ageret : censeretq́; sibi domi iudicium institui:Melius inquit in foro quidem erit:si nihil iniuste agimus. Per hyemem uero in locis rerum necessariarum penuria laborantibus aliquando castra ponere coactus est. Vbi cum e militibus quidã in ipsum conuicia iactarent:ignorantes illum prope esse:tentorio uirga patefacto: flebitis inquit: nisi lõgius remoti male nobis dicetis. Idem Aristodemo quodam ex amicis:qui natus e coquo putabatur:consulente sibi:ut sumptus muneraq́; diminueret : uerba tua inquit Aristodeme ius olent. Cum uero Athenienses ipsius seruum honorantes tanq̃ liberum ciuitate donassent:Non unum inquit solum Atheniensem uelim a me uerberari. Quidam autem adolescens Anaximenis rhetoris discipulus cum orationem præmeditatam cum apparatu coram eo haberet:nescio quid intelligere uolens percontatus est. Sed cum adolescens reticuisset:quid ais inquit? hæc ne sunt in tabulis scripta? Sed alterum audiens rhetorem dicẽtem:Anni tempus niuẽ iaciens aduentu suo effecisse:ut herba regio uacaret:non inquit me ut turba uti cessabis? Thrasylus uero cynicus cum ab eo drachmam petisset : At regi inquit hoc dare non conuenit, sed illo subiiciente: Da igitur

mihi talentum: Atqui cynicum inquit hoc accipere non decet. Demetrium autem filium magna cum classe ac exercitu mittens ad Græcos liberandos aiebat: Gloriam a specula Græciæ ueluti faculam in totum terrarum orbē accēdi. Sed Antagoras poeta cum elixaret Congrum: ipseq; patellam quateret: post illum stans Antigonus putas ne inquit Homerum o Antagora: cum Agamēnonis gesta scriberet: Cōgrum elixasse? Tum Antagoras: & tu inquit o rex putas ne Agamemnonem talia gerentem curasse: nunquis in exercitu Cōgrum coqueret? Mitridatem uero auream messem de metere cum per somnium uidisset: cum interficere decreuit: & cum id Demetrio filio aperuisset: iureiurando ut taceret adegit. Sed Demetrius apud mare cū Mitridate una deambulans: hastæ cuspide in littore scripsit. Fuge Mithridates. Quod plane cū is percepisset: in pōtū fugit: ibiq; regnauit.

Demetrius Rhodios obsidens: Protogenis pictoris tabulam in qua Ialyson pīgebat quodam in suburbio cepit. Rhodiis igitur per præconem repetentibus utq; tabulæ parceret deprecantibus: respondit: se potius paternas imagines q̄ illam picturam esse corrupturum. Cum autem fœdera cum Rhodiis ipsis percussisset: machinam Helepolin a capiendis urbibus dictā apud illos reliquit: quæ & suæ magnificentiæ: & illorum fortitudinis monumētum esset. Post Atheniensium uero defectionem cum urbem cēpisset: quæ iam propter annonæ penuriam male habebat: e uestigio concione aduocata frumentum ipsis dedit. Sed cum in concione uerba faceret: in barbarismum incidit. Cumq; eorum quidam qui sedebant acclamasset: quo modo uerbū illud erat pronūciādū:

igitur huius quoque emendationis gratia inquit uobis alia quinq; modiorum milia dono.

Antigonus secũdus capto patre Demetrio: cum ab eo iussus esset amicorum quodam misso: neq; obedire: neq; urbibus cedere si quid a Seleuco adactus scripsisset: ad Seleucum ipsum scripsit: se ipsi & toto regno cessurum: & se ipsum obsidem traditurum: si Demetrium patrem liberaret. Pugnaturus aũt cõtra Ptolomæi duces: cũ dixisset gubernator: multo plures hostiũ esse naues: me ipsum præsentem inquit: contra quot naues opponis? Inuadentibus uero hostibus cum aliquando cederet: non equidem inquit fugio. Sed utile quod retro situm est sequor. Cum autem adolescens fortis quidem patris filius: sed qui non ualde bonus ipse miles uideretur esse: patris stipendia rogaret: at ego inquit adolescens ꝓpter cuiusq; uirilitatẽ, non propter paternam fortitudinem stipendia ac munera trado. Zenone autem Citico mortuo: quem maxime philosophorum admirabatur: theatrum suorum gestorum sublatum esse aiebat.

Lysimachus in Thracia a Dromichaita superatus: cum se ipsum exercitũq; propter sitim tradidisset: posteaq̃ bibit captiuus iam effectus: o dii inquit q̃ parue uoluptatis causa me ipsum ex rege seruum effeci? Philippidi autem comico poetæ amico & familiari suo cum dixisset: cuius te rerũ mearum participem facio? ille cuius libet respõdit præterq̃ secretarũ.

Antipater cum Parmenioni mortem ab Alexãdro illatam accepisset: si quidem Alexandro inquit Parmenio insidiatus est: cui fidendum? Sin minus: quid agendum? Demade autem iam seniore facto: uelut inquit ex imolata uictima uen-

ter solus & lingua superest.

A ntiochus tertius ad ciuitates scripsit:si quid contra leges per litteras facere iusserit:ne sibi tanq̃ ignaro pareãt. Dianæ uero sacerdotem intuitus: cum formosissima fuisset uisa: statim epheso recessit:ne præter animi sententiam aliquid impii perpetrare cogeretur.

A ntiochus cognomento Hierax aduersus seleucum fratrem de regno bellum gerebat. Sed cum Seleucus a gallogræcis uictus nusq̃ appareret ac trucidatus putaretur: deposita purpura Antiochus pullum sumpsit amictum. Paulopost uero audiens fratrem saluum esse:& diis supplicationes fecit:& sibi subditas ciuitates coronari iussit.

E umenes a Perseo insidiis petitus perisse uisus est. Ea uero fama pergamum perlata: Attalus eius frater sumpto diademate:ac eiusdem accepta uxore cœpit regnare. Sed cum fratrem aduentare audisset:deposito diademete sumptoq; iaculo cum aliis satellitibus obuiam illi: ut solebat processit. Eum uero Eumenes iucũde amplexus in aurem illi dixit:ne properes meam ante uxorem ducere:q̃ me mortuũ uideas. neq; aliud per totã uitam suspectũ aut dixit aut fecit. Quin etiam moriens & uxorem & regnum illi reliquit. Quapropter ille quidem ex suis ipsius liberis nullum educauit: cum multos sustulisset. Sed Eumenis filio:cum ad ætatem peruenisset:regnum adhuc uiuens tradidit.

P yrrhus Epirotarum rex a filiis adhuc pueris interrogatus: cuinam regnũ esset relicturus:quicunq; e uobis inquit acutiorem habuerit gladium. Rogatus autem utrum Python: an Schaphisius melior tibicen esset:Polysperches inqt im

perator. Cum Romanis uero congressus: bis quidẽ uictoria parta: sed multis & amicorum & ducum amissis: si uno inquit prælio Romanos iterum uicerimus: periuimus. Siciliæ autem potiundæ spe frustratus: cum illinc soluisset: ad amicos retro conuersus: qualem inquit. Romanis & Chartaginensibus palæstram relinquimus: Militibus uero aquilam cum apellantibus: Ecquid non debeo uestris armis inquit: ut uelocibus alis in altum tolli? Idem cũ audisset a quibusdam iuuenibus se inter compotandũ multis conuiciis maledictisq; laceratum iussit omnes ad se per diem adduci. cũq; adducti forent primũ interrogauit: an illa de se dixissent. Tum ex illis unus. Hæc inquit o rex. sed multo plura his dixissemus: si plus uini habuissemus.

Antiochus qui secundo aduersus parthos exercitum duxit: cum in uenatione quadam studio persequẽdi feram ab amicis & seruis aberrasset in casam pauperiorũ hominum ignotus intrauit. ac inter cœnandum cum de rege sermonem iniecisset: audiuit alia bonum quidem esse. sed amicis flagitiosis utentem plurima negligere: sæpeq; illa quæ sint necessaria: nihil curare. Quod uenationis nimiũ esset studiosus. Ac tunc quidem tacuit. sed posteaq̃ satellites simul cum die ad casam illam uenerunt: cognitus allata purpura & diademate: Nimirum inquit ex quo die uos sumpsi: heri primum uera de me ipso uerba audiui. Hierosolyma uero obsidens: cum Iudæi maximo illi festo septem dierum inducias petissent: non illas modo concessit: uerum tauros quoq; cornibus auratis instructos odorumq; & aromatum copiá usq; ad portas cum pompa egit: ac uictimis illorũ sacerdotibus

traditis:in castra reuersus est. Quapropter Iudæi admiratio ne tantæ liberalitatis ducti statim post festum seipsos illi dediderunt.

¶ Græcorũ Apophthegmata.

THemistocles adhuc adolescens in compotatiõibus & cum mulieribus uersabatur. Sed posteaq̃ Miltiades imperator in Marathone barbaros debellauit:non erat Themistoclẽ deprehendere quicq̃ indecore agentem. Admirantibus uero mutationẽ dicebat. Non sinit me dormire torpescereue Miltiadis Trophæũ. Interrogatus aũt utrum potius Achilles:an Homerus esse uellet: Tu uero inquit utrum esse malles uictor in olympiis:an uictorum præco? Xerxe autẽ magna cum classe contra Græciam descẽdente ueritus:ne populi princeps epicydes quæstuosus homo & timidus:imperator creatus urbem perderet:argento persuasit: ut prætura abstineret. Idem cum Adimantus prælio nauali decernere non auderet:ac Themistocli ad hoc Græcos imitanti incitantiq; diceret. O Themistocles qui in certaminibus ante insurgunt:semper uincuntur: Etiã inquit: O Adimante. Sed ne ii quidem qui posteriores sunt:coronantur. Verum Eurybiades cum baculũ sustulisset tanq̃ percussurus: Percute quidem inquit. sed audi. Eurybiadi autem non persuadẽs: ut in locorum angustiis pugnam naualẽ cõmitteret: ad Barbarum clam misit monens:ne Græcos timeret fugientes. Sed posteaq̃ persuasus ille uictus est: quod illic pugna nauali decertasset:ubi Græcis expediebat:rursus ad ipm misit hortatus:ut ad Hellespontũ q̃ uelocissime recurreret. Græcos.n. de soluendo ponte cogitare:ut Græciam seruans:illum seruare uideretur. Seriphius aũt quidam cum in eũ di

xiſſet:non uirtute ſua:ſed propter urbis gloriã clarum eſſe:
uera inquit narras. At neq; ego Seriphius ſi forẽ:clarus eua
ſiſſem. neq; tu ſi Atheniẽſis. Antiphate autem illo pulchro
antea quidem Themiſtoclem auerſante ac contemnente.
ſed poſteaq̃ magnam adeptus eſt gloriam:accedẽte & adu
lante:O adoleſcens inquit. ſero quidem utriq;. Sed tamen
reſipuimus. Ad ſimonidem uero quoddã iudicium minus
iuſtum efflagitantẽ dixit:neq; illum eſſe bonũ poetã poſſe:
ſi præter numerum caneret. neq; ſe bonum principẽ:ſi præ-
ter legem iudicaret. Filium autem qui matri in deliciis erat:
plurimum Græcorũ omniũ poſſe colligebat. Nam Græco-
rum imperio Athenienſes potiri aiebat. Se Athenienſium.
Sui matrem illius. At illum matris. Idẽ cum ex iis qui filiam
ſuam uxorẽ petebant:diuiti probum prætuliſſet: Virum di-
cebat ſe malle pecuniarũ indigentẽ:q̃ pecunias uiri. Prædi-
um autẽ uendẽs proclamari iuſſit:bonũ quoq; uicinum ha-
bere. Athenienſibus uero cum uituperantibus:quid tumul
tuamini inquit ab iiſdem beneficio ſæpius affecti? Ac plata
nis quidem ſe ſimilem eſſe dicebat:ad quas tempeſtate de-
præhenſi confugiunt. Sed aduenientе ſerenitate illas præ-
tereuntes uellicant atq; diſcerpunt:nec non conuiciis pro-
ſequuntur. Eretrienſes autem irridens aiebat: gladium qui
dem ſicut Tethidas habere. Sed cor non habere. Poſteaq̃
uero Athenis primum. deinde ex Græcia quoq; pulſus fuit:
cum ad perſarum regem aſcendiſſet: ac loqui iuſſus eſſet:
orationem uariis pictiſq; ſtragulis ſimilem eſſe dixit. Ut.n.
illa:ſic hanc extentam oſtentare imagines & figuras. Con-
tractam uero occultare atq; delere. Itaq; & annũ petiit:quo

Persica lingua percepta per seipsum & non per aliū cum rege ipso colloqui posset. Multis autē muneribus a rege honestatus & cito locupletatus: ad seruos: O pueri inquit perditi eramus: nisi periissemus.

Myronides aduersus Bœotios exercitum ducens: nunciauit Atheniensibus egrediēdum esse. Sed cum hora instaret: ac turmarum p̄fecti dicerent: oēs nondum adesse: adsunt inquit: qui sunt pugnaturi. Vsusq; illis promptis hostes superauit.

Aristides cognomento iustus ex opinione sua remp. semp administrabat: sodalitatesq; fugiebat: ueluti potētia ex amicis parta ad iniq; agendum instigāte. Sed cum Athenienses in ipsum testaceis suffragiis ex urbe pellendū concitati forent: ac illiteratus homo & agrestis tastam gerens ad ipsum accessisset rogans: ut nomē Aristidis in testa ipsa describeret: cognoscis nempe: Aristidem inquit? Et cum homo dixisset: se quidem non cognoscere. Sed iusti cognomē moleste ferre: tacens nomen testæ inscripsit ac reddidit. Cum Themistocle autem: cui inimicus erat orator missus: uis ne inquit o Themistocles in finibus inimicicias relinquamus? Nam si uidebitur: cū reuersi fuerimus illas resumemus. Cū uero tributa Græcis statuisset: tāto pauperior rediit: quātū in ipsam peregrinationē īpendit. Sed cum ii uersus: quos Æschylus de Amphiarao fecerat: in Theatro canerētur. Nam uult uir esse. non uideri hic optimus: Qui mentis altæ fructiferam sulcans segetem. Cōsulta callēs germinat grauissima: Omnes in Aristidem oculos coniecerunt.

Pericles quotienscunq; exercitus dux creatus esset: Paludamētum assumens hæc sibi ipsi dicebat. Pericles animaduer-

te liberis es imperaturus & Græcis & Atheniensibus. Iube-
bat autem Athenienses Aeginam: tollere tanq̃ Piræei lippi-
tudinem. Ad amicum uero quendam testimonium falsum:
cui & iusiurandum inesset: rogãtem: Vsq; ad aras inquit mi-
hi amico eẽ licet. Idem moriturus cũ esset: seipm̃ beatũ esse
aiebat: qđ Atheniensiũ nemo sua cã pullã ueste induisset.

A lcibiades adhuc puer: cum in Palæstra eo captu cõprachẽ-
sus esset: quẽ effugere nequiret: momordit colluctantis ma-
num. Sed cum ille dixisset. Mordes ut fœminæ: minime in-
quit, sed ut leones. Habens autem q̃ pulcherrimum canem:
quem septem milibus drachmarum emerat: caudam illi reci-
dit: ut Athenienses inquit hoc de me loquantur: & aliud ni-
hil curiosius inuestigent. Idem ad literarium ludum cum ac-
cessisset: Iliada postulauit. At magistro se nihil Homeri ha-
bere dicente: illi incusso pugno recessit. Ad Periclis autem
fores cum uenisset: audiens illum non esse otiosum, sed cõ-
siderare: quonam modo Atheniensibus rationes reddat: nõ
melius erat inquit considerare: quo modo nõ reddat? Cum
autem ad iudicium capitale ab Atheniẽsibus e Sicilia uoca-
retur: se ipsum abscõdit: quod diceret eum stultum esse: qui
accusatus: cum liceat fugere: quærat absolui & liberari. Sed
cum quidam dixisset. Non credis patriæ de te ipso iudiciũ?
ego quidem ait: ne matri quidem: ne forte ignorans pro cal-
culo albo nigrum ferat. Idem cum audisset se cũ sociis mor-
ti adiudicatum esse: inquit declarabimus ipsis nos uiuere.
Itaq; ad lacedæmonios profectus Decelicum in Athenien-
ses bellum excitauit.

L amachus quendam turmæ decem in errorem lapsum obiur

gabat: qui cum dixisset: se postea nunq̃ id esse facturum: At qui non est in bello inquit bis peccare.

Iphicrates cum sutoris filius esse putaretur: omnibus quidẽ contemptui erat. Sed in precio tunc primum esse cœpit: cũ uulneratus hostem simul cum armis correptum in triremẽ suam iuuentutẽ transtulit. Cæterum in amico & socio loco castra ponens: & uallum iaciẽtis: & fossam diligẽter circum ducẽs: ad eum qui dixerat. Quid enim timemus: turpissimã quidem esse dixit imperatoris uocem. Non expectaram. Aciem uero contra barbaros instruens: se uereri aiebat: ne Iphicratem ignorent: qui alios stupefaciat hostes. Idem iudicium capitis subire coactus: ad calumniatorẽ dixit. Quid facis o homo: qui bello urbẽ circunstante de me: & nõ mecum suadeas consultare? In Harmodium uero Harmodii illius prisci abnepotem in generis ignobilitatem conuicia sibi ingerẽtem dixit. Meum quidem genus a me incipit. Sed tuum in te definit. Oratore autem quodam ipsum in cõcione interrogante. Quis tu es: qui tantopere superbis? Eques: an sagittarius? an pedes? an scutifer? Nullus horum inquit: sed qui omnibus his imperare sciam.

Timotheus existimabatur fortunatus esse imperator ac idcirco ei quidam inuidentes pingebant urbes in nassam illi dormienti ultro ingredientes. Timotheus igitur aiebat. Si tantas urbes dormiens capio: quid me facturum putatis expergefactum? Quodam autẽ ex temerariis imperatoribus uulnus Atheniensibus ostentante: At me inquit cum uester essem contra Samios imperator puduit: catapultæ telum prope me cecidisse. Oratoribus uero Charetem extollentibus:

dignúmq; esse Atheniensium imperatorē censentibus: Nō imperatorē Timotheus inquit. sed qui strata īperatori ferat.

Chabrias eos dictitabat optimos esse imperatores: qui hostium res q̄ optime nossent. Proditionis autem una cum Iphicrate accusatus: ab Iphicrate ipso repræhendebatur: quod de uita periclitans & in gymnasiū iret: & hora consueta prā deret. Ergo siquid Athenienses Chabrias inquit de nobis statuerint: te quidem squallidum & ieiunum: me uero pransum & perunctum necabūt. Dictitare etiam solebat: formidabiliorem esse ceruorum exercitum duce leone: q̄ leonum ceruo imperante. Athenienses uero in Philippū ipso concitante: quidam e concione succlamauit. Bellum inuehes. Etiam per Iouem inquit: & nigra uestimenta: & publicas funerum elationes: & funebres orationes: si liberi sumus uicturi: neq; Macedonum imperata facturi.

Pytheas cum adhuc esset adolescens: in contionem processit iis contradicturus decretis: quæ de Alexandro scribebantur. Sed cum quidam dixisset. Tu cum adeo iuuenis sis: de tantis rebus audes loqui? Atqui Alexāder inquit: quem decernitis deum: me iunior est.

Phocion Atheniēsis neq; ridens neq; lachrimās ab ullo nūq̄ est uisus. Sed cum quidam in concione dixisset. consideranti similis uideris o Phocion: recte inquit hoc coniectas. Nā considero: siquid eorum quæ sunt apud Athenienses dicturus omittere: ac recidere possim. Cum autem oraculū Atheniensibus datum esset: Vnum in urbe esse qui sentētiis omnium aduersaretur: Atheniensesq; quisnam esset: quærendum esse iuberēt: Phocion se eū esse professus est. Nam so

li sibi nihil eorum placere: quæ uulgus & ageret & diceret. Cum uero apud populum sententiã dicẽs aliquãdo approbaretur: uideretq; omnes pariter orationi suæ assentientes: ad amicos conuersus. Nunquid mali inquit forsitan imprudens dixi? Cæterũ Atheniẽsibus collationes pecuniæ ad sacrificium quoddam petẽtibus: cũ alii quidẽ cõferrent: sæpe & ipse rogatus: Erubescerem inquit: si uobis darem. huic autem non redderem: simul indicans fœneratorem. Cum uero Demosthenes orator dixisset. Te Athenienses: si insanierint necabunt: Te uero inquit per Iouem: si resipuerint. Sed cum Aristogiton condemnatus in carcere moriturus esset: rogaretq; Phocionẽ: ut ad se ueniret: amiciq; ipsum ad improbum hominem ire non permitterent: Et ubi nam inquit Aristogitonem quispiam iucundius alloquatur? Byzantiis uero cum Athenienses irascerentur: quod Charetem nõ admisissent in urbẽ cum copiis auxilio sibi missum aduersus Philippum: dixissetq; Phocion: oportere non sociis irasci diffidẽtibus. sed imperatoribus fide carentibus: imperator ipse fuit delectus. Qui a Byzãtiis quidem admissus effecit: ut re infecta Philippus abiret. Idem cũ Alexãder centũ ipsi talẽta dono misisset: eos qui attulerãt interrogauit. Cur nã cum multi alii sint Athenienses: mihi soli hæc donat Alexander? Illis autem respõdentibus. quod solum te bonum esse probumq; existimat. Igitur me inquit talem & uideri & esse permittat. Alexandro autem triremes ab Atheniensibus petente: cum populus nominatim Phocionẽ prodire atq; sententiã dicere iuberet: posteaq̃ surrexit: consulo igitur uobis inquit: ut uel armis uincatis: uel uictoribus amici sitis. Sed

cum de morte Alexandri uerba iactarentur:oratoresq; e uestigio in suggestum prosilirent:neq; morari.sed q̄ primum bellum gerere suaderent:Phocion differendum ac iuste decernendum esse censebat. Si nanq; aiebat hodie mortuus est:cras quoq; & semper mortuus erit. Verum Leosthene ciuitatem in bellum iniiciente:quod illam nosset spe praeclara ad nomen libertatis imperiiq; elatam:illius uerba cupressis similia esse dicebat. Nam pulchrae & sublimes cum sint: fructum non habēt. Sed prima cum ad uota successissent: ac ciuitas ob nuncios rerū bene gestarum diis supplicaret: interrogatus an ea sic gesta esse uellet:haec quidē esse gesta inquit.illa uero consultata. Caeterum Macedonibus Atticam ingressis maritimamq; depraedantibus:eduxit iuuentutem. & cum multi ad ipsum concurrerent hortātes: ut collem occuparet:aciemq; illic instrueret: o Hercules inquit q̄ multos uideo imperatores.milites autē paucos. Sic tamen congressus uicit:ac Nicionem Macedonum ducem interemit. Verum haud multo post Athenienses bello superati: praesidium Antipatri admiserūt. Cum uero menyllus praesidii princeps Phocioni pecunias dono daret:indignatus dixit:neq; illum Alexandro meliorē esse:& causam qua nunc accipiat:cum tunc non acceperit:peiorem esse. Ac Antipater quidem aiebat:se ex duobus amicis: quos Athenis haberet:neq; Phocionē persuasisse:ut acciperet: neq; Demadem satiasse:cum daret. Antipater uero cū ipsum rogaret: ut nescio quid iniusti faceret:non potes inquit o Antipater Phocione & amico & assentatore uti. Sed post Antipatri mortem:cum Athenienses Democratiā renouassent:Pho-

cion cum amicis in contione morti fuit adiudicatus. Alii igitur flentes quidem ducebantur. Phocioni uero: qui cum silentio ꝓcedebat: quidam ex inimicis obuiam factus in os expuit. Tum ipse ad magistratus respiciẽs. Non aliquis istũ ait indecore se gerentem coercebit? Cum autem unus eorum qui cum ipso erant morituri: lamẽtaretur atq; indignaretur. Non amas inquit o Euippe cum Phociõe mori? Sed cum cicutæ calix iam allatus eẽt: interrogatus: nunquid ad filium diceret: ego tibi inquit mando rogoq;: nequid Atheniensibus harum rerum memoria irascaris.

P Isistratus Atheniensium tyrannus: cum ex amicis quidã ab ipso defecissent: ac Phylen occupassent: ad illos uenit stratum colligatum ipse portans. Sed illis interrogãtibus: quid uellet: si uobis inquit persuasero: ut abducã. Sin minus: ut uobiscum maneam. Propter hoc.n. cum sarcinis ueni. Calumniata uero apud ipsum matre: quod adolescentẽ quendam adamaret: qui cum timente ac multum renuente clam consuetudinem haberet: uocauit ad cœnam adolescẽtem: cœnatũq; interrogauit: quomodo fuisset acceptus. Illo autem opipare dicente: Talia inquit quotidie tibi erunt: si matri meæ rem gratam feceris. Thrasibulus uero ipsius filiam amans: cum obuiam factus osculatus foret: ac ipse in illum ab uxore concitaretur: si qui nos amant inquit: odio prosequemur: quid iis qui oderunt faciemus? Ac Thrasibulo quidem uirginem dedit uxorem. Comessatores autem quidã in ipsius uxorẽ cum incidissent: multaq; lasciue ac petulanter & fecissent & dixissent: ac postridie Pisistratum flentes deprecarẽtur: ut sibi ignosceret, Vos quidem inquit: ut mo

desti sitis curate. Sed uxor mea prorsus domo nusq̄ heri profecta est. Idem rogantibus filiis: cum ipse aliam ductu-rus esset uxorem: nunquid se accusaret: Minime quidē ait. Sed laudo uoloq̄ & alios mihi tales filios nasci.

D emetrius Phalereus Ptolemæum regē admonebat: ut con-scriptos de regno imperioq̄ libros compararet atq̄ lectita-ret. Nam quæ amici non audent reges monere: ea in libris descripta esse.

L ycurgus Lacedæmonius ciues nutriēdæ comæ assuefecit. quod diceret pulchros quidem: coma fieri decentiores. De-formes autem formidabiliores. Ad eum uero qui ad Demo cratian in urbe cōstituendam hortabatur: Tu igitur primus inquit in domo tua statue Democratian. Cæterum domos humiles serra tantū & securi struere iubebat. Pudere nanq̄ in humiles casas pocula lectosq̄ ac mensas pretiosas infer re. Pugnis autem & Pancratio certare prohibuit: ut ne lu-dentes quidem defatigari consuescerent. Sæpius quoq̄ ad uersus eosdem militare uetuit: ne hostes efficerentur belli-cosiores. Quare uulnerato postea Agesilao Antalcidas di-xit: præclara disciplinæ præmia ipsum a Thebanis accipe‍rē: qui illos bellum inuitos gerere docuisset.

C harillus rex interrogatus: cur tā paucas leges Lycurgus tu-lisset: respondit: eos qui paucis uerbis utantur: haud quaquā multis legibus indigere. Helotum uero quidam cum auda-cius asperiusq̄ secum illo gereret: per deos inquit te interfe cissem: nisi iratus essem. Ad eum autem qui percōtatus est: cur comam lacedæmonii gestent: Quia ex omnibus inquit ornatibus hic est minime sumptuosus.

T eleclus rex ad fratrem ciues criminantē: quod asperius secū q̄ cum illo se gererent. Tu nanq̧ ait iniurias pati nescis.

T heopompus in quadam urbe ad eum qui sibi murum ostentabat & interrogabat: num pucher & altus uideretur: Minime: si mulierum est inquit.

A rchidamus in Peloponnesiaco bello rogantibns sociis: ut sibi tributa determinarent: rñdit bellū nō pasci determinatis.

B rasidas cum in caricis murem cepisset: morsus dimisit. Deinde ad eos qui aderant: Nihil est inquit tam paruum: quod se non seruet: dum audeat ulcisci aggredientes. Sed in pugna per scutum iaculo percussus: cum e uulnere hastam extraxisset: illa ipsa hostem uulneratum interemit. Sed rogatus: quo modo uulneratus fuisset: scuto inquit me prodente. Postea q̄ uero liberatis iis Græcis: qui in Thracia erant cecidit: legati lacedæmonem missi: ad Brasidæ quoq̧ ipsius matrem accesserunt: Quæ primum quidem eos interrogauit: an bene Brasidas obisset. Ac laudantibus quidem illum Thracibus dicentibusq̧: nullum alium talem fore: Ignoratis inqt o hospites. Nam Brasidas quidem fortis erat. Sed Lacedæmon multos habet illo fortiores.

A gis rex dictitabat: Lacedæmonios interrogare. non quot sunt. sed ubi sunt hostes. Apud Mantineam uero dum pugnare cum hostibus: qui plures erant: prohiberetur: necesse est īquit cum multis pugnare: qui multis uelit imperare. Cū autem Elei laudarentur: quod in olympiis præclare se gererent: Quid mirum inquit faciunt: si quarto quoq̧ anno per unum diem iusticia utuntur? Sed illis in laudādo pseuerantibus: Q uid mirādum inquit: si re bona bene utuntur iusti-

cia? In hominem uero improbum sæpe interrogantem: quis Spartiata optimus esset: qui tui dissimillimus est inquit. Sed alio interrogante: quot essent Lacedæmonii: Quot inquit ad malos arcendos satis sunt. Cum autem ab alio idem quæreretur: multi inquit tibi uidebuntur: si pugnantes ipsos spectaueris.

Lysander uestes pretiosas: quas Dionysius Siciliæ tyrannus suis filiabus miserat: nõ accepit: qđ diceret se uereri: ne illis indutæ deformiores uiderent̃. In eos aũt a qbus uitupabat̃ ut Hercule indignus: qđ dolo pleraq; ageret dicebat: Quo leonina pellis nõ puenit: uulpinã esse assuendã. Sed aduersus Argiuos: q iustiora q̃ Lacedæmonii de quo cõtendebãt loco: dicere uidebantur: districto gladio inquit. Qui huius est dominus: optime de finibus differit. Lacedæmonios uero Corinthiorum murum segnius oppugnare animaduertens: cum leporem e fossa exilientem uidisset: Eos inquit timetis hostes: quorum inertia lepores in muris dormiũt. Cũ autẽ Megarensis quidã in cõmuni conuentu aduersus ipm̃ dicendi licentia usus esset: Tua inquit uerba ciuitatis egent.

Agesilaus dictitabat: eos qui Asiam incolerent: liberos quidẽ esse malos. Bonos aũt seruos. Sed assuetis illis regem Persarum magnum appellare: Ecquid ille inquit me est maior: nisi & iustior sit & modestior? De fortitudine uero atq; iusticia p contatus: utra sit melior. Nihil inquit fortitudine indigeremus: si omnes iusti essemus. Noctu autem cum e terra hostili repente castra moturus esset: uidens puerum quem amabat: lachrymantem propter imbecillitatem relinqui: difficile est inquit simul & misereri & sapere? Menecrates uero co

gnomento Iupiter cum ad ipsum epistolã ita scripsisset. Me necrates Iupiter regi Agesilao felicitatẽ: rescripsit. Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. Lacedæmonii autem cũ Athenienses ac socios apud Corinthum debellassent: audita cadauerum hostilium multitudine: heu miseram inquit Græciam: quæ tot in se ipsam uiros perdidit: quot satis essent ad barbaros omnis debellandos. Oraculum uero quod uolebat: cum ab Ioue in Olympia accepisset: ephoris iubẽtibus: ut Pythium quoq; de iisdem cõsuleret: Delphos profectus deum rogauit. An quæ patri: eadem ipsi quoq; uiderentur. Quendam autem ex amicis ab Icarico care petens ad eum ita scripsit. Nitias si te iniuria non afficit: dimitte. Sin iniuste agit: mihi dimitte. Omnino autem dimitte. Idem ad eum audiendum inuitatus: qui luscinia uocem imitabatur: ipsam inquit sæpe audiui. Post Leuctricam uero pugnã Ephori animaduertentes urbem uiris uacuã esse: quod lex iuberet omnes eos: qui territi fugissent: ignominiosos esse: uolebant infamiæ notam soluere. proptereaq; legislatorem Agesilaum declararũt. Is autẽ cum in medium prodisset: censuit leges postridie ratas fore. Aegyptiorum autẽ regi auxilio missus una cum eo ab hostibus obsidebatur: cum multo plures hostes ipsi forent: Castrisq; fossam circunducerent. Sed cum rex erumpere ac dimicare iussisset: Hostes inquit uolentes nobis esse pares: impediendi nõ sunt. Et cum spatii parum adhuc superesset ad fossam coniungendam: in eo quod relictum erat spacio acie instructa: cum totidẽ utrinq; pugnarent: uictores euaserunt. Idem moriens amicos nullam sibi neq; fictam neq; pictam imaginem ponere iussit. Si quod

enim opus inquit bonum feci: hoc meum monumentum erit. Sin nullum: ne omnes quidem statuæ.

A rchidamus Agesilai filius: cum Catapultæ iaculum tunc primum ex Sicilia aduectum uidisset: exclamauit. o Hercules. Viri perit uirtus.

A gis iunior Demade dicente laconicos enses propter breuitatem a præstigiatoribus deuorari: atqui lacedæmonii ĩquit his ipsis ensibus hostes assequũtur. Cum autem Ephori milites proditori committi iuberent: Alieni inquit ei fidem habere non debent: qui suorum proditor fuerit.

C leomenes ei qui se Gallos: qui pugnando interirent: ipsi daturum pollicebatur: Minime inquit istis egeo. sed iis potius: qui pugnando interficiant.

P ædaretus inter trecẽtos non delectus: qui in ciuitate quidẽ ordine primus erat honor: hylaris ac ridens abibat: se gaudere dicens: si trecẽtos sparta haberet ciues se meliores.

D amonidas in ultimũ chori ordinẽ a chori magr̃o collocatus: Euge inqt. excogitasti quo mõ hic quoqꝫ ĩ honore sit locus.

N icostratus argiuorum imperator multis pecuniis & nuptiis lacænæ: quam uellet: præter regias oblatis ad prodendum quendam locum ab Archidamo exhortatus: respondit Archidamum ab Hercule genus non ducere. Herculem enim circumeuntem malos pœna affecisse. Archidamum uero eos qui sunt probi: malos efficere.

E udemonidas cum in Academia Xenocratem uidisset iam seniorẽ cum discipulis philosophantẽ: audissetqꝫ uirtutem ab ipso inquiri: Quando inquit illa utetur? Rursus cũ alium audisset philosophum differentem: quod solus sapiens est

bonus imperator: Sermo quidem admirandus est inquit. Sed qui loquitur:nunq̃ tubæ sonitu fuit excitatus.

A ntiochus cum Ephorus esset:posteaq̃ accepit agrum Messeniis a Philippo datum:interrogauit: Num etiá illis de agro pugnantibus:ut uincerent dedisset.

A ntalcidas in Atheniensem: qui Lacedæmonios imperitos uocabat: soli uidelicet nos inquit nihil mali a uobis didicimus. Sed cum alius Atheniensis in ipsum dixisset. Atenim sæpe uos a Cephiso fugauimus:Nos uero inquit nunq̃ uos ab Eurota. Rhetore autem Herculis laudationem lecturo: quis nempe illum uituperat inquit?

E paminonda Thebano exercitú ducente nunq̃ Panicus & repentinus terror in castra incidit. Dicebat auté in acie mori pulcherrimum esse. Armatorum uero corpus non solum athletice. sed etiam militariter exercitatum eé oportere censebat. Eoq̧ corpulétis infensus erat:ac talem quédam exercitu expulit dicens: Vix tribus quatuorue scutis uentrem illius tegi posse:propter quem ne sua quidem pudenda unq̃ uidisset. Sic autem frugalis in uictu erat:ut a uicino ad cœnam inuitatus:cum bellariorum obsoniorumq̧ ac unguentorum apparatum inuenisset:e uestigio abierit dicens. Ego te sacrificare. non lasciuire putabam. Cú uero coquus dierū quorundam impensæ rationem collegis redderet:nimium olei sumptum duntaxat ægre tulit. Sed collegis admirantibus:impensam quidem sibi non esse molestam dixit. sed si tantum olei intra corpus ille excepisset. Cum autem festum diem urbs celebraret:ac omnes compotationibus & sodalitatibus dediti eént:familiarium cuidam squallidus & cogi-

tabundus inter ambulandum occurrit. Ac illo mirante atq; percõtãte. Cur nam solus ita affectus circumiret: Vt uobis inquit omnibus ebrietati ac desidiæ liceat indulgere. Hominem uero nequam: qui mediocre quoddam scelus admiserat: Pelopidæ quidem roganti non dimisit. sed amicæ supplicãti concessit dicens: scorta decere. non imperatores eiusmodi accipere dona. Cum uero Lacedæmonii copias educerent: oraculaq; Thebanis ferrentur: alia quidem eos uictum iri. alia uictores fore significãtia: hæc ad dexterã tribunalis partem. illa ad sinistrã poni iussit. omnibusq; ita positis surrexit & dixit. Si impatoribus quidem parere uolueritis: ac simul inuadere hostes: hæc uobis sunt oracula: indicans meliora. Sin autem aduersus pericula timidi fueritis: illa respiciens ad peiora. Idem contra hostes exercitum educens tonitru facto: ac iis qui circa ipsum erant: interrogantibus: quid deum significare putaret: attonitos esse hostes dixit. Quippe qui cum talia adsint loca: in talibus castrametẽtur. Suauissimũ autem omnium bene fortiterq; sibi gestorũ illud esse dicebat: quod suis adhuc uiuis parẽtibus apud Leuctra Lacedæmonios superasset. Cæterũ postridie illius pugnæ: cum alio tempore solitus esset uncto corpore serenoq; uultu in publicum prodire squallidus & humilis ac sordidus processit. Interrogantibus igitur amicis: nunquid sibi triste accidisset: nihil inquit. Sed heri sensi me animo fuisse: q̃ par sit: elatiore. Quo circa hesternæ læticiæ ĩtemperantiam hodierna tristicia castigo. Cum autẽ spartiatas suam calamitatem abscondere sensisset: uolens illius magnitudinem declarare: non simul omnes: sed singulas ciuitates ca-

dauera colligerẽ permisit. Itaq; plura q̃ mille Lacedæmonio rum cadauera fuere numerata. Iason uero Thessalorũ princeps cum sociis Thebas uenisset: ac duo milia aureorum Epaminondæ uehementer indigenti misisset: aurum quidem nõ accepit: sed cum primum Iasonem uidit: iniustis inquit manibus imperas. Ac quinquaginta drachmis a quodam ciuium acceptis exercitus uiatico in Pelopõnesum irrupit. Rursus cum rex persarum tria Daricorum milia ei misisset: Diomedontem aspere obiurgauit: quod tãtam nauigationem nauigasset: ut corrumperet Epaminondam. Sed regi renunciare iussit: si quæ Thebanis conferant sentiat: gratis Epaminondam amicum esse habiturũ. Sin quæ minus utilia sint: hostem. Argiui autẽ cum Thebanorũ socii eẽnt. Atheniensiumq; legati in Arcadiam profecti utrosq; accusarent: atq; callistratus orator œdipum & orestem ciuitatibus exprobraret: confitemur inquit Epaminondas & apud nos patricidam fuisse: & apud Argiuos matricidã. Sed qui ista perpetrarunt: nos quidem expulimus. Athenienses uero susceperunt. In spartiatas autẽ qui multis & magnis in rebus Thebanos accusauerant. Hi nempe uos inquit a breuiloquio desistere coegerunt. Sed posteaq̃ Alexandrum Pheræorum tyrannum Thebanorum hostem Athenienses sibi amicum effecerunt & socium: qui promittebat se uenalem carnis libram ipsis semiobolo præbiturũ: At nos Epaminõdas inquit: Atheniẽsibus ligna gratis ad illas carnes coquẽdas præstabimus. Nam nisi quieuerint: eorum agrum succidemus. Bœotos autem otio dissolutos uolẽs in armis semper continere: cum electus esset imperator: admonens dice

bat. Adhuc consilio polletis Thebani. Nam si ego sum imperator: uobis est militandum. Ac regionem supinam & patentem belli orchestram appellabat: quod illam optinere non possent: nisi manum in scuti loro habeant. Chabrias uero: cum prope Corinthum perq̄ paucos Thebanorum quosdam auidius sub muris pugnantes interfecisset: ac trophæum erexisset: Epaminōdas irridens: Hic dicebat inquit nō trophæum, sed Hecatesium erexisse. Nam humilia Hecatæ sacella in triuiis ante portas dedicabant. Cum autem quidam nunciasset exercitum nouis ornatum armis in Pelopōnesum ab Atheniēsibus missum: Quid igitur inquit Antigenidas gemit: cum Tellen nouas tibias habeat? Tellen uero pessimus quidē erat tibicen: ut Antigenidas optimus. Idem cum accepisset scutiferum multas ab homine captiuo pecunias sumpsisse: redde inquit mihi quidem scutum, Tibi uero ipsi patriq; cauponam redime: in qua reliquū temporis uiuas. Neq; .n. posthac te periculis itidē exponere uoles, quippe qui e diuitibus & beatis unus sis factus. Interrogatus autem utrum se meliorem duceret imperatorem: an Chabriam. An Iphicratem: difficile id est inquit: donec uiuimus: iudicare: Posteaq̄ uero ex Laconica reuersus capitis causam cum collegis dicere coactus est, quod menses quattuor imperium Bœotiæ contra legem retinuisset: collegas quidem in seipsum crimen remoueř iussit: tanq̄ ui coactos. Ipse autem se dixit: non habere uerba rebus meliora. Sed, siquid omnino apud indices dicendū esset: cēsere se: si ab ipsis necandus iudicetur: ut columnæ condemnationē inscribant: quo Græci oēs sciant: Thebanos uel nolētes ab Epa-

minonda fuisse coactos:igni Laconicã deuastare:quæ per quingentos annos nunq̃ antea fuerat deprædata: Et Mesenen componere:quæ triginta & ducentos annos seditionibus uexata sit:& conciliare inter se ac in unum Arcades redigere: Græcisq; restituere libertatẽ. Nam hæc in illo imperio fuerant gesta. Qua re multo cum risu iudices egressi sunt:cum ne suffragia quidem in illum sumpsissent. Cæterũ in ultima uulneratus pugna:& in tẽtorium relatus uocabat Daiphantũ & post eum Hyolidã. Quos uiros cum perisse audisset:bellũ cum hostibus dissolui iussit:ut quibus imperator non esset. Ac res uerba eius: qui optime ciues nosset: comprobauit.

Pelopidas Epaminondæ in prætura collega dicentibus amicis pecuniæ collectionem rem ualde necessariam ab ipso nihil curari:Per Iouem inquit huic Nicomedi:hominem claudum ac mutilatum indicans. Sed uxore ipsũ ad pugnam exeuntem rogante:ut se custodiret:alios dixit hoc esse monendos. Ducem uero & imperatorem:ut ciues conseruet. Cum autem quidã e militibus dixisset. In hostes incidimus: Cur magis ĩquit q̃ illi in nos? Cæterum ab Alexandro Pheræorum tyranno fractis fœderibus cum captus & ligatus male ei diceret:atq; ille subiecisset. Mori properas. Etiã per Iouem inquit:ut magis in te excandescant Thebani citiusq; perdaris. Thebe uero tyranni uxor ad Pelopidam egressa cum se mirari dixisset:quod ligatus tam hylaris esset:magis dixit se illam mirari. quod non ligata toleret Alexandrum. Sed ab Epaminonda liberatus:dicebat se gratiam Alexandro habere. Nam seipsum expertum esse:nõ ad bellum mo

do:uerum ad mortem quoq; audacter habere.

Romanorum Apophthegmata.

M.Curius a quibusdam criminatus:quod agri bello parti exiguam cuiq; partem distribuisset:ac magnam publicam fecisset:precatus est neminem e Romanorum numero fieri:qui quod agri ad alendum satis foret:parum putaret.Samnites uero ab ipso debellati:cum ad eum uenissent aurum dono daturi:in ola forte rapula coquebat.Samnitibus itaq; respõdit:& auro nihil tale prandium indigere: & sibi melius esse q̃ habere:aurum possidentibus imperare.

C.Frabricius audiẽs Romanos a Pyrrho uictos ad Labienũ conuersus:Pyrrhus inquit.nõ Epirotæ Romanos uicerũt. Ad redimendos autem captiuos ad Pyrrhum profectus:cũ auri multum Pyrrhus ipsi daret:nihil accepit.Postridie uero maximum elephantem Pyrrhus ipse instrui iussit:qui Fabricio ignoranti post terga maximo cum stridore uocem repẽte emisit.Quo quidẽ facto cõuersus Fabricius & ridẽs. Me inquit neq; aurũ heri.neq; hodie bellua stupefecit.Sed Pyrrho ipsum rogãte:ut secum esset:ac post se primum locum haberet:ne hoc quidem tibi expedit inquit.Nam si Epirotæ nostrum utrunq; nouerint:magis a me regi q̃ abs te uolent. Fabricio autem consulatum gerenti Pyrrhi medicus epistolam misit:qua pollicebatur:se Pyrrhum ueneno: si iusserit: necaturũ.Sed eam Fabricius epistolam remisit ad Pyrrhũ: animaduertere iubens:q̃ malus & amicorum esset iudex & hostium.Posteaq̃ uero Pyrrhus insidiis deprẽsis medicum quidem suspendit:Fabricioq; captiuos absq; redemptionis precio reddidit:gratis Fabricius non accepit, Sed totidem

illi restituit: ne mercedem recepisse uideretur. Neq; enim insidias: Pyrrhi gratia indicasse. Sed ne uiderentur Romani dolo necare: perinde atq; si aperte non possent.

Fabius Maximus cum Annibale pugnare nolens. sed tempore illius exercitum & pecuniarum & annonæ indigẽtem dissoluere quærens: per aspera & mõtosa loca persequebat͛: se se illi subinde opponens. Quod aũt uulgo derideret͛: Annibalisq; Pædagogus uocaretur: paruipendens: suis consiliis utebatur: amicisq; dicebat. Qui derisiões cõuiciaq; metuat: eum sibi timidiorem uideri: q̃ qui hostes fugiat. Posteaq̃ uero de Minucio Equitum magistro: qui hostium nonnullos debellauerat: sermo cœpit esse multus: tanq̃ digno Roma uiro: magis se dixit secũdam Minucii fortunam timere q̃ aduersam. Igitur paulo post cum Annibalis insidiis circunuentus cum exercitu suo Minucius de uita periclitaretur: Fabius opem ferens & multos hostium cecidit: & illum seruauit. Annibal itaq; ad amicos. Non ne sæpe uobis inquit prædixi: montanam illam nebulam imbrem in nos aliquãdo emissuram? Post Cãnensem uero cladem imperator creatus cũ Claudio Marcello audaci & forti uiro: & qui cum Annibale semper pugnare amaret: in eam spem ipse adductus erat: si nemo pugnaret fessum Annibalis exercitum breui esse defecturum. Qua re dictitabat Annibal: se magis Fabium nõ pugnantem: q̃ Marcellum pugnantem formidare. Cum autem Lucanus quidam miles accusaretur: quod amore mulierculæ captus: noctu sæpenumero lõge a castris uagaretur: quem alioqui admirandum in armis esse audiret: illo ignaro comprehendi amicam: & ad se perduci iussit. Adducta

igitur illa: cum hominem accersisset: Nos inquit non latuisti: contra legem extra castra pernoctans. Sed neq; antea strenuus esse nobis ignorabaris. Quare fortiter ac recte factis errata condonentur. Cæterum post hac nobiscum eris. Habeo nanq; fideiussorẽ. Adductamq; mulierculam illi cõmendauit. Cum uero Annibal Tarentum præter arcẽ præsidio teneret: adducto clam q̃ longissime exercitu Fabius urbem cepit atq; diripuit. Sed cum scriba percontaret̃. Quid de simulacris deorum decernimus? Relinquamus ĩquit Tarentinis deos iratos. M. aũt Liuio: qui præsidio Tarentinã arcem tenebat: iactante: illum opera sua urbem cepisse: aliis quidem ridentibus: Vera inquit Fabius narras. Nam nisi tu urbem amisisses: ego nunq̃ recepissem. Idem a senatu iam senior legatus ad filium consulem suessam missus ut animaduertit neminem ex lictoribus: ut equo descenderet: fuisse missum: indignatus sedere perseuerauit. Sed cum iuuenis lictorẽ misisset: ac ex equo descẽder̃ iussisset: alii quidẽ se auerterũt. Ipse uero cũ equo desiluisset: præter ætatem accurrit: & filium complexus: Euge inquit fili sapis intelligẽs: & quibus imperes: & quanti imperii magnitudinem sustineas.

Scipio maior ab re militari & reip. administratione otium ad litterarum studia conuertens dictitabat: se quando otiosus esset: plura facere. Posteaq̃ autem ui Carthaginem cepit: cũ quidam milites uirginem formosam de multis selectã captiuis adduxissent illi tradituri: libẽter inquit accepissem: si priuatus: & non imperator essem. Obsidens autem munitam fossis profundis urbem: in qua ueneris templum eminebat: illic edici uadimonia in tertium diẽ iussit; uelut illo die in Ve

neris templo litigantium causas auditurus. Idq; ut prædixe-
rat: urbe capta effecit. Idem a quodã in Sicilia rogatus: qua
re fretus contra Carthaginem traiecturus classem foret: īdi
catis illi & armatis tercentum uiris: qui se exercebant: & alta
turri: quæ mari imminebat: nemo inquit horum est: qui
cum hanc ascenderit turrim: non se inde: si iussero: præci-
pitem iaciat. Posteaquam uero traiectis copiis & terra po-
titus est: & hostium castra combussit: Carthaginẽses missa
legatione pacti sunt: se elephãtes nauesq; ac pecunias esse
tradituros. Sed cum Annibal ex Italia nauibus Carthagi-
nem redisset: conuentorumq; Carthaginenses pœniteret:
quod Annibali confiderẽt: ea re audita Scipio dixit: ne uo-
lentibus quidem ipsis se fœdera seruaturum: nisi talentorũ
quinq; milia prius exposuissent: quod Annibalem accersis-
sent. Posteaq̃ uero Carthaginenses uicti de pace & fœderi
bus legatos ad eum miserunt: e uestigio iussit eos: qui ue-
nerant abire: perinde atq; illos nõ ante auditurus: q̃. L. Te
rentium adduxissent. Romanus autem erat. L. Terentius
probus: qui a Carthaginẽsibus fuerat captus. Sed cum ho-
minem adduxissent: & illum pro tribunali iuxta se in consi
lio sedere iussit: & Carthaginensibus auditis bellum dissol-
uit. Terentius autem ipsum triumphantẽ subsecutus est pi-
leatus ueluti libertus. ac post illius mortẽ: iis qui ad efferen-
dum funus conuenerant: mulsum exhibuit bibendũ: aliaq;
ad sepulturam pertinentia q̃ diligentissime procurauit. Sed
hæc posterius. Antiochus autem rex: postq̃ Romani aduer
sus eum traiecerant: cum de bello soluendo legatos ad Sci
pionem misisset: prius inquit oportebat. non nunc: quãdo

& frenum & sessorem accepit. Cum uero senatus decreuisset: ut pecunias ex ærario sumeret: nolētibus illo die quæstoribus ærarium aperire: se aperturum esse dixit. Siquidē opera sua Claudi: qui tot illud pecuniis repleuisset. Pætilius uero & Quintus Tribuni plebis cum apud populum multa in ipsum crimina intulissent: Hodie Quirites inquit Carthaginēses & Annibalē uici: eoq; coronatus in capitolium ascendo sacrificaturus. Quisquis autem uellet: de se ferre suffragium iussit. & cum hæc dixisset ascēdit: populusq; subsecutus: accusatores uerba facientes reliquit.

T. Quintius adeo fuit statim ab initio clarus: ut ante tribunatum militum ædilitatemq; consul fuerit designatus. Imperator autem contra Philippum missus: ut secum in colloquiū ueniret persuasit. Et cū Philippus obsides postularet: quod diceret ipsum multosq; alios Romanis esse duces. Se uero Macedonibus solum. Tu nempe Quintius ait solum te ipsum effecisti: quippe qui & amicos & cognatos interemisti. Posteaq̄ autem Philippum acie uicit: se permitterē edixit: ut Græci legibus quisq; suis uterentur: ac liberi essent. Quam quidem ob liberalitatem quotquot Romanorū etiam Annibalis temporibus captiui facti apud Græcos seruiebant. drachmis quingentis redempti: dono ipsi dati sunt: qui uelut liberti triumphantem illum pileati in urbem subsecuti sunt. Achæos uero de facienda contra Zacynthiorū insulam expeditione cogitantes monuit: cauerēt: ne tanq̄ testudines capite extra Pelopōnesum extenso periclitarentur. Idem Antiocho rege ingentem exercitum cōtra Græciam ducente: cum omnes perterriti forent: & propter multitu-

dinē: & propter armorū uarietatē: huiusmodi Achæis fecit sermonem. Se. n. cum in chalcide apud hospitem cœnaret miratum esse carnium uarietatē copiamq; dixit. Hospitem uero affirmasse illas omnes suillas esse condimentis & præparationibus differentes. Ne igitur uos quoq; regium exercitum admiremini: hastatos: & Cataphractos & pedites & equestres sagittarios audientes. isti omnes Syri sunt armis quibusdam ab sese inuicem differentes. Philopœmeni aūt Achæorum duci multos quidem & equites & armatos habenti: sed pecuniis indigenti: iocabūdus dicebat: Philopœmenem & manus & crura habere. sed uentrē nō habere. Et sane Philopœmen natura talis erat.

C. Domitius: quem Scipio maior loco sui Lucio fratri legatū dedit: in bello aduersus Antiochum hostium aciem conspicatus: præfectis hortātibus: ut e uestigio aggrederetur: hora inquit non sufficit: ut tot hominum milibus trucidatis & impedimentis direptis in castra redeuntes corpora curare possimus. Sed hoc ipsum cras inquit opportune fiet. Itaq; postridie congressus hostium quinquaginta milia cecidit.

P. Licinius consul a Perseo macedonū rege equestri prælio uictus: milites ad duo milia octingentos amisit partim cæsos. partim captos. Sed post pugnam cum Perseus legatos de fœderibus & pace misisset: uictus uictorem iussit: se ac sua Romanis cōmittere.

P aulus Hæmilius secundum consulatum petens: repulsam tulit. Sed cum bellū aduersus Perseum & Macedones imperatorū mollicie ac imperitia in longum duceretur: & idcirco ipsum Romani consulem designassent: se gratiam illis

nullā habere dixit. Se.n.non quod imperio indigeret:sed quia ipsi imperatore:delectum fuisse. Cum autē e foro domum reuenisset: tertiamq; filiolam lachrimantem conspicatus causam rogasset ac puella respondisset. Quia nobis Perseus mortuus est. Catellus autē erat illo nomine: quem puella in deliciis hēbat:bona cum forma omen accipio filia inquit. Sed cum multam in castris temeritatem loquacitatemq; depræhendisset eorū:qui & imperatoribus adhærēt: & earum curiosi rerū sunt:quæ nihil ad se spectant: omnes quietem agere:ac solum gladios acuere iussit. Sibi nanq; rerum aliarum curam fore. Nocturnas autem excubias sine lancea atq; ense seruare iubebat:ut desperantes se ab hostibus defendere posse: magis aduersus somnum pugnarēt. Cum uero per montium uertices Macedoniam inuasisset: ac instructos hostes aspexisset:hortante ipsum Nasica:ut e uestigio aggrederetur:si quidem tuam inquit agerem ætatem. Sed multa me experientia uetat aduersus instructā aciem ex itinere decertare. Perseo autē debellato:cum ob partam uictoriam conuiuia exhiberet:dicebat eiusdem peritiæ esse:& terribiliorem hostibus exercitum ostētare: & conuiuium amicis suauissimum exhibere. Idem Perseo ne in triūphum duceretur deprecāte:in te inquit hoc est.perinde ac si diceret.in te facultas est te ipsum perimendi. Cum autem pecunias in thesauris innumerabiles inuenisset: ipse quidē nihil accepit. Sed genero Tuberoni phialam argenteam librarum trium militiæ præmium dedit. Ac illam aiūt primū argenteam supellectilem in domum Hæmiliam intrasse. Quatuor uero filios mares cū sustulisset:duos quidē antea

in adoptionem aliis dederat. E duobus aūt: qui domi erāt: alter quatuordecim annos natus quinto ante triumphū die mortuus est. Alter quinto post triumphum duodecimum agens annum. Sed cum in publicum prodisset: populusq̧ dolorem ac mœrorē præ se ferret. Nūc īquit de patriæ periculo desino solicitus esse. quādo successuum inuidiā: quam in domū meā fortuna euomuit: pro omnibus tulerim.

C ato senior cum apud populum in prodigalitatē & immodicos sumptus inueheretur: q̄ difficile inquit est uerba facere uentri aures non habēti. Se uero mirari dictitabat: quo modo salua esse ciuitas possit: in qua pluris q̄ bos piscis uendatur. Cum autem nimiam mulierum potentiā aliquando uituperaret: omnes inquit uiri uxoribus imperant. Nos omnibus uiris. Nobis uxores. Aiebat quoq̧ se pro beneficio collato malle gratiam nō accipere: q̄ pro illata iniuria pœnam non subire: ac iis omnibus qui peccarent præterq̄ sibi ueniam dare. Idem magistratus incitans in eos qui delinquerēt puniendos: dictitabat: eos qui possent: nec propulsarent iniuriam: lapidibus esse obruendos. Aiebat præterea: se iuuenibus magis delectari: qui erubescerent: q̄ qui pallescerent. Se quoq̧ eum militem odio habere dicebat: qui inter ambulandum manus: ac inter pugnandum pedes moueret: magisq̧ sterteret. q̄ clamaret. Pessimum autem imperatorē esse dictitabat: qui sibiipsi non posset imperare. Maxime uero quenq̧ existimabat oportere seipsum uereri. Nam neminē a seipso unq̄ separatum esse. Multorum autem statuas cum uideret positas: malo inquit homines de me quærere. Cur statua non est posita Catoni: q̄ cur posita est. Idem hortaba

tur potentes:ut parcerent potentiæ:quo semper licentia uti possent. Qui autem a uirtute honorem auferrét:eos aiebat a iuuentute uirtutem auferre. Magistratum uero iudicemq; neq; pro iustis orandum:neq; pro iniustis exorandum esse dictitabat. Cæterum iniuriam asserebat: q̄uis inferentibus non uideatur:omnibus tamen esse periculosam: Senectuti uero cum multa turpia adsint:censebat maliciæ turpitudinē non esse addendam. Irascētem a furioso tempore solum distare sentiebat. Idem iis minime inuideri dicebat: qui fortuna frugaliter modesteq; uterent̄. Neq; enim nobis. uerum bonis quæ nobis adsunt inuideri. Qui autem ridiculis studerent:eos in seriis deridendos uideri aiebat. Præclara item gesta præclaris orationibus indigere:ne gloria defraudarētur cēsebat. Sed ciues increpabat:quod eosdem semper eligerent magistratus. Videmini siquidem aiebat:aut nō multifacere magistratum:aut nō multos magistratu dignos existimare. Qui uero maritimos agros uendidisset:eum se admirari simulabat uelut mari ualētiorem. Nam quæ illud uix diluit:hunc ea facile absorbuisse. Censuram autem petens: cum supplicantes multitudini competitores adulantesq; uideret:ipse clamabat populum indigere & seuero medico & magna purgatione:eoq; non suauissimum. sed inexorabilē eligēdum. Atq; hæc dicens ante omnes. Cēsor fuit designatus. Cū uero iuuenes fortiter pugnare doceret: sæpenumero dicebat sermōe magis q̄ ense:ac uoce potius q̄ manu cōuerti hostes atq; terreri. Idē bellū aduersus eos:qui circa Bætim fluuium habitant gerens:cum in discrimen propter hostium multitudinem deductus esset:atq; Celtiberi ducentis

talentis opitulari uellent:necq; Romani sinerēt barbaris pa-
cisci mercedem:illos errare dixit. Vincentes enim non ex
suis.sed ex hostilibus reddituros esse. Victis autē nec a qui
bus petantur:nec qui petant eē futuros. Sed quāuis ut ipse
ait:plures urbes iis diebus quibus iter hostes commoratus
est:ceperit:nihil tamē ipse plus sumpsit:q̄ quæ ex hostili ter-
ra & comedit & bibit. Cum autem militum unicuiq; argenti
libram distribuisset:melius esse dixit:multos argentum ha-
bentes:q̄ paucos aurum ex militia reuenire. Imperatoribus
enim nihil aliud conuenire:q̄ ex prouinciis gloriam augere.
Cæterum quinq; seruos in militia habebat:quorū unus tres
captiuos emit:quod quidem ut Catonem resciuisse cogno
uit:ante q̄ in eius conspectum ueniret:se ipsum strāgulauit.
Rogatus autem a Scipione Africano:ut Achæorum exuli-
bus opem ferret:quo in patriam quisq; suā redirent:nullā illi
us negotii curā sibi esse simulabat. Sed in senatu cum multa
uerba fierent:assurgens perīde ac si nihil inquit habeamus:
quod agamus:sedemus de Græculis decrepitis quærentes:
utrum a nostris:an ab illorum polinctoribus efferantur. Po
sthumius uero Labienus cū Romanas historias Græce scri
psisset:ab auditoribusq; ueniam peteret:illudēs Cato dixit:
Veniam quidem dandam esse:si Amphictyonum decreto
coactus Græce scripsisset.

Scipionem minorem ferunt:annis quatuor & quinquaginta:
quibus uixit:nihil emisse.nihil alienasse.nihil ædificasse. Ac
tres & triginta argenti libras & auri duas:ut magnas diuiti-
as reliquisse:cum præsertim Carthaginis dominus fuisset:
ac milites maxime imperatorum omnium locupletasset. Po

lybii autem præceptum obseruans:non ante e foro discede re studebat:q̄ ex iis aliqué:qui quo quo modo occurrissent: familiarem & amicum sibi fecisset. Cū uero iuuenis adhuc esset:tanta fuit in existimatione & fortitudinis & prudentiæ ut Cato maior de iis interrogatus:qui apud Carthaginē militarent:iter quos & Scipio erat:dixerit soli sensus inest.umbris par cætera turba. Eoq; Romani ipsum ab exercitu in urbem reuocarunt:nequaq̄ ei gratificantes: Sed per illum cito ac facile se Carthaginem capturos esse sperantes. Cæterum posteaq̄ intra murum penetrauit:cum Carthaginenses ex arce repugnarent:Polybiusq; ipsi consuleret:ut in mare: quod in medio erat non ualde profundum:aut murices ferreos spargeret:aut tabulas clauis præfixas iniiceret:ne transeuntes hostes pro aggeribus pugnarent:ridiculum esse dixit:cum iam muros cepissent:ac intra urbem essent:quærere ne cum hostibus pugnent. Cum uero inuenisset urbem & statuis Græcis & deorū donariis ex sicilia asportatis refertā:edixit:ut quisquis ex ciuitatibus adesset:sua agnosceret ac reportaret. Sed ex præda neq; seruum neq; libertum sumere quicq̄ permisit:ac ne emere quidem:cum omnes diriperēt atq; prædarentur. Idem. C. Lælio sodalium amicissimo consulatum petenti suffragans: Pompeium interrogauit: an & ipse cōsulatum peteret. Pompeius autem tibicinis filius putabatur. Is igitur cum se petere negasset: ac pollicitus esset:se Lælium deducturum & pro illo ambiturum:crediderunt quidem. Sed illū expectantes decepti sunt. Nam ipse in foro ambire:ac ciues ꝑhensare nūciatus est. Quam quidem rem aliis ægre ferentibus: Scipio ridens, Stulticia

inquit nostra:tanq̄ non homines:sed deos simus precaturi: iamdiu tempus terimus:tibicinem expectantes. Appio aūt Claudio ipsius in censura competitore iactante:Romanos omnes ab se nominatim salutari:quos fere Scipio ignoraret: Vera narras inquit. Nam mihi non ut multos nossem. sed ut a nullo ignorarer:curæ fuit. Iubebatq; ciues:a quibus utriq; ad exercitum missi fuerāt:uel legatos uel tribunos militum utriusq; uirtutis testes ac iudices eos sumere:qui bello illi interfuissent:quod cum celtiberis gerebant. Sed censor declaratus iuuenem quendā equo priuauit. quod sumptuose cœnans:quo tempore Carthago oppugnabatur:placentam ex melle in urbis similitudinem compactam: Cartaginemq; appellatam proposuisset conuiuis diripiendam. Ac rogāte causam iuuene:pp quā equo priuatus fuisset. qa me prior inquit Carthaginē diripuisti. C. autem Liciniū cum prætereuntem uidisset:istum inquit hominem ego peierasse scio. Sed cum illum nemo accuset:non possum ipse & accusator esse & iudex. Ab senatu uero tertium emissus gentium ac regum speculator:& ut Clitomachus canit inspecturus. Quis urbes hominesq; animis. qua lege tenentur:cum Alexandriam uenisset:nauiq; egressus capite penula tecto procederet:Alexandrini undiq; cōcurrētes ipsum rogabāt: ut & caput detegeret:& sibi exoptantibus faciē exhiberet. quod quidem cum facile impetrassent:illū clamore ac plausu prosecuti sunt. Sed rege uix cum aliis propter desidiā & corporis molliciem incedente:Scipio uoce summissa murmurans ad Panætium inquit. Iam Alexandrini aliquid uoluptatis fructusq; ex nostra peregrinatione pceperūt. Nostra

nanq; causa regem suũ ambulantem uiderunt. Comitaban tur aũt ipsum amicus quidem unus Panætius philosophus & serui qnque: quorũ unio in peregrina terra defuncto: aliũ ne emeret: Roma accersiuit. Numantini uero cum inexpugnabiles uiderentur: multosq; Romanorũ imperatores uicissent: cõsulem ad id bellum Scipionẽ populus iterum declarauit. Sed cum in militiam multi certatim irent: senatus non id solum prohibuit: quod Italia tanq̃ deserta futura eẽt: sed etiam pecunias ex præparatis sumere non permisit. Cæterũ uectigales prouentus: quorum nondum tempus aderat assignauit. Ac Scipio quidem pecuniis se non indigere dixit. Suas. n. ipsius & amicorum satis esse futuras. Sed de militibus incusauit. Difficile nanq; bellũ esse. Nam si propter hostium fortitudinẽ toties uicti sunt: strenuis sibi opus esse militibus: quoniam aduersus tales. Sin propter ciuium ignauiam: quoniam cum talibus mittatur. Postea q̃ autẽ in castra uenit: multamq; & proteruitatem & licentiam & superstitionem & delicias depræhendit: uates quidem & ariolos & lixas & lenones statim eiecit. ac uasa omnia ꝑter olam & ueriiculum & calicem fictilem amãdari iussit. Argenteũ quoq; poculum non maius duabus libris habere uolentibus permisit. Lauari autem prohibuit. nec non unum quenq; eorũ qui se ungerent: ipsum se fricare iussit. Nam iumẽta manus non habentia alio fricante indigere. Vt stantes quoq; incoctum obsonium prandrerent edixit. Sed discumbentes panem uel pultem & carnem tostam aut elixatã cœnarẽt. Verum ipse nigro circundatus sago circumibat: lugere se turpitudinem exercitus dicens. Cum autem Memmii cuiusdam

tribuni militum iumenta pelues ad refrigerãdum ex lapide factas: & patinas Thericleas portantia depræhendisset: mihi quidem inquit & patriæ dies triginta. sed tibi per totã uitam cum talis sis: teipsum inutilem reddidisti. Alter uero quidam cum scutum pulcherrime ornatum ostentaret: scutum quidem o adolescens inquit pulchrum. Sed Romanum uirum decet: magis in dextra spem habere: q̃ in sinistra. Sublato autem uallo cum quidam se ualde premi diceret: Merito inquit. Huic. n. ligno magis: q̃ gladio fidis. Cæterum desperationem hostium uidens dicebat se tempore securitatem emere. Nam bonum imperatorem ut medicum: ultima uti per ferrum curatione. Sed tamen Numantinos opportune inuadens in fugam uertit. Quorum seniores quidẽ cum suos uictos uituperarent: quia quos toties fugassent: eos tum fugissent: quẽdam ex Numãtinis iuuenibus dixisse ferunt. Pecora quidem & etiam nũ eadem sunt. Sed mutatus est pastor. Postea q̃ uero capta Numantia iterum triumphauit: in contentionem cum. C. Graccho pro senatu & sociis uenit: cumq; plebs dolore affecta ipsum pro rostris tumultu terreret: me castrorum inquit uociferatio nunq̃ pturbauit nedũ hominum conflictatio: quibus non matrẽ Italiam esse scio: sed nouercam. Cum autem ii qui circa Gracchum erant: clamarent: tyrannum esse interficiendum: Merito patriæ oppgnatores inqt me ante uolunt interficere. Neq;. n. uiuo Scipione Romam cadere posse putant. Neq; si Roma ceciderit uicturum Scipionem.

Cecilius Metellus munito loco exercitum admouere uolens: cum Centurio dixisset: si solos decem uiros perdiderit: locũ

esse capturum: interrogauit eum: An unus ex decem illis es se uellet. Quodam autem ex iunioribus tribunis militū percontante: Quid acturus esset: si hanc inquit tuniculam mihi cōsciam esse putarem: ipsam exutus in ignem iniicerem. Sed uiuenti Scipioni inimicus: mortuum ægre tulit: filiosq; subire feretrū ac gestare iussit. Se quoq; diis gratiam habere ꝑ salute urbis Romæ dixit. quoniam Scipio apud alios non fuerat natus.

C. Marius ex humili genere cum ad remp. accessisset: ob præclara militiæ gesta ædilitatem maiorem petiit. Sed cum sensisset se præteriri: eodē die minorem ambiit. Et q̄uis in illa quoq; repulsam tulerit: non tamen se Romanorū principē fore desperauit. Varices autem cum in utroq; haberet crure: solutus præbuit medico excidēdos: ac neq; gemitu emisso: neq; contractis superciliis sectionē tolerauit. Sed medico ad crus alterum transeunte noluit: quod diceret. illo dolore dignam non esse curationem. Cum uero Lusius sororis ipsius filius: quo tempore secundum consulatum gerebat: cuidā militi nomine Trebonio uim attulisset. isq; illum occidisset: ac multis accusantibus nō negasset: se Tribunū militum interfecisse: causamq; exposuisset atq; comprobasset: coronam: quæ ob fortiter facta datur: ad se ferri Marius iussit: illaq; Trebonium coronauit. Idem prope Teutonas castra metatus in loco parum aquæ habenti: cum milites dicerēt se sitire: indicato illis flumine iuxta uallum hostium labente: illinc uobis est inquit potus sanguine emendus. Ipsi uero uti se abduceret orabāt: donec sibi humidus sanguis: neq; dum ꝓpter sitim coagulatus foret. Cimbricis aūt bel

lis cum mille ex Camertibus uiros fortes secundum nullam legem ciues Romanos effecisset: aduersus accusantes dicebat: se legem inter armorum strepitum non exaudisse. Verũ ciuili bello fossa circundatus & obsessus: tolerabat æquo animo expectãs occasionem. Sed cum Pompeius Silo ipsi dixisset. Si magnus es imperator o Mari descende in certamen: Tu igitur inquit: si magnus es imperator: coge me uel inuitum decertare.

C atulus Luctatius bello Cimbrico apud Athesim fluuium castrametatus: cum Romani milites: quoniam barbaros transire conantes uidebant: retro cedentes contineri non possent: ad primos eorũ: qui fugiebant: cucurrit: ut non hostes fugere. sed imperatorem sequi uiderentur.

S ylla cognomẽto Felix maximas suarũ felicitatũ duas existimabat: & Pii Metelli amiciciam: & quod Athenas nõ euertisset. Sed urbi pepercisset.

C. Popilius ad Antiochũ Syriæ regem a senatu missus est epistolam ferens qua iubebatur: & ex Aegypto exercitum abducere: neq; filiorum: Ptolemæi pupillorum regnum occupare. Accedentẽ uero ipsum per castra cum ex longinquo Antiochus benigne salutasset: ipse nec regem resalutauit: & litteras illi reddidit. Quibus lectis cum rex se consultaturum & responsurum dixisset: circulum illi uirga circunduxit Popylius: ac dixit. Hic igitur stans consulta & respõde. Cũctis autem uiri grauitatem animiq; elationem admirãtibus: Antiochoq; facturum se consentiente: quæ Romanis uiderentur: Popylius tunc ipsum & salutauit & amplexus est.

L ucullus in Armenia cum decẽ milibus peditũ & mille equiti

bus aduersus Tigrannem cẽtum & quinquaginta milia hominum in exercitu habentem pridie nonas octobres properabat. quo die Scipionis copiae a Cimbris antea fuerant deletae. Qua re cum quidam dixisset diem illum Romanis nefastum esse ac religiosum: ergo inquit hodie prompte fortiterq; pugnemus: ut hunc quoq; diem ex nefasto & tristi hylarem & iucundum Romanis faciamus. Sed militibus Romanis Cataphractos maxime timẽtibus: bono illos animo esse iussit. Plus enim laboris in illis spoliandis: q̃ debellãdis futurum. Cum uero primus in montem ascendisset: motũq; Barbarorum inspexisset: exclamauit. Vicimus o cõmilitones. ac nullo subsistente persequẽs: Romanorum quidem solum quinq; interemptos amisit. sed hostium supra centũ milia cecidit.

Magnus Pompeius a Romanis tantopere fuit amatus: quanto pater odio habitus est. Is cum iuuenis esset: Syllae factioni se se penitus addixit. & cum neq; imperator neq; Senator esset: magnum ex Italia exercitum collegit. Cũq; a Sylla accerseretur: nõ sine spoliis inquit: nec absq; sanguine imperatori copias ostentabo. Neq; prius iuit: q̃ multis prœliis duces hostium superasset. Posteaq̃ autem in Siciliam a Sylla missus: accepit in uiis milites uiolare ac rapere: uagantes quidẽ frustra & circũcurrẽtes castigauit. Qui uero ab se praemittebãtur: eorum gladiis anulorum signa impressit. Idem Mamertinos qui aduersae factionis erant: uniuersos occidere decreuerat. Sed cũ Sthenius populi princeps ipsum non iusta agere dixisset: qui pro unius culpa multos insontes puniret: atq; se eum esse: qui & amicos persuasisset: & inimicos

Marii partes sequi coegisset: Pomponius uiri fortitudinem admiratus se Mamertinis ueniam dare dixit: ab eo uiro persuasis qui patriam suæ ipsius animæ praeponeret: sicq; & ciuitatem & Sthenium seruauit. Cum uero in Lybiam aduersus Domitium traiecisset: ac magna pugna uicisset: salutantibus se imperatorem militibus dixit: se honorem illum non admissurum: donec hostium uallum staret. Tunc milites q̃uis magna pluuia detinente: impetum fecerunt: & castra diripuerunt. Ac redeuntem quidem ipsum & aliis honoribus Sylla iucunde excepit: & Magnum ipse primus appellauit. Sed triumphare uolentem non permisit: quod nondum senator esset. Cum uero Pompeius ad eos qui aderant dixisset: Syllam ignorare: uel plures orientem solem q̃ occidentem adorare: tum Sylla exclamauit: triumphet. Cæterũ Seruilius uir senatorius ægre ferebat: multiq; militum triumpho resistebant: munera quædam reposcentes. Quibus cũ Pompeius dixisset: se potius triumphum esse dimissurum: q̃ illis adulaturum: Nunc uere: Seruilius inquit: & magnum & dignum triumpho Pompeium censeo. Cum autem Romæ consuetudo foret: ut equites quandocunq; militaria munera legitimo tempore obissent: equum in forum ducerent ad duos uiros: quos censores uocant: enumeratisq; stipendiis ac imperatoribus: sub quibus militassent: congruas uel laudes uel uituperationes acciperent: consulem gerens Pōpeius ad censores Gellium & Lentulum ipse equum deduxit. Quibus quidem: ut mos est: percontantibus: an omnia stipendia fecisset: omnia inquit sub me ipso imperatore. Sertorii autem litteris in Hispania potitus: inter quas multorũ

ducum erant epistolæ: quibus ad res innouandas mutan/
damq; remp. Sertorium Romam uocabant: omnes com/
bussit: ut pmitteret malos & pœnitere: & fieri meliores. Po/
steaq̃ uero Phraates rex Parthorum misit ad eum rogans:
ut Euphrate fluuio termino uteretur: immo uero iusticia in/
quit Romani erga Parthos termino potius utantur. L. autē
Lucullus militia functus cū sese uoluptatibus dedisset: sum
ptuoseq; ac delicate uiueret: atq; Pompeium uituperaret: qđ
præter ætatē multa gerere affectaret: Magis est præter æta/
tem inquit Pompeius senem deliciis indulgere: q̃ cum impe
rio esse. Sed cum ægrotaret: turdum quidem sumere medi/
cus iusserat: qui cum ab iis qui quærebant: non inueniretur:
quod eo iam tempore aues illæ auolassent: quidamq; dixis/
set: apud Lucullum inuentum iri: qui illos per totū aleret an/
num: Ergo nisi Lucullus delicatus esset: inquit Pompeius
non uiueret? Ac medico ualere iusso: quiddam inuētu facile
sumpsit. Cū uero magna ānonæ penuria Roma laboraret:
uerbo qdē fori curator declaratus. Sed re ipsa terræ marisq;
dominus ĩ Lybiā. Sardiniā & Siciliā nauigauit. Vbi cū ma
gnam frumenti uim congregasset: Romamq; rediens naui
garet: ac magna tempestatē orta gubernatores morarētur:
primus nauem ingressus anchoram tolli iussit clamans. Na
uigare necesse est. Viuere non est necesse. Detecta autem
aduersus Cæsarem discordia: ac Marcellino quodam ex iis
qui a Pompeio prouecti uidebātur: ad Cæsarem inclinato:
& contra Pompeium ipsum in senatu dicente: Non pudet
Marcelline inquit male mihi dicere: per quem e muto elo/
quens. e famelico uomens factus es? Ad Catonem uero: a

quo acerbe taxabatur: quod cũ ipse sæpius prædixisset: potentiam Cæsaris & incrementum nequaq̃ e rep. esse. Pompeius uero illum contra iuuisset: Tua inquit uerba diuinationem magis sapiunt. sed mea sunt amiciora. De se ipso autẽ libere loquens dictitabat: se omne imperium & accepisse citius q̃ expectarit: & citius deposuisse q̃ fuerit expectatus. Cæterum post Pharsalicam pugnam fugiẽs in Aegyptum cum e triremi foret egressurus in piscatorium nauigium ab rege missum: ad uxorem & filiũ conuersus: nihil aliud q̃ hãc Sophoclis sententiam dixit. Quisquis ad tyrannum uadit: illius est seruus: q̃uis liber uenerit. Sed cum in nauigium trãsisset: ense percussus: gemitu semel emisso ac nihil locutus seipsum tegens cecidit.

C icero orator: cum iocis & cauillationibus nomẽ ipsius pateret: amiciq; suaderent: ut illud deponeret: dixit: se effecturũ Ciceronem & Catonibus & Catulis & Scauris clariorem. Ac poculum argenteum diis dicaturus: prima quidem nomina litteris notauit. sed Ciceronis loco Cicer insculpsit. Qui autem oratores ualde clamarent: eos propter infirmitatem in clamorem ut claudi in equum: ascẽdere dictitabat. Idem cum Verres filium habens: qui in adolescentia corpore abutebatur: in Ciceronem ut mollem conuicia ingereret: cinædumq; uocaret: ignoras inquit liberos intra fores increpandos esse. Cum uero Metellus nepos in ipsum dixisset. Plures testimonio peremisti: q̃ patrocinio seruasti: Nempe mihi inquit plus est fidei: q̃ eloquentiæ. Interrogante prætere a Metello: Quis ei pater esset: hoc inquit responsum mater tua difficilius effecit. Nam Metelli mater impudica ha-

bebatur. Metellusq; ipse & leuis & inconstans & libidini deditus erat. Is uero cum lapideum coruum Diodoti rhetoris uita functi sepulchro isculpi curasset: iusta inquit retributio facta est. Istum enim uolare, non orare docuit. Idem Vatinium sibi inimicum & alioqui perditissimum hominem cũ perisse: ac paulo post uiuere audisset: male inquit pereat: qui male mentitus est. In eum uero qui cum Libs genere esse uideretur: diceret se non audire ipsum orantem: Atqui aures inquit imperforatas non habes. C. autem Popilium: qui iuris peritus haberi uolebat: cũ esset imperitus ac ingenio tardus: ad causam quandam testem aduocauit: qui cũ dixisset: se nihil scire: Nimirum inquit te de iure forsitan putas interrogari. Cum uero Hortensius orator argenteam Sphingẽ a Verre mercedem accepisset: ac in Ciceronem oblique nescio quid elocutum dixisset: se ænigmatum soluendorũ imperitum ẽe: Atqui Sphinx inquit penes te est. Voconio autem cum tribus filiabus perq̃ deformi facie obuiam factus submissa uoce ad amicos: Hic inquit Phœbo non permittente liberos seminauit. Idem cum Faustus Syllæ filius supellectilẽ propter æris alieni magnitudinem proscripsisset: Hanc inqt magis amo q̃ patris eius proscriptionẽ. Sed Põpeio & Cæsare dissidentibus: Quem fugiam inquit noui. Ad quem fugiam non noui. Ac Pompeium quidem accusabat: quod urbem deseruisset: Temistoclem magis q̃ Periclẽ imitatus: cum res illis minime similes forent. Cum igitur ad Pompeium uenisset: ac rursus pœniteret: ab illo interrogatus. Vbinam Pisonem generum reliquisset: apud tuum so-

cerum respōdit. Sed cum quidam a Cæsare ad Pompeium transfugisset: diceretq; se propter celeritatē ac promptitudinem equum reliquisse: melius equo consuluisse dixit. Nunciante autem quodam Cæsaris amicos tristis esse: ais inquis ipsos Cæsari maleuolos esse. Post pugnam uero Pharsalicā cum Pompeius quidem iam fugisset: Nonio quodam dicēte: adhuc aquilas septem apud se esse: ac idcirco bono esse animo hortante: bene inquit moneres: si cum graculis bellū nobis foret. Sed posteaq̄ Cæsar uictoria potitus deiectas Pompeii statuas honorifice restitueret: loquens de illo Cicero dixit: Cæsarem in erigendis Pompeii statuis suas firmare. Bene autem dicere tanti faciebat. atq; in id tantopere intentus erat: ut die ad causam apud centum uiros agendam constituto: Erotem seruum: qui nūciarat: in posterum diem iudicium fuisse dilatum: libertate donarit.

C. Iulius Cæsar: cum Syllam fugeret adhuc adolescēs: in prædones incidit: qui cum pecuniæ petitæ sūmā audisset: ipsos irrisit uelut ignorantes quem tenerent: seq; duplum daturū pactus est. Itaq; asseruatus donec pecuniæ colligerētur: ne sibi dormienti obstreperent: utq; silerent imperabat: quasq; oratiōes atq; poemata scripsisset: ipsis legebat: & qui ea minus laudassent: fatuos barbarosq; uocitabat: ac per iocum ridens se illos suspēsurum minabatur. id quod etiam paulo post effecit. Nam pecūiis allatis liberatus: collectis ex Asia uiris & classe deducta prædones ipsos & cepit & suspēdit. Romæ uero cum pontificatum peteret: ac competitorem Q. Catulum Romanorū facile principem haberet: a matre

osculatus & ad Ianuã deductus: hodie inquit mater filium uel pontificem uel exulem habebis. Idem Pompeiam quidem uxorem: quæ a Clodio adulterata ferebatur: repudiauit. Sed postea Clodio propter id accusato citatus testis: nihil mali de uxore dixit. Verum accusatore interrogãte. Cur ergo illam dimisisti? quia Cæsaris uxorem inquit etiam a calumnia puram esse oportet. Alexandri uero titulis apud Gades lectis illachrimauit: & ad amicos. Is inquit cũ ætate hac esset: Darium superauit. At mihi in hunc usq; diem gestũ est nihil. Castellum autem sterile in alpibus prætergrediẽs: amicis dubitantibus: an & illic de principatu contentiões: emulationesq; essent: cum cogitabundus restitisset: Mallem inquit hic esse primus: q̃ Romæ secundus. Cæterum ex audacibus facinoribus periculosa & magna aggredienda esse dicebat: sed citra consultationẽ. Ac Rubiconem quidem fluuium ex Gallia prouincia aduersus Pompeium trãsgressus. Omnis inqt iacta est alea. Sed posteaq̃ Pompeius Roma profugit ad mare: Metello ærarii præfecto ipsum pecunias sumere uolentem ærario clauso impedienti mortem minatus est. Quare Metello perterrito: o adolescens inquit: difficilius id mihi dictu q̃ factu erat. Cum uero milites Brundusio ad eum Dyrachiũ serius aduherẽtur: clam omnibus in paruũ nauigium ingressus: pelagus trãsire conatus est. Sed fluctuãte nauigio cum se gubernatori aperuisset: clamauit. Confide fortunæ: sciens abs te Cæsarem uehi. Tunc igitur & ualida tempestate prohibitus: & a militibus concurrentibus ac ægre ferentibus: quod alias copias expectaret quasi

ipsis diffideret fuit dissuasus. Posteaq̄ uero Pompeius com missa pugna superior non est uictoria usus. sed in castra recessit: Hodie inquit uictoria penes hostes erat: si peritū uincendi haberent imperatorē. Idem: cū apud Pharsalū Pompeius instructam aciem stare: hostesq; expectare iussisset: illū errasse aiebat. quod militum ex incursu cum quodam animi furore incitationem & impetum dissoluisset. Posteaq̄ uero Ponticum Pharnacem primo impetu uicit: ad amicos scripsit. Veni. Vidi. Vici. Post fugā autem eorū qui in Libya cū Scipione erāt factam: cū se ipsum Vtice Cato peremisset: Inuideo ait morte tibi Cato. Nam & tu mihi tuam salutem inuidisti. Sed cum quidam ipsum hortarentur: ut sibi ab Antonio Dolobellaq; caueret: nō hos dixit pingues & unctos timendos esse. Verum illos pallidos & macilētos: Brutum & Cassium indicans. Sermone autem inter cœnandū orto de morte: quænam sit optima: inexpectatam prætulit.

Cæsar qui primus Augustus fuit cognominatus: cum adhuc adolescens foret: ab Antonio duo milia sestertium & quingenta: quæ ex primi Cæsaris interfecti domo ad se Antonius ipse transtulerat: repetiit: uolens id reddere Romanis: quod illis a Cæsare fuerat legatū: sestertios cuiq; tricenos. Sed cum Antonius pecunias retineret: ipsumq; ab illis repetendis si prudens esset: deterreret: paterna bona proscripsit & uendidit. Ac dono reddito ut sibi ciuium beneuolentiam conciliauit: sic in illum odium concitauit. Cum autem Rhymitales rex Thracum: qui ab Antonio ad ipsum transfugerat: in conuiuiis dissolutus esset ac molestus societatem ex-

probrans:cuidam aliorum regum propinãs Cæsar :ego inquit proditioné quidé amo.sed proditores non laudo. Alexandrinis uero post captiuitatem extrema se passuros expectantibus:posteaq̃ cum Ario Alexandrino suggestũ ascendit:urbi se parcere dixit:primũ quidé propter eius & magnitudinem & pulchritudinem.deinde propter conditoré Alexandrum.tertio propter Arium amicum. Idem cũ audisset Erotem: qui res Aegypti curabat:emisse coturnicé omnes alias pugnando superanté atq; inuictam:& comedisse assatam eũ ad se accersiuit:ac iudicio cõstituto cõfessum: malo nauis affigi iussit. In Sicilia uero Arium pro Theodoro cõstituit gubernatorem. Sed cum ipsi quidam libellum dedisset:in quo scriptum erat. Caluus Theodorus Tarsensis fur erat. Quid tibi uidetur? lecto illo Cæsar subscripsit:uidetur. Idem a Mecenate conuictore suo per singulos annos suo natali die Phialam donum accipiebat. Cæterũ Athenodoro philosopho propter senectutem se domum dimitti præcanti cõcessit. Cum igitur salutato ipso dixisset Athenodorus. Cum iratus fueris Cæsar: nihil neq; dixeris:neq; feceris prius: q̃ quatuor & uiginti literas tecum ipse percurreris:illo manu appræhenso. Adhuc inquit mihi te præsente opus est:ac ipsum per totum detinuit annum: asserens etiã taciturnitatis præmiũ sine periculo esse. Cum uero Alexandrum audisset:maxima terrarũ parte subacta addubitasse: quidnam per reliquum uitæ tempus facturus esset:demiratus est:quod non maius:opus Alexander existimasset partum gubernare imperium;q̃ magnũ acquisiuisse. De adul-

teris autem cum legem tulisset: in qua præfinitum erat: quo pacto rei iudicandi: & condemnati forent puniendi: ac postea lapsus ira adolescentem propter Iuliam filiam suam: calumniatum manibus ipse uerberaret: ac ille clamasset. Legem tulisti Cæsar: adeo ipsum pœnituit: ut illo die cœnam recusarit. Caium uero sororis filium in Armeniam mittens: a diis ipsi precibus petebat Pompeii beniuolétiam. Alexandri audaciam: suam ipsius fortunã. Idem Romanis dictitabat: se eum imperii successorem relicturum: qui nondum eadem de re bis consultasset: Tiberium uidelicet significans. Tumultuantes uero iuuenes: qui in magistratu erant: cum ad se accersisset: neq; illi attenderent. sed tumultuarentur. Audite inquit iuuenes senem: quem iuuenem senes audiebant. Cum autem Athenarum populus quiddam uideretur deliquisse: ex Aegina scripsit: Putare se suam illos iram non latere. Neq; enim in Aeginam se fuisse hyematurum. Aliud uero nihil aduersus eos neq; dixit neq; fecit. Sed cum unus ex Euryclis accusatoribus immodeste & ad satietatem dicẽdi licentia uteretur: ac prouectus tale quid dixisset. Si ista tibi Cæsar magna non uidentur: iube istum recitare septimũ Thucydidis uolumen: indignatus illum abduci iussit. Sed cum accepisset eum ex Brasidæ posteris reliquũ esse: accersiuit & modeste castigatum dimisit. Idem cũ Piso ædes a fundamentis ad culmen usq; eleganter fabreq; struxisset: bono inquit animo me facis Piso: qui perinde ædificas: atq; si Roma æterna sit futura.

FINIS.

¶ Raphael Regius Illustrissimo Venetiarũ Principi Leonardo Lauredano felicitatem.

LYcurgus ille seuerissimarũ Lacedæmoniis legum auctor: Sapientissime Princeps Leonarde Lauredane: illud quoq; tradit̃ instituisse: ut ante q̃ cum hostibus congrederentur: musis sacrificarent: quo uidelicet strenue gesta luculentis eloquentiæ ornamentis illustrarentur: & quoad fieri posset: immortalitati consecrarentur. Cato quoq; ille censorius in primis sapientia clarus fortia facta eleganti indigere oratione: ne sua fraudarentur gloria: dictitabat. Nullius. n. humanæ rei memoriam diutius posse durare sapientissimi uiri facile uidebant: quæ facundis literarũ monumentis non esset cõmendata. Tuæ uero fulgẽtissimæ uirtutes: tuaq; clarissima in remp. christianam merita me impulerunt: ut quãdo illa pro dignitate exiguis ingenii mei uiribus celebrare non possum: aliquid saltem mearũ lucubratiuncularũ nomini tuo dicarem. Ac breuia quidem simul & acuta regum Lacedæmoniorũ dicta: quæ apophthegmata uocantur: ex uariis scriptoribus a Plutarcho philosophorũ disertissimo iampridem collecta. mihi uero nuper latinitate donata: in primis digna sunt uisa: quæ sublimitati tuæ nuncupare. Nã & Lacedæmoniorũ institutis Venetiana resp. cui tu sũma cum felicitate præsides: q̃ simillima esse uidetur: neq; animus tuus circa bonum cõmune occupatus: quibuslibet scriptis est detinendus. Sed iis duntaxat sentẽtiis permulcendus: quibus & iuuari: & publicis consultationibus defessus possit recreari. Apophthegmata uero cum aliud ni

Imitari solere. Quamobrem haud quaquam mirandum est: si Fauentini & Ariminenses diu bellis seditionibusq; uexati: iustissimo & integerrimo regimini tuo sese nuper sponte sua tradiderũt. Quis enim uir prudens: ne dum populus: si pos- sit: ad eum non cõfugiat principem: a quo nihil nisi æquum. nihil nisi legitimum. nihil nisi honestum se habiturum esse certo sciat? Sub cuius protectione se tutum. se quietum re- bus suis frui posse cõfidat? Sed de iusticia aliisq; splendidis- simis uirtutibus tuis non breuis epistola: sed grãdis historia conscribenda foret: quæ præclara & tua & maiorum tuorũ gesta felici stilo complecteretur. Id uero cum & longi tem- poris & facundissimi oratoris sit opus: haud quaq̃ ab officio meo alienum esse putaui: si nũc id quod possum: uel episto- lari breuitate inclytum nomen tuum una cum priscis illis & regibus & legum latoribus: quorum sapientissima quæq; di cta hoc in libello descripta sunt copularẽ: simul ut ubicunq; Romana est in usu lingua celebraret. simul ut pro uirili par te mea immortalitati consecraretur. Quod quidem etiam si minus forsitan ero assecutus: nihil tamen dubito: quin opti- mam uoluntatem meam erga tuam serenitatem sis acceptu rus: cum hominis animum potius q̃ rerum exitum omnibus in actionibus censeas semper esse spectandum. Sed iã acu- tissima Lacedæmoniorum dicta: quæ non temporum: sed literarum ordine seruato describuntur: perspicue interpre- temur: quo melius faciliusq; Laconica breuitas & sollertia perspiciatur. Vale eximium seculi nostri ornamentum. Ex Academia Patauina. nonis Maij. M.D.VII.

PLVTARCHI CHAERONENSIS LACONICA APOPHTEGMATA RAPHAELE REGIO INTERPRETE.

Gasicles rex Lacedæmoniorum: admirāte quodam: quod cum magna discendi audiendiq; teneretur cupiditate: Philophane rhetorices doctore non uteretur: eorum inquit me discipulum esse oportet: quorum etiā sum filius. Ad eum uero qui rogarat: quo modo quis absq; satellitibus tuto regnare posset: si suis inquit populis ita imperarit: ut parentes filiis.

Agesilaus ille magnus cum esset aliquando conuiuii princeps sorte ductus: a uini dispensatore rogatus: quātum uini cuiq; daret. Si multum inquit paratum est: quantum quisq; petierit. Sin parum: ex æquo omnibus impertito. Cum uero maleficus quidam tormenta perq̄ patienter toleraret: Quantā inquit homo scelestus ad res flagitiosas & turpes tolerantiā affert? Quodam autem laudāte oratorem: quod parua amplificaret: Ego uero ne sutorem quidem ait puto bonū: qui magnos exiguo pedi calceos inducit. Idem cum quidam ei aliquando dixisset: promisisti ac sæpius idem repeteret: Per Iouem inquit: si quidem iustum est. Sin minus dixi quidem: sed nō promisi. Ac illo subiiciente. Atqui oportet reges p̄stare quicquid uel capite annuerint: Nō magis īquit: q̄ eos qui ad reges accedunt: petere decet iusta & dicere: captantes & opportunitatē: & quicquid regibus commodum est. Cum autem aliquos laudantes uituperantesue audiebat: non minus eorum qui dicerēt: q̄ de quibus diceretur: mores spectā

dos esse aiebat. Sed cum puer adhuc esset: ac in gymnico-
rum ludorũ celebratione in loco minus honesto a chori ma
gistro collocaretur: optemperauit quidem: licet iam rex fo-
ret declaratus: ac dixit. Euge. Demõstrabo etenim nõ locis
uiros: sed uiris loca effici honorata. Quodam autem medi-
co difficiliorem ei curationem ac minime simplicem imperã
te. Per gemellos inquit non omnino mihi uiuere datum est:
ne si omnia quidem sumam. Altari uero Mineruæ ab ærea
æde cognomento Chalciœcæ quodam die astans bouem
imolaturus: cum a pediculo morderetur: nõ auersus est qui-
dem. sed illum palam captum in omnium conspectu neca-
uit ac dixit. Per deos iucunde uel in ara insidiatorem. Idem
cum uidisset murem a puero trahi de fenestra: & cõuersum
detinentis pueri manũ momordisse ac fugisse: iis qui aderãt
re ostensa: Quando minimum inquit animal se iniuria affici
entes sic ulciscitur: quid uiris faciendum sit considerate. Vo
lens autem bellum aduersus regem persarum mouere: quo
Græcos Asiam incolẽtes in libertatem uindicaret: Iouis Do
donæi oraculum consuluit: quod cum educendum esse ex-
ercitum respondisset: Ephoris oraculum retulit. Ipsi uero ius
serunt eum Delphos proficisci ac iisdem de rebus sortes cõ
sulere. Profectus igitur sic oraculum rogauit. Apollo uiden-
tur ne tibi: quæ & patri? Eo autem annuente electus ipse im
perator exercitum eduxit. Cum uero Tisaphernes pricipio
quidẽ territus cũ Agesilao fœdera percussisset: Græcas ipsi
liberas ciuitates se eẽ dimissurũ pollicitus. deĩde q̃ maxĩo ex
ercitu ab rege accersito bellũ ei ĩdixisset: nisi Asia decederet:
libenter fœderum trãsgressionem accepit: mouitq; castra ex

ercitum in Cariam ducturus. Sed cum Tisaphernes illic copias cõgregaret: inde soluens in Phrygiam impetum fecit: ac plurimis urbibus captis multaq; pecunia parta: dixit amicis. Foedera quidem iniuste frãgere impium est. Sed hostes fallere non iustum est modo & honestum. Verum iucundũ quoq; ac lucrosum. Caeterum equitatu inferior Ephesum reuersus opulẽtos iussit equũ pro se quenq; ac uirũ exhibere: si se militia solutos uellẽt. Ac posteaq̃ & eq & uiri idonei pro timidis atq; diuitibus cito fuerunt congregati: Agamemnonem se dixit imitari. Nam illum: cum generosam accepisset equam ignauum diuitemq; hominem militia liberasse. Cũ uero nudos captiuos uẽdi iussisset: spoliorum quidem mercatores licitabantur. Ac uestium sane multi emptores erant. Sed corpora quod alba & mollia essent propter umbratilem uitam: cum tanquam inutilia nulloq; precio digna irriderentur: astans Agesilaus. Haec sunt inquit propter quae. Isti autem quibus cum pugnatis. Idem in Lydia cum Tisaphernem profligasset: plurimosq; interemisset: in agrum regium incursionem fecit. sed rex pecuniis ipsi praemissis cũ censeret bellum esse dissoluendũ: Agesilaus respondit: pacis quidẽ ciuitatem dominã esse. Se uero locu pletandis militibus q̃ se ipso magis laetari: pulchrumq; putare: Graecos non munera ab hostibus accipere. sed spolia acquirere. Megabatem uero spithridatis filium formosissimũ: cum ad eum accessisset salutaturus & osculaturus: quia uehementer amari uidebatur: declinauit Agesilaus. At cum ille adire destitisset: ab Agesilao desiderabat: dicentibusq; amicis ipsum in causa esse: qui se ab illius tam formosi oscu

lo auertisset: neq; illum præ pudore uenturum: postea q̃ secum tacitus paulisper cogitauit: nihil est opus inquit illũ persuadeatis. Nam istiusmodi rebus superior esse malo: q̃ præpotẽtem hostium urbem ui capere. Satius est. n. libertatem sibi ipsi conseruare: q̃ aliis auferre. Sed cum aliis in rebus diligens iusticiæ cultor esset: in amicorũ negotiis putabat occasionem iuuãdi esse perq̃ iustã. Epistolium igitur ipsius fertur ad Idrieum Carem: quo ex amicis quendam sic petit. Si Nicias nihil iniusti agit: dimitte. Sin agit: mihi dimitte. omnino autem dimitte. Itaq; se talem in plerisq; Agesilaus pro amicis præstabat. Interdum tamẽ propter utilitatẽ occasione potius utebatur. Qua remotis tumultuosius castris: cum puerum cuius amor tenebatur: infirmũ reliquisset: ad illum precantẽ & cum lachrimis se reuocantem conuersus dixit: Quã difficile est nos & misereri simul & sapere. Idẽ in uictu & uestitu nihil iis qui cum ipso erant: melius habebat: à satietate ac ebrietate penitus abstinens: somnoq; non domino: sed rebus agẽdis seruienti utens. Aduersus calorem autem & frigus ita se habebat: ut solus eadem ueste quatuor anni temporibus semper uteretur: ac in medio castrorũ tentorio erecto: lectum nihilo aliis meliorẽ haberet. Dictitabat autẽ principi conuenire non mollicie & deliciis: sed tolerantia & fortitudine priuatis hominibus præstare. Roganti igitur cuidam: quid spartæ contulissent Lycurgi leges: contemnere inquit uoluptates. Ad eum uero qui cum aliorum Lacedæmoniorum tum suæ uestis cibiq; mediocritatẽ mirabatur: propter hunc inquit frugalem o hospes uiuẽdi modum metimus libertatem. Idẽ alio ipsum hortante: ut sibi parceret:

ac dicente propter incertum fortunæ: nequando mutetur. At ego inquit me ipsum sic assuefacio: ut in nulla mutatione quæram mutationē. Ac eodem uitæ instituto etiam senex factus utebat᷑. Qua re ad eū a quo interrogatus fuerat: cur uehemēti hyeme sine tunica illa ætate circumiret: quo inquit iuuenes imitentur: exemplum habentes & senectute confectos & principes. Thasii uero per suum agrum ipi cum exercitu iter facienti farinā & anseres & bellaria & liba ex melle confecta & alios omnis generis cibos & uina pretiosa miserunt. Sed farina sola accepta retro asportari reliq̄ ab iis: qui illa apportarant: iussit: ut quæ ne sibi quidem utilia forent. Precantibus autē illis ac supplicantibus: ut omnino illa acciperet: mancipiis distribui iussit. Cæterū illis causam rogantibus dixit: eos qui probitati ac fortitudini studerent: non decere iustiusmodi ganeis & gulæ irritamentis delectari. Quibus. n. seruitia capiantur: ea ab ingenuis hominibus esse aliena. Rursus Thasii: quod ab ipso magnis affecti beneficiis uiderentur: cum & templis & deificatiōibus eum honorassent: & hac de re legatos ad ipsum misissent: posteaq̄ honores legit: quos oratores attulerant: interrogauit: an ipsorum patria referēdorū in deos hominum facultatē haberet. Quibus affirmātibus. Agite inquit uos ipsos prius efficite. Quod quidem si effeceritis: tunc credam me quoq; a uobis deum fieri posse. Idem cum illæ gentes Græcæ: quæ sunt in Asia: decreuissent ipsi in clarissimis urbibus statuas ponere: ad eas scripsit. Mei ne una quidē sit imago neq; picta neq; ficta neq; constructa. Sed cum in Asia domus contignationem ex quadratis trabibus factam uidisset: dominū ædium

interrogauit:an apud ipos quadrata nascerent ligna. Quo negante. sed rotunda: Quid igitur inquit: si quadrata eent: rotunda faceretis? Interrogatus autem olim: quousq Laconicæ fines protédantur: cócussa hasta: quousq inquit hæc perueniat. Sed alio deinceps rogante: Cur sparta sine muro esset: ostensis ciuibus armatis: hi sunt inquit Lacedæmoniorú muri. Cæterum alio idem quærente: non lapidibus inquit & lignis: sed inhabitantium uirtutibus urbes munitas esse oportet. Amicos uero monebat: ut nó pecunia: sed fortitudine & uirtute ditescere studerent. Quando autem uolebat aliquod opus a militibus cito perfici: primus ipse in omnium conspectu aggrediebatur. Verum in eo gloriabatur: quod nemini í labore cederet: quodq sibi ipse magis q̃ aliis imperaret. Quodam autem admirante Laconem claudum ad bellum exeuntem: ac equú quærente: an ignoras inquit non fugientibus. sed permanentibus in bello opus esse? Idem rogatus a quodam: quo modo magnã gloriã acquireret: si mortem inquit contempseris. Quærente autem quodam: cur spartiatæ ad tibias pugnant: ut quando inquit ad rhythmum inuadunt: & timidi & fortes hostibus terribiles sint. Cum uero quidam Persarum regem beatum esse diceret: quia perq̃ iuuenis esset: atqui Priamus inquit ne id quidem ætatis agens infortunium est passus. Sed cum magnã Asiæ partem subiugasset: aduersus regem ipsum properare decreuit: quo illum & ab otio: & a corrumpendis Græcorú populorum principibus deterreret. Sed ab Ephoris reuocatus propter Græcorú bellum: quo sparta obsidebatur ob pecunias a Persa missas: dicens bonum imperatoré oporte

te legibus parere: ex Asia soluit: multo sui desiderio Græcis Asiaticis relicto. Ac cum nūmus Persicus sagittarii nota si-gnatus esset: recedens dictitabat: se triginta milibus sagittariorum ab rege ex Asia pelli. Tot.n. Daricis aureis Athenas Thebasq; a Timocrate allatis: & populorū principibus distributis populi ipsi ad bellum cōtra spartiatas concitati fuerant. Ac Ephoris quidem hanc rescripsit epistolam.

Agesilaus Ephoris gaudium. Multas Asiæ partes subiugauimus: barbarosq; expulimus: ac ī Ionia multa arma fecimus. Sed posteaq̄ iubetis me ex lege redire: sequor epistolam: ac fere ipsam uel præueniam. Nam imperium non mihi: sed ciuitati ac socis gero. Ac tunc quidem uere iusteq; dux imperat: quando & legibus & Ephoris paret: uel quicunq; in urbe sint magistratus.

Traiecto igitur Hellesponto cum per Thraciam iter faceret: barbarorum quidem rogauit neminē. Sed ad singulos mittens interrogabat: Vtrum per amicam anhostilem terram transiret. A calii quidem ipsum amice & excipiebāt & deducebant. Cæterum qui Troades nominātur: quibus & Xerxes: ut fertur: dona dedit: trāsitus mercedem: argenti talēta centum & totidem mulieres ab Agesilao petiere. Sed illos ipse deludens ac dicens. Eccur non statim uenistis acceptu ri: procedebat. & cum īuasus ex illis perturbatis multos cecidisset: transiuit. Cum uero idem ab rege Macedonū per nuncios quæsisset: isq; se consultaturum dixisset: consultet igitur inquit. Sed nos interim procedemus. Admiratus itaq; uiri audaciam & ueritus iussit: ut amicum esse alloquendum. Thessalorum autem: qui hostium socii erant: depræ

datus est agrum. Ac Xenoclem quidé & scythen de amici-
cia acturos Larissam misit: quibus cópré sis & asseruatis: alii
quidé ægre ferentes censebant Larissam castris cingendam
esse ab Agesilao & obsidendam. Sed asserens ipse ne alte-
rius quidem illorum uirorú interitu uelle totá capere Thes-
saliam: eos fœderibus percussis accepit. Audiens auté apud
Corinthum fuisse pugnatum: & spartiatarú quidé perq̃ pau
cos cecidisse. Corinthiorum autem & Atheniensium alio-
rúq; illis sociorum q̃ plurimos: neque lætari neq; efferri illa
uictoria uisus é. Sed perq̃ graui suspirio emisso. Veh inquit
Græciæ: quæ tot uiros intestino bello perdidit: quot ad de-
bellãdos omnes barbaros satis fuissent. Pharsalios autem
urgentes: latrociniisq; ipsius exercitum uexantes cum quin
gentis equitibus in fugam uertisset: trophæum sub Martha
cio erexit. Ac illa quidem uictoria præ omnibus lætatus est:
quod cum per se ipse equitatum instituisset: illo solo eos: qui
maxime pugna equestri gloriabantur: superasset. Cum ue-
ro Diphridas domo ueniens ipsi nunciasset: ut continuo p̄-
tergrediens: in Bœotiam impetum faceret: quanquam ma-
iore apparatu id postea facturus erat: tamen magistratibus
parés: accersitis uiginti milibus ex illo exercitu qui apud Co
rinthum erat: Bœotiam ingressus est: & apud Coroneam
cum Thebanis & Atheniensibus simul cum argiuis & corin
thiis congressus utrosq; maxima omnium pugna: quæcúq;
illo tempore commissæ fuerunt: ut Xenophó scribit: etsi cor
pore propter uulnerum multitudinem male affectus supera
uit. Idem domum reuersus nihil nec circa uitã: nec circa mo
res ob tantos successus uictoriasq; mutauit. Cæterú uidens

quosdam ex alendis equis in aliquo pretio esse:animoq; ef
ferri & gloriari:Cyniscæ sorori persuasit:ut in curru sedens
in olympiis certaret:Græcis ostēdere uolens istiusmodi res
nullius esse uirtutis:sed diuitiarum & impensæ. Xenophon-
tem uero illum sapientem multifaciens:ac secum habens iuf
sit filios accersere spartæq; educare:quo disciplinarum pul-
cherrimam docerētur:& imperare & imperium ferre. Idem
aliquando interrogatus:cur maxime omniū felices sint spar
tiatæ:quia inquit maxime aliorum se exercent:ut & imperēt
& optemperent. Lysandro autem uita functo cum multorū
sodalitatem constitutam inuenisset:quam ille ex Asia statim
reuersus contra Agesilaum instituerat:eum redarguere tem
ptauit:ac ostēder: cuiusmodi ciuis uiuens fuisset. Cūq; ora-
tionem legisset in quodam relictam libro:quam Cleon Ali-
carnaseus scripserat quidem.sed Lysander memoriæ com-
mendatam ad populum de rebus nouis & de rep.mutanda
habiturus esset:in publicum illam efferre uolebat. Verum
ex senioribus quidam:cum eam orationem percurrisset:ue-
ritusq; illius grauitatem consuluisset:ne Lysandrum effode
ret ac suscitaret;persuasus acquieuit. Eos uero qui sibi oc-
culte aduersarentur:aperte quidē non uexabat:sed exigens
ut se sequerētur:ex ipsis aliquos & duces & magistratus de-
signabat:sed in magistratibus improbi depræhensi & aua-
ri:ne condemnarentur:rursus auxilio erat:sicq; eos sibi con
ciliabat:& ad seipsum traducebat:ut neminem aduersarium
haberet. Quidam autem cum eum rogasset:ut suos ad hos
pites Asianos literas daret:quo ius suum consequeretur:At
mei inquit hospites iusta spōte sua:etiam si nihil scribam:fa-

ciunt. Cæterum quidam illi murum urbis bene munitum & laboriose admodum exædificatum: ostentans rogabat: an pulcher sibi uideretur: Per iouem inquit pulcher: non ut uiri: sed ut fœminæ inhabitent. Cum autem Megarensis quidam aduersus ipsum de ciuitate gloriaretur: adolescens inquit uerba tua multa ui egent. Quæ uero alios admirantes uidebat: ea ne nosse quidem uidebatur. Quodã igitur tempore Callipides tragœdiarum actor nomen & gloriam inter Græcos habens: ut qui ab omnibus celebraretur: primũ quidem illi occurrit & salutauit. Deinde arrogãter sese inter inambulantes coniiciens: se ipsum regi ostentabat: putans fore: ut aliqua comitate exciperetur. Sed cum tandem dixisset. Non me agnoscis o rex: neq; audisti qui sim? Agesilaus in ipsum respiciens: At non tu es inquit Callipides Dicelicta. Sic enim Lacedæmonii histriones uocant. Idem cum a quodam inuitaretur ad eum audiendum: qui Lusciniæ uocem imitabatur: recusauit inquiens. Sæpe illas audiui. Menecrates uero medicus posteaq̃ in desperatis quibusdam curationibus fuit fortunatus: Iupiter appellari cœpit. Sed illo cognomento importunius utens: cum ad Agesilaum quoq; sic aliquando epistolam scribere ausus foret. Menecrates Iupiter Agesilao regi felicitatem: reliquis non lectis rescripsit. Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. Cum autem Conon & Pharnabazus mari potiti regia classe maritimas Laconiæ oras obsiderent: ac urbs Atheniensium muro cincta foret: pecuniis a Pharnabazo datis pacẽ cum rege Lacedæmonii fecerunt: miseruntq; Antalcidam ad Teribazum: q Græcos Asiam incolentes: pro quibus pugnauerat Agesilaus: regi

traderēt. Qua ex re euenit:ut Agesilaus ipse ignominiæ eius iniquissime particeps eēt. Nā Antalcidas ipsi inimicus erat. Ideoq; pacem quocūq; modo fecit. quod Agesilaus incrementa ex bello susciperet ac maximus clarissimusq; euaderet. Ad eum uero qui dixerat Lacedæmonios Medoꝝ partibus fauere: Immo uero inquit Medi lacedæmonioꝝ. Idē aliquando rogatus: utra uirtus melior esset fortitudo an iusticia: nullam fortitudinis utilitatē eē dixit absente iusticia. Nā si omnes iusti forēt: nihil fortitudine opus esse. Cum autem ii qui Asiam incolunt: ex consuetudine Persarum regem magnum appellarent: Ecquid ille me maior est inquit: nisi & iustior sit & continentior? Ac eos quidem qui Asiam inhabitarent: ingenuos quidem malos. Seruos autem bonos esse dictitabat. Idē interrogatus quo mō quis maxime apud homines probaretur: si dicat inquit optima: & faciat honestissima. Imperatorem uero dicebat oportere & in hostes audaciam: & in subditos beneuolentiam: & ad occasiones solertiam habere. Cuidam autem quærenti: quænam pueris discenda forent: Ea respondit: quibus & uiri sint usuri. Verum causæ cuiusdam iudex: cum accusator bene quidem dixisset Reus autem male: quippe qui ad singula diceret: Agesilae oportet regem legibus opitulari: & domum inquit: si quis tibi euerteret: & uestimentum siquis auferret: expectaresne: ut architectus aut qui uestimentum confecit: tibi auxilium ferat? Idem a rege Persarum epistolam pace iam facta sibi missam: quam una cum Callia Lacedæmonio uir Persa de hospitalitate & amicicia attulerat: haud quaq̄ accepit: dicēs: regi nunciaret: minime opus esse: ad se literas priuatim da-

ret. Nam si & amicus Lacedæmoni: & Græciæ beneuolus esse uidebitur: se quoq; pro uiribus ipsi amicum esse futurū. Sin autem insidiari deprehendetur: ne si multas quidem acciperem literas: credat me sibi amicum esse futurum. Filiorum autem cum amantissimus esset: fertur una cum paruis pueris domi colludere solitus: in arundinem ut in equum ascendens. Sed a quodam amicorum uisus rogauit: ne cui prius id diceret: q̄ ipse quoq; puerorum pater esset. Cæterū Thebanos assiduis bellis cum infestaret: ac in pugna uulneratus foret: Antalcidam dixisse ferunt: Pulchra disciplinæ præmia a Thebanis accipis: quos nolentes ac nescientes quidem pugnare docueris. Tunc enim Thebanos se ipsis bellicosiores aiunt factos propter assiduas Lacedæmoniorum in ipsos expeditiones. Qua re Lycurgus quoq; ille antiquus in legibus: quæ Rhetre uocantur: prohibuit aduersus eosdem sæpius militare: ne bellādi peritiam discerent: Posteaq̄ uero audiuit: socios ægre ferre continuas expeditiones: quia multi paucos Lacedæmonios sequerētur: refellere uolens illorum multitudinē: iussit omnes quidē socios sedere sibi inuicem permixtos. Lacedæmonios autē separatim solos. Deinde edixit: ut figuli surgerent primi. qui cum surrexissent: edixit ut secundi surgerent fabri ærarii. deinde architecti & domorum ædificatores & singulæ aliæ artes. Ita socii fere omnes quidem surrexerunt. Lacedæmoniorum autem nemo. Ipsis nanq; prohibitum est artem sordidam uel exercere uel discere. Itaq; ridens Agesilaus: uidete inquit uiri quanto pluresq̄ uos milites nos emittamus. In Leuctrica uero pugna cū Lacedæmoniorū multi fugissent:

qui legitimis pœnis erant obnoxii: uidentes Ephori urbem uiris destitutam militibus indigere: uolebant ignominiã illã soluere ac leges seruare. Agesilaum igitur eligunt legum latorem. Is uero in contionem cum prodisset. Legum inquit lator aliarum minime sim: ac ne iis quidẽ quæ exiſtũt: adiicerem quicq̃ uel auferrem uel mutarem. Sed non ab re erit: leges quæ nobis sunt: a postero die ius suum retinere. Epaminõdam uero tanto cum fluctu ac tempestate spartam inuadentem Thebanis: & illorum sociis uictoria leuctrica gloriantibus: ab urbe quidem repulit: & q̃uis pauci in urbe forẽt: retrocedere tamen coegit. Idem in pugna apud Mantineã gesta imperauit Lacedæmoniis: ut aliis omissis unum oppugnarent Epaminondam: solos asserens prudẽtes: & fortes uictoriæ auctores esse. Nam si istum e medio sustulerimus: facillime alios captiuos fore. siquidẽ & amentes & nullo pretio dignos esse. Id quod etiã euenit. Cum. n. uictoria ab Epaminonda foret: iamq; Lacedæmonii fugerent: illum conuersum ac suos reuocãtem quidam ex Lacedæmoniis lætaliter percussit. Is uero cum cecidisset: a fuga conuersi: qui cum Agesilao erant: suam certando uictoriã effecerunt: cum Thebanis Lacedæmonii longe fortiores uisi fuissent. Sparta uero pecuniis indigẽte: quippe quæ peregrinos aleret milites: Agesilaus in Aegyptum profectus est: ab Aegyptiorum rege mercede conductus. Sed cum propter uestis tenuitatem indigenis contẽptui foret. Expectabant. n. spartæ regem: ut Persarum decenter ac sumptuose ornatum uidere: eoq; male de ipso sentirent: breui declarauit Agesilaus Magnificentiã & dignitatem prudẽtia parari oportere. Cũ

autem eos quos instructurus erat: impendenti periculo territos uideret: tum propter hostium multitudinem. Ducenta nanq; milia erãt: tum propter suorum paucitatem: decreuit prius: q̃ confligeret: sacrificium facere. ac aliis insciis in sinistræ manus palma uictoriã descripsit: Et acceptuq; ab haruspice iecur inscriptæ manui imposuit. Id uero tãtisper tenẽs: dum literarum notæ iecori imprimerẽtur: se ambiguũ esse simulabat. Postea uero cõmilitonibus iecur ipsum ostendit: asserens deos ex scriptis uictoriam demõstrare. Certum igitur id uictoriæ signum rati: ad pugnam audacter ineundam sunt confirmati. Sed hostibus multitudine sua Aegyptiorum castra fossa cingentibus: Nectabioq; cui auxilio erat: censente erumpendum ac decertandum esse: nequaq̃ impediendi inquit sunt hostes: nobi s pares esse uolentes. Ac ita cum adhuc spatii parum ad coniungendam superesset fossam: in illo quod reliquũ erat: interuallo acie instructa: cum paribus par congressus: eos in fugam uertit: & paucis militum suorum amissis. magna hostium edita cæde ingentem pecuniæ uim in patriam misit. Ex Aegypto autẽ cum classe rediens in morbum incidisset: iis qui secum erant: mãdauit moriens: ne sibi fictam pictamue aut effigiatã corporis imaginem efficerẽt. Nam si quid præclari operis inquit gessi: id mei monumẽtum erit: Sin minus: ne omnes quidẽ statuæ: ut quæ uilium hominum ac nullo pretio dignorũ opa sint.

Agesipolis Cleombroti cum quidam dixisset Philippum paucis diebus Olynthum euertisse. Per deos inquit talẽ aliam urbem mu lto longiori tempore non ædificabit. Alius item cum dixisset: ipsum cum æqualibus regem obsidem fuisse.

non autem filios eorum & uxores: merito inquit: Decet.n. nos peccata nostra ferre. Sed cum ipse uellet catulos domo sibi mitti: quidamq; dixisset: illorum apud se non esse educationem: ne uirorũ quidẽ antea inquit fuit: q̃ tamen nunc est.

A gesipolis Pausaniæ Atheniẽsibus de mutuis criminibus ad Megarensium ciuitatem prouocantibus: turpe inquit est o Athenienses: eos qui sint Græcorum duces: minus q̃ Megarenses ius scire.

A gis Archidami: cum olim Ephori dixissent. Vade iuuenes tecum ducens in huius patriam. Dux nanq; hic ipse tibi erit ad arcem occupãdam: Et quo inquit modo tutũ est o Ephori: tot iuuenes credere patriæ suæ proditori? Interrogatus autem quæ potissimum disciplina spartæ exerceret: scire inquit & imperarẽ & optẽperare. Lacedæmonios uero dictitabat interrogare: non quot sunt hostes: sed ubi sunt. Verum apud Mantineam cum dimicare cũ hostibus: quod plures forent: prohiberetur: necesse est inquit cũ multis pugnare: qui multis uelit imperare: Quodam aũt interrogante: Quot sunt Lacedæmonii? Quot inquit satis sunt ad malos arcendos. Cum uero Corinthiorum muros præteriret: ac illos & altos & munitos & in multum spatium protensos uideret: quænam inquit sunt hunc locum habitantes mulieres? Idẽ cum rhetor quidam dixisset: orationem rerum omnium potentissimã esse: igitur si tu taces inquit: nullo pretio dignus es. Argiui autẽ postq̃ fuerant superati: rursum audacius multo cum ipsi obuiam essent facti: socios uidens perturbari: Confidite inquit o uiri. Nã quando nos uictores timemus: quid putatis eos facere: qui a nobis uicti fuerũt? Idẽ Abderi

tarum legato:qui cum multa locutus finem dicẽdi fecisset: ac rogaret:quidnam ciuibus suis renũciaret:te inquit mihi tacenti tanto tempore auditum fuisse:quantum tu dicendo consumpsisti. Quibusdam uero Eleos laudãtibus: quod in olympiorũ certamine iustissimi forent:Ecquid magnum inquit aut mirandum faciunt:si per annos quinq; uno duntaxat die iusticia utuntur? Quodam autem dicente nõ nullos ex alia domo ipsi inuidere:igitur & sua inqt mala: & ad hæc tum mea tum amicorum bona illos cruciabunt. Idem cum quidam consuleret:transitũ hostibus fugientibus esse dandum:& quo inquit modo:cum iis qui ob timiditatem fugiunt:non pugnantes:cum iis qui ob fortitudinem manẽt pugnabimus? Quodam autem de Græcorum libertate sermonem inferente non ignobilem quidem:sed effectu difficilẽ: tua inquit o Hospes uerba & uiriũ indigent & pecuniarum. Cum uero quidam diceret Philippum: imperuiam Lacedæmoniis Græciam esse facturũ: satis inquit nobis est in propria terra conuersari. Legatus autem ex Perintho cum Lacedæmona uenisset:longiore usus est orõne. Sed postq̃ fine dicendi facto:Agin rogauit: quid Perinthiis renunciaturus esset:Quid aliud inqt q̃ te uix finẽ dicendi fecisse. me uero tacendi. Cæterum solus cum ad philippum legatus uenisset:ac ille dixisset. Quid ita unus uenisti? Nempe ad unũ inquit. Idem cum ex senioribus quidam:qui uidebat solutis ueteribus legitimis alia quædam flagitiosa induci:ei iam senescenti dixisset:quare superna spartæ fiunt inferna? iocans ait:ex ratione sic res procedere:si illud fiat. Etenim cum ego puer essem:ex patre audiebam superiora apud ip̃os inferio-

ta fuiſſe. Aiebat autem patrem puero ſibi ea dixiſſe. Qua re non eſſe mirandum: ſi poſteriora prioribus ſint peiora. ſed ſicubi meliora & ſimilia. Interrogatus autē quo modo quis liber permaneat: ſi mortem inquit contempſerit.

A gis iunior dicente Demade enſes Laconicos a præſtigiatoribus propter breuitatem deuorari: At Lacedæmonii inqt huiuſcemodi enſibus hoſtes aſſequuntur. Ad improbū uero hominem ſæpe interrogantem: Quis optimus ſpartiata foret: qui tui diſſimillimus eſt inquit.

A gis ultimus rex Lacedæmoniorum ex inſidiis captus: & indicta cauſa ab Ephoris condemnatus: cum ad laqueum abduceretur: intuitus quendam ex miniſtris flentem: Deſine inquit o homo propter me flere. Nam adeo iniq̃ & iniuſte moriens: potentior iis ſum: qui me interficiunt. Et cum hæc dixiſſet: ultro collum laqueo tradidit. Idem cum a parentibus rogaretur: ut ſibi ad iniuſti quiddā adiutor eſſet: aliquā diu contradixit. Sed cum inſtaret: q̄ diu inquit apud uos fui: ne unā quidē iuſticiæ cognitionē habui. Poſteaq̄ autem me patriæ tradidiſtis: legitimiſq̃ ipſius inſtitutis: ac etiam iuſtitia & probitate erudiſtis: ut potuiſtis: hæc potius q̄ uos ſequi tē ptabo. Et quoniā uultis me optima facer̄. Optima uero ſunt: cum homini priuato: tū multo magis principi: quæ iuſta ſunt faciam quidem quæ uultis. ſed quæ dicitis recuſabo.

A lcamenes Telecri quodā rogante: quo modo regnum quis optime ſeruaret: ſi lucrum inquit nō multi fecerit. Altero autē quærente: cur a Meſeniis munera nō accepiſſet: qa ſi accepiſſem inquit: cum legibus pacē agere nequirem. Sed quodā dicente ipſum parce uiuere amplas ſatis diuitias poſſiden

tem:nempe illum qui multa possideat inquit:non ex libidi-
ne:sed ex ratione uiuere decet.

A naxandridas Leontis ad eum qui ægre ferebat:quod exula
ret:o bone inquit:ne urbem relinquens horreas.sed iustici-
am.Dicenti uero cuidam Ephoris opportuna quidem: sed
pluribus q̃ par erat:o hospes inquit non opportune uteris
opportuno.Quodam autem percontante:cur agros Helo-
tibus & mancipiis colendos traderent:ac non ipsi colerent:
quia illos inquit non ut ipsos coleremus:sed ut nos cõpara
uimus.Cum autem quidam alius diceret:gloriã nocere atq;
felicem eum esse:qui ab illa sit alienus:igitur qui iniusta per-
petrant inquit:ex oratione tua essent felices.Nam quo mo-
do sacrilegus iniustus ue gloriam curet? Alio autem interro
gante:cur in bellis spartiatæ audacter periculis se exponũt:
quia inquit de uita uereri.non ut alii timere studemus.Idem
alio quodam percontante:qua re capitales causas pluribus
diebus seniores audiũt:& si quis est liberatus: nihilo minus
est reus:pluribus inquit diebus iudicant:quia de morte qui
errauerint:ii cõsiliũ mutare non possunt. Legibus aũt obno
xium esse oportet:quia secundum hanc legem;licet etiã me
lius consultarem.

A naxander Eurycratis:quodam rogante: cur Lacedæmonii
pecunias in publicum non congregent:ne qui custodes illa
rum sint inquit corrumpantur.

A naxilas ad eum:qui mirabatur:cur Ephori non assurgant re
gibus præsertim a regibus ipsis constituti:eadem inquit cau
sa:qua Ephori sunt.

A ndroclidas Lacon crure mutilatus inter bellatores se ipsum

locauit. Sed cum quidam ipsum prohiberet: quia mutilatus erat: Atqui nō fugientem inquit: sed manentem oportet cū hostibus ex opposito instructis pugnare.

A ntalcidas cum in Samothracia initiaretur: a sacerdote rogatus: quid grauissimum in uita perpetrasset: siquid mihi inqt tale perpetratum est: dii ipsi sciunt. Aduersus Atheniensem uero quendam Lacedæmonios indoctos appellātē: nos ni mirū inqt soli nihil mali a uobis didicim9. Sed cū alius Atheniensis aduersus eum dixisset: nos quidem a Cephiso persæpe uos fugauimus: at nos inquit ab Eurota uos nunq̄. Interrogatus autem quo modo quis maxime hominibus placere posset: si cum ipsis inquit: q̄ suauissime conuersetur: ac utilissima afferat. Idem cum declamator quidam Herculis laudationem lecturus esset: quis enim inquit illum uituperat? In Agesilaum uero a Thebanis in pugna uulneratum: mercedē inqt a Thebanis recipis: quos neq; uolētes neq; scientes pugnare docuisti. Videbantur enim Thebani assiduis Agesilai contra ipsos expeditionibus pugnaces effecti. Spartæ uero muros esse iuuenes dictitabat. Fines autem hastarum cuspides. Sed ad eum qui quærebat: cur breuibus spartiatæ pugionibus in bello uterentur: quia cum hostibus inquit cominus dimicamus.

A ntiochus cum esset Ephorus: postq̄ audiuit Philippū Messeniis agrum dedisse: interrogauit: an etiam uim illis tribuisset: qua de agro certantes fierent superiores.

A rgeus quibusdam laudantibus nō suas: sed quasdam ex uxoribus alienis: per deos īquit de uxoribus aliorum nihil temere dicendū est. Ipsas enim prorsus ignorari quales sint: præ

ter q̄ ab iis:quibus cum uiuunt. Idem per Siciliæ Selinun-
tem iter olim faciens:cum in sepulchro quodam uidisset ele
giacum hoc inscriptum.

H isce Selinuntos sub portis:quando tyrannis
Stinguitur:euenit marte fero cadere. Iure peristis inquit:qui
ardentem tyrānidem extinguere conati estis. Contra nāq3
permittendū fuerat:totam concremari.

A riston laudante quodam Cleomenis respōsum:quod inter-
rogatus:quid bonum regem facere oporteat:dixerit. Ami-
cis quidem bene facere. inimicis autem male: Et quanto in-
quit melius est o bone:amicis quidē bene facere. inimicos
uero sibi concialiare? Id quidem responsum etsi omnium cō
fessione socratis est in primis:ad Aristonem tamen etiam re
fertur. Quodam autem percontante:quot sint numero spar
tiatæ:quot inquit satis sunt ad hostes arcendos. Sed cū qui-
dam Atheniensium funebrem eorum laudationem:qui fue-
rāt a Lacedæmoniis interfecti: legeret:quales igit̄ nostros
ait esse censes:qui istos deuicerunt?

A rchidamidas aduersus eum:qui Charillam laudaret: quod
in omnes similiter mitis foret: Ecquo inquit modo iuste quis
laudetur:si in improbos quoq3 sit mitis? Accusante aūt quo
dam Hecateum rhetorem:quod admissus ad ipsorum cōui
uium nihil dixerat:ignorare mihi uideris inquit:eū qui dicē-
di peritus sit:dicendi quoq3 tempus cognoscere.

A rchidamus Zeuxidami:cum a quodā interrogaretur:quæ-
nam Spartæ anteponantur: leges inquit & secundum leges
magistratus. Ad eum uero qui Citharœdū laudabat:& eius
facultatem admirabatur: o bone inquit quod p̄mium abs te

probis uiris statuetur: quando Citharœdum tantopere laudas? Idē quodā cantorē cōmendante ac dicēte. Hic bonus est cantor: At apud nos inquit: hic bonus est coquus: tanq̄ nihil interesset: siue per uocis instrumenta: siue per obsoniorum & iuris condituram uoluptas efficiatur. Quodam autē ipsi pollicente uinum suaue: ad quid ait? Nam & plus absumetur: & quæ ad uirilitatem spectant: inutiliora efficientur. Sed Corinthiorum urbem cum exercitu aliquando aggressus: cum lepus ex loco muris uicino excitatus esset: ad milites inquit faciles captu nostri sunt hostes. Duo aūt quidam cum ipsum arbitrum sumpsissent: ductos illos in Chalciœcæ lucum iurare coegit: se iis quæ forent iudicata: staturos. Et cum illi iurassent: iudico inquit: ne prius ex hoc luco recedatis: q̄ quæ inuicem uobis controuersiæ sunt: dissolueritis. Filiabus uero suis cum Dionysius Siciliæ tyrannus preciosa misisset uestimenta: non accepit dicens. Vereor ne puellæ istis indutæ mihi turpes uideantur. Filium autem cū uidisset cū Atheniensibus præcipitanter pugnantem: uel adde uiribus inquit: uel magnanimitati detrahe.

Archidamus Agesilai: cum a Philippo post pugnam Chæronensem asperiorem accepisset epistolam: rescripsit. Si umbram tuam metitus fueris: nequaq̄ inuenies ipsam maiorē factam: q̄ esset ante q̄ uicisses. Rogatus autem quantam regionem optinerent spartiatæ: quantā inquit hasta assequūtur. Cum uero Periander medicinæ arte clarus maxime qui dē laudaretur. sed mala poemata scriberet: qdnā inqt o periander pro gratioso medico malus poeta uocitari affectas? Idē in bello contra Philippū quibusdā consulentibus pro-

cul à domo esse pugnandum: At hoc inquit nõn est uidendũ. sed an pugnantes hostibus superiores futuri simus. Ad eos uero qui ipsum laudabant quod arcadas pugna superasset: melius ĩquit fuisset: si prudentia illos potius q̃ uiribus uicissemus. Sed quando inuasit Arcadiã audiens Eleos Arcadibus ipsis opitulari: hanc ad illos epistolam dedit. Archidamus Eleis. Quies bonum. Sociis uero in bello Peloponesiaco quærentibus: quot pecuniæ satis forent. rogantibusq; ut tributa determinaret: bellũ inquit statuta non quærit. Catapultæ autem iaculum cum uidisset tunc primum ex Sicilia aduectum: Hercules exclamauit: Viri perit uirtus. Idẽ cum Græci nollent ipsi obedire ac fœdera: quæ cum Antigono & Cratero Macedonibus icta fuerant: Soluere & liberi eẽt: tanq̃ Lacedæmonii molestiores futuri eẽnt q̃ Macedones: Ouis inquit semper quidem eandem emittit uocẽ. Sed homo multas & uarias: quousq; id quod uisum est perficiat.

A stycratidas posteaq̃ Agis apud Megapolin uictus fuit ĩ pugna contra Antigonum: cum ei quidam dixisset: quid nunc facietis o Lacedæmonii? An Macedonibus seruietis? eeqd ait. Possetne Antigonus pro Sparta nos pugnãtes: ne moriamur prohibere?

B ias insidiis ab Iphicrate Atheniensium imperarore circũuentus: militibus interrogantibus quidnã esset faciundũ: quid aliud ĩquit: q̃ ut uos seruemini. Ego uero pugnãdo moriar.

B rasidas cum in caricis murem compræhendisset: morsus dimisit. Tum ad eos qui aderãt. Nihil inquit adeo paruum est: quod seruari non possit: si eos ulcisci audeat: a quibus inuadatur. In quadam uero pugna iaculo per scutum uul-

neratus: illa ipsa hasta e uulnere extracta hostem interemit. Sed interrogatus quo modo fuisset uulneratus: prodente me scuto respõdit. Ad bellum autem egressus ad Ephoros scripsit. Quæcunq; belli nocumenta aut repellam: aut moriar. Sed posteaq̃ ipsum cadere contigit: Græcis Thraciæ liberatis: qui missi Lacedæmonem fuerant legati: ad matrem quoq; eius Archileonidem accesserũt: quos quidẽ illa cum interrogasset primũ. An Brasidas fortiter diem obiisset: ac Thracibus laudantibus & dicentibus: nullum alium talem eẽ: ignoratis o hospites inquit. Nam Brasidas fortis quidem erat. sed multi spartæ illo sunt fortiores.

Callicratidas cum esset nauarchus amicis Lysandri rogantibus: ut sibi unum quendam ex inimicis concederet necandum: acciperetq; talenta quinquaginta: q̃uis pecuniarũ tũc maxime ad nautarũ cõmeatum emendũ indigeret: non concessit. Sed cum Cleander cõsiliarius dixisset. At ego quidẽ accepissem: si tu fuissem: & ego inquit: si tu essem. Ad Cyrũ autem iuniorem: qui Lacedæmoniorũ socius erat: cũ ad accipiendas pecunias classi necessarias sardis peruenisset: primo quidem die iussit nunciare: se Cyrum conuenire uelle. Sed ubi illũ bibere audiuit: expectabo inquit donec bibat. Ac tũc quidẽ recessit: postq̃ cognouit illo die se cum eo colloqui non posse: ueritus ne agrestior esse uideretur. Sed postridie cum rursus illum bibere audisset: ac se nõ admitti: indignatus: sic pecuniis accipiendis studendum esse dixit: ne quid indignum sparta fiat: Ephesumq; profectus est: multa quidem in eos mala imprecatus: qui primi barbarorum deliciis pellecti: diuitiis illos ad contumelias abuti docuerunt.

Iurauitq; iis qui aderant: se cum primũ spartam reuenisset: omnia facturum: ut Græcos reconciliaret: quo barbaris sint formidolosiores: ac illorum uiribus contra se inuicem egere cessaret. Rogatus uero quales uiri sint Iones: Ingenui quidem mali inquit: serui autem boni. Sed Cyrus cum stipendium militibus præmisisset: ac ipsi munera: mercedẽ quidẽ solam accepit. Munera autẽ remisit: quod diceret: nõ oportere sibi priuatam cum ipso amiciciam esse. Cæterum quæ cum omnibus Lacedæmoniis cõmunis sit: secũ quoq; esse. Pugnam uero naualem cum apud Arginusas cõmissurus esset: ac Hermon gubernator dixisset: bene rem habere: si inde soluerent. Triremes. n. Atheniensiũ multo plures esse: Ecquid hoc inquit? cum fuger̃ & turpe spartæ sit & damnosum. Manentem uero uel mori: uel uincere honestissimum. Facto autem sacrificio: cum ex uate audisset: extis uictoriã exercitui quidem portendi. sed imperatori mortẽ: nihil perterritus: non ab uno inquit sparta. Me nanq; mortuo nihil sparta diminuet. sed si hostibus cessero: minor fiet. Igit̃ cũ Clearchũ loco sui ducẽ declarasset: nauali prælio cũ hostibus congressus fortiter pugnans uitã cũ morte cõmutauit.

C harillus interrogatus: cur Lycurgus tam paucas leges tulisset: quia inquit pauca loquentibus: paucis legibus est opus. Sed quodam rogante: cur uirgines aperta quidẽ facie. Vxores autem uelata in publicum prodirent. Quia uirgines inquit maritos quidem sibi inuenire oportet. Sed qui habent uxores seruar̃. Helotum uero quodam se cum eo audacius gerente: nisi inquit iratus essem: te occidissem. Interrogatus autem quam putaret optimam remp. in qua plurimi in

quit ciues de uirtute sine seditione inter se certēt? Quodam uero percontante: cur omnia deorum simulacra apud Lacedæmonios cum armis posita essent: ut inquit ne quæ in homines propter timiditatem opprobria dicuntur: ea in deos referamus: ac ne iuuenes quidem inermes diis supplicent. Idem aduersus Thebanos de quibusdā cōtradicentes: aut minus inquit efferri oportet: aut plus posse.

C leombrotus Pausaniæ peregrino quodam cum patre de uirtute contendente: Tantisper inquit solū te pater est melior: donec tu quoq; genueris.

C leomenes Anaxādridæ Homerum quidem lacedæmoniorum poetam esse aiebat. Hesiodum autē Helotum & Agricolarū. Illum enim ut bella sint gerenda. Hunc autem ut colendi sint agri præcepisse. Cū uero septem dierum cum Argiuis inducias fecisset: captato tēpore tertia nocte dormientes. Nam fœderibus fidebant: inuasit. Ac alios quidē intermit. alios in seruitutem redegit. Sed cum obiurgaretur: quod iusiurandum trangressus esset: dicebat ad dierum iusiurandum noctes additas non fuisse: cum præsertim quicquid mali cōtra hostes fiat: id apud & deos & homines iusticia superius esse putetur. Sed euenit ne argis: cuius urbis gratia fœdera uiolauerat: potiretur. Nam mulieres cum e tēplis arma detraxissent: ipsum repulerūt. Ac deinde furiosus effectus quodam arrepto gladiolo se ipsum a talis ad membra usq; lætalia trucidauit: sicq; ridens & lætabundus uitam reliquit. Sed cum uates eum deterreret: ne exercitum aduersus Argiuorum urbem duceret. Inde enim turpem reditum futurum: cum ad urbem accessisset: ac portas quidem clau-

sas mulieresq; in muris uidisset: hic ne tibi iquit reditus uidetur esse turpis: cũ uxores uiris cæsis portas clauserint? In Argiuos uero se ut periurum & impium conuiciis prosequentes: male inquit dicendi uos quidem estis domini. Sed male uobis faciendi ego. Samiorum autem legatis cum rogantibus: ut aduersus Polycratem tyrannum bellum gereret: ac propterea longiore utentibus oratione: quæ inquit a principio dixistis non memini: & idcirco ne media quidem intelligo. sed postrema nõ probo. Pirata uero cum in agrum Lacedæmonium icursionem fecisset: captusq; diceret. Quoniam alimenta quæ militibus præberẽ: nõ habebam: idcirco ad eos qui habebãt: nec sponte dare uolebant: ui sumptuus accessi: concisa inquit & breuis malitia. Quodam autem nequam male ipsi dicẽte: an propter hoc inquit tu omnibus male dicis: ne tempus de tua loquendi malignitate habeamus? Ciuium uero quodam dicente: oportere bonum regẽ omnino mitem esse: eousq; inquit: dum contemptui nõ sit. Cæterum lõgo morbo uexatus: cũ expiatoribus uatibusq; mentem: non solitus antea adhiberet: quodam admirante: quid miraris inquit? Neq; enim nunc idem sum: qui tũc erã. Sed cum idem non sim: ne eadem quidem probo. Rhetore autem quodam de fortitudine orationem habente: plurimũ ridebat. Sed ille cum dixisset. Quid rides Cleomenes: me de fortitudine uerba facientem audiens: cum precipue rex sis? Quia inquit o hospes: si & hirundo de ipsa diceret: hoc idem facerem. Sin aquila: magnam agerem quietem. Idem cum Argiui dicerent priorem pugnam: qua fuerant superati: refici debere: miror inquit: si unius syllabæ additione nũc

fortiores facti estis: q̄ antea fueritis. Quodam autem ipsum conuiciis prosequente ac dicente. Delicatus es o Cleomenes: At melius est inquit q̄ iniustum esse. Tu uero pecuniarum es studiosus: q̄uis quæ tibi satis sunt paraueris. Sed Cātorem quidam cum ipsi commēdare uellet: ac hominem & ex aliis laudaret: & Cātorem Græcorum optimum diceret: ostenso quodam ex iis qui prope aderant: per deos inquit iste mihi est coquus iuris condiendi peritissimus. Cum uero Mæander Sami tyrannus propter inuasionem Persarum Spartam fugisset: ac ostentasset: quotquot aurea argēteaq; pocula attulisset: donaretq; quotcunq; uellet: nihil quidem accepit. Sed ueritus ne aliis ciuiū quibusdam distribueret: ad Ephoros profectus melius dixit fore Spartæ: si Samius hospes suus ex Peloponneso recederet: ne quem Spartiatarum suis persuasionibus malum efficiat. Ac illi quidem optē perantes illo ipso die Mæandrum edicto exegerunt. Quidā uero cum dixisset: cur Argiuos: qui sæpe uobiscum bellum gesserunt: parta uictoria non deleuistis? si deleuissemus inquit: qui nostros iuuenes exercerent: non haberemus. Rogante autem quodam: cur Spartiatæ diis non dedicant spolia hostibus erepta: quia inquit a timidis sunt.

Cleomenes Cleombroti quodam ei dāte pugnaces Gallos: ac dicente illos certātes pro uictoria interire: igitur aliquos inquit ex iis qui illos interimūt: da mihi. Nam illis hi sunt meliores. Cum uero quidam longa uteretur oratione: quid mihi inquit de paruis rebus longa facis prohœmia? Nam quāta res est: tanta & oratio: qua uteris esse debet.

Damonidas cum a chori magistro in ultimā chori parte loca-

tus eēt: Euge inqt o chori magister excogitasti: quo modo hic quoq; locus alioqui inhonoratus: fieret honoratus.

D amis ad ea q̄ scripta erant ab Alexandro: ut deus decerneretur: pmittamus inquit Alexandro: si uelit deus uocari.

D amidas cum Philippus Peloponnesum inuasisset: ac qdam dixisset. Periclitantur Lacedæmonii grauia pati: nisi cū Philippo in gratiam redeant: Semiuir inquit: quidnā graue pati possumus mortem contemnentes?

D ercillidas ad Pyrrhum castra in agro spartano habētē legatus: Pyrrho ipso iubente: ut regem suum Cleonymum reciperent: nisi cognoscere malint: se nullo alio fortiores esse: excipiēs inquit. Si quidem es deus: nihil timemus. Neq;.n. iniusti sumus. Sin homo: nobis certe melior non es.

D emaratus Orōte ipsum asperius allocuto: cū quidā dixisset. Aspere se tecum gessit orontes o Demarate: nihil in me inquit peccauit. Qui nanq; ad gratiam loquuntur: nocent. nō qui cum odio. Quodam autē percontato: cur qui apud Lacedæmonios scutum abiiciunt: ignominia afficiuntur. Qui uero galeas thoracasue: minime. Quia hæc inquit sua ipsorum causa induuntur. Scutum uero cōmunis aciei gratia. Idem cantorem cum audisset: non male inquit mihi nugari uidetur. In quodam autem cōsessu rogatus: utrum propter fatuitatem: an propter sermonis inopiam taceret: At qui fatuus inquit tacere non potest. Sed quodam interrogante: cur rex cum eēt: spartam fugeret: quia leges inquit sunt illic potentiores. Cum uero Persarum quidam assiduis muneribus concubinū suum abduxisset: ac diceret: o Lacō puerū quem amas: uenatus sum: at minime inquit per deos tu qui-

dem:sed emisti. Persarum autẽ quidam cũ a rege defecisset: a Demaratoq; persuasus redisset:ac Persam ipsum rex occidere uellet:turpe est inquit rex cum tibi quidẽ erat inimicus: tum nõ potuisse ab ipso defectionis pœnam sumere. Nunc uero cum factus est amicus:necare. Sed ad regis parasitum saepius exilium sibi exprobrantem:non pugnabo inquit tecum o hospes. Nam uitae ordinem absumpsi.

E merepes Ephorus Phrynidis musici duas e nouẽ chordis bipenni excidit dicens. Musicam ne depraues.

E penetus omnium dictitabat & delictorũ & iniuriarum mendaces esse auctores.

E uboidas quosdam audiens uxorem alienã laudantes non approbabat:quod diceret nullum omnino uerbum de muliebri ingenio ab externis esse faciundum.

E udaemonidas Archidami filius Agidisq; frater:cum in Academia Xenocratem iam seniorem cum familiaribus disputantem audisset: interrogauit quisnam senex esset. cui cum quidam respondisset:illum sapientem esse uirum: ac ex eorum numero qui uirtutem quaererent: & quando illa utetur inquit:si etiamnum quaerit? Audiens uero Philosophũ:qui differendo colligeret:solum sapientem bonum esse imperatorem:sermo quidem admirãdus est inquit. sed qui illum facit:fide caret. Neq;.n.unq̃ tubarum clangor fuit excitatus. Idem cum Xenocrates quaestionem iam edisseruisset: ac finem dicendi faceret:forte aduenit:cũq; eorum quidam:qui cum ipso erãt dixisset:posteaq̃ nos aduenimus cessauit:bene inquit:si quidem iam ea dixerat quae uolebat. Sed cũ ille dixisset. At pulchrum erat audir:an & ad eum qui cœnatus

sit:uenientes: ut iterum cœnet rogemus? Percōtante uero quodā cur ciuibus aduersus Macedonas bellum decernentibus ipse quietē agere probet: quia nolo inquit ipsos mendacii arguere. Sed alter cum uictorias de Persis partas commemoraret: ad bellumq; exhortaretur: ignorare mihi uideris inquit: idem non esse mille pecora superare: & cum quinquaginta lupis pugnare. De cantore autē quodam approbato interrogatus. Qualis sibi eē uideretur: magnus inquit in re parua delinitor. Quidam uero cum Athenas laudaret: Ecquis inquit eam urbem laudet: quam nemo probus unq̄ dilexit? Cum autē quidā Argiuus dixisset: Laconas peregrinationibus deteriores fieri: quippe qui a patriis legibus recedant: at non uos inquit spartam uenientes peiores euaditis. sed meliores. Alexāder uero cū in olympiis edixisset omnibus exulibus in suam cuiq; patriam reditū patere præter q̄ Thebanis: Aduersum quidem uobis o Thebani inquit edictum. sed gloriosum. Solos nanq; uos Alexēder timet. Idē interrogatus cuius rei gratia musis ante picula imolent spartiatæ: ut præclaris inquit gestis præclaræ quoq; orationes contingant.

Eurycratidas Anaxandridæ percontante quodam: cur de contractibus Ephori iura quotidie reddant: ut inquit inter hostes quoq; fidem mutuam habeamus.

Herondas cum Athenis quidam otii dānatus foret: iussit ostēdi sibi eum: qui in causa liberali conuictus foret.

Hippodamus quando Agis contra Archidamum aciem instruebat: cum ab Agide spartam remitteret: ut illic quæ necessaria forent præpararet: At hic inquit non ne præclarius

diem obibo: si pro omnibus fortiter fecero? Natus aũt erat annos ultra octoginta. Sumptis igitur armis stans ad regis dexteram pugnando fuit interfectus.

H ippocratidas ad Cariæ Satrapam: a quo literas acceperat de Lacedæmonio uiro: qui insidiãtibus quibusdam insidiarum conscius tacuerit: rogatusq; erat: quo modo uti illo deberet: rescripsit. Si quo magno quidẽ bono ipsum affecisti: occide. Sin minus: e regione pelle: ut qui ad uirtutem timidus sit. Cum autem quidã adolescens quem amator sequebatur: ipsi occurrisset: ac se auertisset: cum iis inquit eundũ est: quibus cum uisus eundem serues colorem.

L eotychidas primus cum a quodam facile mutari diceretur: propter tempora inquit. non ut uos propter uestrum ipsorum uitium. Ad eum uero qui rogabat quo modo quis maxime præsentia bona tueretur: si non omnia inquit fortunæ crediderit. Interrogatus quoq; quid ingenuos pueros discere potissimum oporteat: quæcũq; ait ipsos: cum uiri fuerint iuuent. Quodam autem rogante: quam ob causam parum bibant spartiatæ: ne pro nobis inquit alii consultent. Sed nos pro aliis.

L eotychidas Aristonis ad eum qui dixerat Demarati filios ipsi male dicere: per deos inquit nihil miror. Neq;.n. illorum quisq̃ bene dicerẽ posset. Cum autem propinquioris portæ claui draco circumuolutus foret: ac uates mõstrum esse denunciarent: minime inquit mihi quidem uidetur. Sed si clauis Draconi circumuoluta foret: monstrum esset. Ad philippum uero Orphei sacris initiatum prorsus quidem mendicum. sed asserentem omnes apud se ipsum initiatos post

uitæ finem felices fore: cur igitur inquit o stolide q̃ primum nõ moreris? quo & infelicitaté & egestatem flere desinas? Quodam autem percontante: cur arma hostibus detracta diis non dedicãt spartiatæ? quia inquit quæ propter possessorum timiditaté uenati sumus: neq; a iuuenibus uideri. neq; diis expedit dicari.

Leon Eurycratides interrogatus: quam quis urbem incolens tutus sit: ubi inquit neq; plura neq; pauciora inhabitantes possideant: & ubi iusticia polleat: & iniusticia iaceat. Cursores autem in Olympiis spectans de emissiõe solicitos esse: ut meliore quisq; forent conditione: quanto inquit magis cursores uelocitati student: q̃ iusticiæ? Cum uero quidam intempestiue de rebus non inutilibus disseruisset: non opportune inquit o hospes opportuno uteris.

Leonidas Anaxandri filius & Cleomenis frater: ad quendam dicenté. Præterq̃ quod rex es: nihilo nobis p̃stas: Atqui nunq̃ ait: nisi uobis melior essem: rex fuissem. Cum auté Gorgo uxor percontaretur: quãdo ad Thermopylas proficiscebatur cum Persis dimicaturus: nunqd sibi mandaret: ut inquit & probis nubas: & probos liberos parias. Dicentibus uero Ephoris paucos ad Thermopylas ab ipso duci: & ad quod inquit uadimus opus? Sed cũ illi iterum dixissent: nunquid aliud facere decreuisti? Transitum inquit barbarorũ uerbo quidem impedire. sed re ipsa pro Græcis mortem obire. Cũ autem ad Thermopylas peruenisset: quodam dicente propter barbarorum sagittas solé uidere nõ est: ergo cum ipsis inquit iucunde in umbra pugnabimus. Cum uero alius dixisset: Adsunt prope nos: Igitur inquit & nos prope illos.

Sed cum alius dixisset. Aduersus multos o Leonida cũ pau
cis periclitaturus sic ades? Si me quidem multitudini fidere
putatis: ne tota quidem Græcia sufficeret. Nam parua illo-
rum multitudinis pars est. Sin autẽ uirtutibus: & hic nume-
rus est satis. Alio uero idem dicente. Attamen inquit multos
ut morituros duco. Xerxes autem cum ipsi scripsisset. Licet
tibi cum diis non pugnanti. sed mecũ militanti Græciæ prin
cipatum optinere: rescripsit. Si uitæ bona cognosceres: lon-
ge ab alienorum cupiditate abesses. Mihi uero melius est
pro Græcia mori: q̃ cõtribulibus & finitimis imperare. Sed
cum Xerxes iterum scripsisset. Mitte arma: rescripsit. Veni
& cape. Cum uero iam hostes aggredi uellet: belli præfecti
dixerunt: oportere ipsum alios expectare. Neq; enim adesse:
qui sunt pugnaturi. An ignoratis inquit eos solos contra
hostes pugnare: qui reges & uerentur & timent? Militibus
autem præcepit pranderent: tanq̃ apud inferos cœnaturi.
Idem interrogatus: cur fortissimi uiri claram mortem obscu
ræ uitæ anteponant. Quia inquit hoc quidẽ naturæ propri-
um. Illud uero suum ipsorum esse putant. Iuuenes uero cæ-
libes uolens seruare: cũ sciret eos id aperte non toleraturos:
Scytalis unicuiq; ipsorum datis ad Ephoros misit. Ac tres
quoq; ex iis qui duxerant uxores seruare uolebat. Sed cum
ipsi id animaduertissent: Scytalas accipere non sustinue-
runt. Ac eo⁊ quidẽ unus dixit. Nõ præco, sed pugnator te
sum secutus. Alter uero. Hic manens melior ero. At tertius.
Non horũ postremus inquit. sed primus pugnabo.

L ochadus Polyænidæ filius & Sironis pater: cum quidam
ei nunciasset: alterum e filiis mortuum esse: iam pridem in-

quit sciebam illum mori oportere.

Lycurgus ille legum lator uolens ex eo uiuendi modo: qui antea fuisset: ad temperatiorem uitæ ordinẽ suos ciues traducere: ac honestos fortesq; efficere. Nam delicatiores erant: duos educauit catulos ex iisdem parentibus natos: quorum alterum quidem gulæ assuescit: domi esse permittens. Alterum autem educẽs ad uenationem exercuit. Deinde illis in concionem adductis: disposuit & spinas & quædam gulæ irritamenta: posteaq; leporem dimisit. Sed cum ad consueta uterq; cucurrisset: ac leporem alter cepisset: Videte inquit o ciues: cum ex eodem sint genere: q̃ dissimiles ob educationem inter se euaserint: quãtoq; efficacior q̃ natura ad res honestas sit exercitatio. Quidam tamen ferunt ipsum educasse catulos non ex iisdem ortos. Sed alterum ex domesticis. alterum e uenatoriis. Ac peiori quidem ex genere natum ad uenatoria exercuisse. Ex meliori autem genere & gulæ solũ assuefecisse. Ac postea cum uterq; ad ea qbus assuetus erat: impetum fecisset: aperteq; pateret quantum educatio & ad meliora ualeat & ad peiora: Igitur & nos o ciues inquit nihil generositas: quæ uulgo est admiratiõi: & ab Hercule ductum genus iuuat: nisi ea faciamus: per quæ ille hominũ clarissimus fortissimusq; est uisus: per totam uitam honesta discentes ac exercentes. Ac facta agri diuisione æqualiq; omnibus ciuibus portione distributa: fertur: cum aliquãdo per agrum laconicum paulo ante demessioni peregre ueniens transiret: intuitus aceruos iuxta se inuicem positos ac æquales gauisus esse: atq; iis qui aderant dixisse. Quam tota Laconica uidetur esse multorum fratrum: qui nuper illam inter

se diuiserint. Cum autem nouas tabulas & debitorum sub-
lationem inuexisset: omnes quoq; res domesticas ex æquo
diuidere aggressus est: ut omnẽ & imparitatẽ & inæqualita-
tem penitus auferret. Sed quoniã uidebat plerosq; diuitum
manifestam priuationem ægre ferentes: nũmum & aureum
& argenteum irritum effecit: ferreoq; duntaxat uti iussit. Ac
quousq; tota substantia habenda foret: ex illius permutatio
ne definiuit. Quo quidem facto omnis ex Lacedæmone in
iusticia excidit. Nã neq; furari. neq; largitionibus corrumpe
re. neq; auferre aut rapere cuiq̃ amplius libebat: quod nec ab
scondere. nec iucunde possidere. nec sine periculo uti pote-
rat. nec uel exportare uel importare tutũ erat. Ad hæc quæ-
cũq; peregrina quoq; & supuacanea ex urbe eiecit. Qua re-
neq; mercator. neq; rhetor. neq; uates circumlatorue. neq;
apparatuũ artifex spartam ingrediebatur. Neq;. n. nũmus
apud ipsos utilis relictus. sed ferreus solum in usu erat. quæ
quidem est mna pondere Aeginætica. Vi aũt ærei quatuor.
Cum uero delicias inuadere ac diuitiarum amorem auferre
cogitasset: conuiuia publica inuexit. Ad illos autẽ qui quæ-
rebant: cur illa instituisset: atq; ita distinxisset: ut ciues pauci
cum armis simul discumberẽt: Vt inquit prompte imperata
accipiant: & siquid innouauerint: in paucis sit peccatum.
Aequalitas uero & cibi & potus erat. ac nõ solum epulis di-
ues pauperi nõ præcellebat. sed ne strato quidem aut uasis
aut prorsus ulla alia re superior erat. Sed cum diuitias uiles
effecisset: quippe quas nemo uel in usu habere uel ostenta-
re uellet: ad familiares dicebat. Quam pulchrum est o soda-
les re ipsa demõstrare: quales omnino sint diuitiæ. Sunt. n.

cæcæ. Præterea cauit ne iis qui domi ante cœnassent: licet ad publica cõuiuia ire: aliis epulis potionibusq; repletis. Vituperabant aũt reliqui eum qui neq; biberet secum neq; comederet: perinde atq; incontinentem: & a cõmuni uictu propter molliciem alienũ. Quicũq; uero deprehẽsus fuisset mulctabatur. Vnde Agis qui multo post tẽpore fuit rex: ab exercitu reuersus. Nam Athenienses debellauerat: cũ uellet quodam die apud uxorem cœnare, ac portiunculas posceret: belli præfecti nõ miserunt. Sed cũ postridie id Ephoris innotuisset: mulctatus est. Istiusmodi igitur legum cõstitutiones cum diuites ægre ferrent: in illũ insurrexerunt: conuiciis prosequentes cædentesq; & lapidare uolẽtes. Ac e foro pulsus ab iis qui eum persequebantur: alios quidem præteriens in templum chalciœcæ Mineruæ confugit. Sed Alcander ipsi respicienti oculum baculo eruit: quem publico quidem decreto cum ad suppliciũ postea accepisset: neq; ullo malo affecit: neq; accusauit. sed una uiuentem secũ habens effecit & sui laudatorem: & uictus: quo utebatur: & prorsus institutionis illius approbatorem. Cæterum calamitatis illius monumentum in luco Chalciœcæ Mineruæ sacellum erexit: ac Optiletin appellauit. Nam oculos Dorienses: qui in illa sũt regione: optilos uocant. Interrogatus autem cur legibus scriptis non sit usus. quia inquit recte erudi ti ac bene honesteq; instituti temporis ratione habent. Percontantibus uero quibusdã: cur tectũ a securi domibus imponi iussisset. Ianuam autem solum a serra nulloq; aliorum instrumentorũ: Vt ciues inquit omnibus in rebus: quas in domum inferunt: mediocritate utantur: & nihil eorum quæ

aliis cara sunt habeant:qualia sunt pocula & lecti ac mensæ pretiosæ. Ex hac uero consuetudine ferunt & Leotychiden primum regem apud quendam cœnantem: cum sumptuosam contignationis domus constructioné & lacunatá spectasset:interrogasse hospité:An quadrata apud ipsos ligna nascerentur. Interrogatus etiam cúr in eosdem hostes uetuisset sæpius expeditionem facere:ne sæpe inquit repugnare assueti:bellandi peritiam assequantur. Vnde & Agesilao nó paruo crimini datum est:quod assiduis in Bœotiá incursionibus Thebanos Lacedæmoniorũ hostes instruxisset. Vulneratum igitur ipsum cũ uidisset Antalcidas:accusauit: quod Thebanos ipsos nec uolentes.nec scientes pugnare docuisset. Pulchra uero inquit doctrinæ præmia accipis a Thebanis: cũ illos assuefeceris ac docueris uel inuitos pugnare. Alio ité quærente:cur uirginũ corpora cursibus & luctis ac iaculorũ discorũq; iactibus exercenda censuisset: Vt stirps inquit eorũ:qui gignerent̃:ualidum in ualétibus corporibus principiũ sumens bene germinaret: Ac ipsæ partus robuste perferétes facile simul & fortiter doloribus resistát: & siqua necessitas coegerit:possint & ꝓ se ipsis & pro filiis & pro patria pugnare. Sed uirginum in pompis denudatione quibusdá accusantibus & causam quærentibus: Vt iisdé inqt studiis:quibus & uiri exercitatæ nihil minus neq; circa robur corporis & sanitaté: neq; circa animi ambitionem ac uirtuté habeant:& uulgaré gloriá cótemnát. Vnde & Gorgo Leonidæ uxor ita respódisse memorat̃:Cum.n.quædá hospes:ut uidet̃:ipsi dixisset. Solæ uos lacænæ uiris imperatis:respódit. Népe nos solæ uiros parimus. Cælibes uero a

spectaculo gymnicorũ ludo℞ prohibẽdo ignominiaq; affi ciendo:magnã liberos gignendi curam iniecit. Nam hono re eo ac reuerentia:quã iuuenes senioribus exhibebãt: illos priuauit. Vnde & illud ĩ Dercylidã dictũ:q̃uis spectatus es set imperator:repræhendit nemo. Illi nanq; aduenięti iunio rũ nemo sede cessit.cũ dicerent pro se quisq;. Ne tu quidẽ: qui mihi cessurus sit:genuisti. Quodã autem percontante. Cur uirgines indotatas nubere lege cauisset: Vt neq; pro- pter egestatẽ inquit aliquæ relinquantur innuptæ:neq; pro pter opulentiã colantur. Sed unusquisq; puellæ mores spe- ctans ex uirtute faciat electionẽ. Nam ob id omnem quoq; fucatoriũ ornatum ex urbe eiecit. Cum uero nuptiarũ tem- pus & maribus & fœminis statuisset:ad eum qui cãm quæ- rebat: Vt qui ex perfectis inq̃t generãtur: robusti sint. Sed ad eum qui mirabaẽ:quod sponsum cum sponsa prohibuis set simul dormire:illamq; iussisset maximã diei partem cum æqualibus cõuersari: & totas quiescere noctes: & furtim ac pudibunde cum sponso coire: Vt & corporibus inquit sint robusti: & non satiati:amando semp̃ sint noui: & liberos ua- lidiores edant. Vnguentũ præterea tanq̃ olei corruptionẽ atq; perditionẽ.ac tingendi artẽ:ut sensus adulationẽ expu lit. Omnibus autẽ ornatus corporis artificibus sparta inter dixit;perinde atq; artis prauitate artes inquinantibus. Tan- ta uero tẽporibus illis mulierum pudicicia erat: tantumq; a facilitate:qua postea fuerunt inquinatæ aberant:ut incredi bile in ipsis prius adulteriũ fuerit. Ac sermo quidẽ Gerada- tæ cuiusdã spartiatæ antiquissimi memoratur:qui ab hospi- te rogatas:quid adulteri spartæ patiantur. Nam se nullã ui-

dere legem super hoc a Lycurgo latã: Nullus o hospes inqt adulter apud nos est. Sed illo subiiciente: si igitur fieret: idẽ Geradatas: Quonã inquit modo adulter spartæ fiat: ubi & diuitiæ & deliciæ & corporis ornamẽta in nullo sunt honore? Pudicicia autẽ ac modestia & magistratuum obseruãtiã magno æstimantur. Ad eum uero q censebat Democratian in urbe instituendã esse: Tu primus inquit in domo tua constitue Democratian. Quodam autem percontante: cur tam exigua tenuiaq; sacrificia statuisset: Vt deos inquit uenerari nunq̃ desinamus. Sola uero certaminũ cũ ea permisisset ciuibus certare: in quibus manus nõ protẽditur: quidã causam rogauit. Hic autẽ: Vt nemo ipsorũ inquit laborãdo deficere assuescat. Sed cum quidã interrogaret: cur frequẽter mutari castra iuberet: Vt hostibus ĩquit magis noceamus. Alio autẽ rogante: cur turres oppugnare uetuisset: ne uel a muliere inquit: uel a puero uel ab aliquo simili homunculo fortiores interimãt. Consulẽtibus uero Thebanis de sacrificio & luctu: quẽ Leucotheæ exhibent respondit. Si deam quidẽ putatis: non est lugenda. Sin hominẽ: illi non est: ut deo sacrificandũ. Ad eos autem ciues qui quærebãt: quo modo hostium incursionẽ repellerẽt: si egeni ĩquit sitis: nec plus alter altero quærat. Ac rursus de muris interrogãtibus: minime sine muris eam urbem esse dixit: quæ uiris. non lateribus coronata foret. Nutriebant autẽ & comã spartiatæ: quandã Lycurgi de hac re legem cõmemorantes: pulchros quidẽ coma honestiores fieri. Deformes autẽ terribiliores. Præcipiebat uero ut in bellis quotienscunq; in fugam uertissent hostes ac uicissent: quousq; cõfirmaretur uictoria: per

sequerentur:ac statim retro cederet. Neq3.n.Græcorũ esse eos interimere:qui cessissent. Ad hoc utile quoq3 eẽ aiebat. Nam scientes eos:qui aduersus se pugnant:parcere cedentibus:ac repugnantes occidere:utilius fugere q̃ resistere putant. Sed quodam percontante:cur hostium cadauera spoliari uetuisset:non solum inquit ne circa spolia occupati pugnam negligant.sed etiam ut paupertatem una cum acici ordine seruent.

Lysander missas a Dionysio Siciliæ tyrãno pretiosas uestes suis filiabus non accepit.quod diceret se uereri ne illis indutæ deformiores uiderentur. Sed haud multo post cum Dionysius ipse duas misisset stolas:hortatusq3 foret:utram illaꝶ uellet eligeret:ad filiãq3 ferret:ipsa ĩquit illa melius eliget:ac utraq3 accepta abiit. Vafer aũt simulator Lysander factus: cum multa deceptionibus perageret:ac iustum in sola utilitate:& honestum in cõmoditate esse putaret:ueritatẽ quidẽ mendacio potentiorem esse dicebat. Sed utriusq3 dignitatẽ & honorem usu definiri. Ad eos uero a quibus uituperabatur:qđ plurima decipiẽdo perageret:ut Hercule indignus: & dolo.non aperte quicq̃ gereret ridens aiebat. Quo leonina pellis non peruenit:uulpinam esse assuendam. Præterea aliis quoq3 accusantibus ipsum:quod quæ Mileti iurauerat: transgressus esset:dicebat pueros quidẽ talis decipere oportere.sed uiros iure iurando. Athenienses uero cũ ex insidiis uicisset apud ægos siue capræ flumina:& fame ipsos pressisset:ad deditionem coegit:& ad Ephoros scripsit: Captæ sunt Athenæ. Cum argiuis aũt de terræ finibus contendentibus Lacedæmoniis: ac illis iactantibus se iustiora dicere:

stricto gladio: Qui hunc inquit optinet: de agri finibus opti me disserit. Bœotos uero dubitare uidens: utri parti adhære rent: cum per illorum agrũ transiret misit ad eos sciscitans. Vtrum rectis an inclinatis hastis per illoꝝ agrum transiret. Megarensis aũt uir cum in cõmuni conuentu contra ipsum loquendi licentia uteretur: Tua inquit o hospes uerba ciuita tis egent. Posteaq̃ uero Corinthii defecerunt: cum iuxta illo rum muros transiret: Lacedæmoniosq; uideret pigre inua dere: ac leporẽ e fossa quidem exilire spectasset: Non pudet uos inquit o Spartiatæ istiusmodi hostes timere: quorum in ertia lepores in muris dormiunt? Eundẽ uero in Samothra cia oraculum petentẽ cum Sacerdos iussisset dicere: quid te terrimũ in uita fecisset: ipse quoq; sacerdotem interrogauit. Vtrum iussu tuo inquiens: an deoꝝ hoc facere oportet? Ac illo dicente: deorũ. Tu igitur inquit mihi concede: ac illis: si percontentur dicam. Persa autem interrogante: quam ma xime laudaret remp. Quæ inquit fortibus & timidis conue nientia retribuit præmia. Sed ad eum qui dixerat: ipsum ab se & laudari & defendi: Duos inqt boues ĩ agro habeo: qui bus quidem tacentibus pulchre scio: uter ipsorum & operẽ tur & otietur. Quodã autem conuiciis ipsum onerante: dic inquit frequenter o peregrinelle dic: nihil omittens: si forte tuũ iis malis animum: quibus plenus esse uideris: euacuare possis. Post ipsius uero mortem cum de societate dissensio foret: Agesilaus ad Lysandri domũ se contulit de ipsa literas inspectutus. Illas enim penes se Lysander tenebat. Sed li brum quoq; a Lysandro scriptũ de rep. inuenit. Vt oporte bat ab Euryprotidis & Agidis regnũ auferri; & in medium

poni:electionemq; ex optimatibus fieri:ne eorũ qui ab Hercule. sed eius qui talis uirtute:qualis Hercules fuit iudicetur: præmium sit: cũ præsertim & ille ad deorũ honores sola uirtute sublatus sit. Ac orationem quidẽ hanc ciuibus exhibere tẽptauit:ut ostenderet qualis ciuis fuisset Lysander ignorari. Et id quidem in Lysandri amicorum calumniã. Sed Cratidem ferunt tunc inter Ephoros eminentem ueritum:ne lecta oratio persuaderet:repræhẽdisse Agesilaum ac dixisse. Non solum non oportere effodere Lysandrũ:sed etiã orationem una cum ipso defodere callide ad persuadendũ cõpositam. Eos uero qui ipsius filias sibi desponsassent:ac deinde post mortẽ:qa pauper inuẽtus est aspernarẽtur:Ephori mulctauerunt. Quia quẽ diuitẽ putantes colebãt:cũ & frugi & iustum ex paupertate cognoscentes despiciebant.

N amertes orator missus cum quidam ipsum beatum esse diceret:quod multos haberet amicos: iterrogauit:an exploratũ haberet:quõ mõ qs se multos hrẽ amicos experiat̃? Sed cũ alter quidam id discere quæreret:Aduersa inquit fortuna.

N icander asserente quodam:Argiuos ipsi male dicere. Igitur dant pœnas inquit bonis male dicentes. Quodã aũt percõtante:cur comam barbamq; nutriant Spartiatæ: Quia inqt õium pulcherrimus ac minime sumptuosus uiro suus cuiq; est ornatus. Cũ uero Atheniensium quidam dixisset. Perq̃ alieni ab otio estis o Nicander: Vera inquit narras. Sed nõ sicut uos:ut contingat studemus.

P anthydas legatus in Asiam uadẽs ostentantibus ei quibusdam murum & magnum & altum:per deos inquit o hospites pulchra hæc est mulierum habitatio. In Academia uero

cum philosophi de multis & grauibus quidẽ disseruissent: ac deinde Panthydam interrogassent: Quid sibi de illis sermonibus uideretur: Quid nempe aliud ĩquit q̃ quod studiosi. Sed utiles nihil: nisi uos ipsis utamini?

P ausanias Cleombroti: Deliis cum Atheniensibus de insula Delo disceptãtibus & dicẽtibus: neq; mulieres ex lege quae apud ipsos est: in insula parere: nec mortuos sepeliri: Quo igitur modo inquit ea uestra sit patria: in qua nemo uestrum nec natus est: nec erit sepultus? Exulibus autem ipsum hortantibus ad ducendũ in Athenienses exercitum dicẽtibusq; ab illis solis tum in Olympiis fuisse exibilatum: cum uictor fuit declaratus: quid igitur inquit putatis eos esse facturos: si quid mali a me passi fuerint: qui beneficio affecti exibilant? Percontante uero quodam: cur Tyrtaeum poetam ciuitate donassent: ne inquit peregrinus nobis dux fuisse uideatur. Idem ad eum qui cum infirmus corpore esset: tamen consulebat: cum hostibus terra mariq; periclitandum esse: uis igi. inquit te ipsum exuens ostendere qualis sis: qui nobis ut pugnemus consulis? Admirantibus uero quibusdam in barbarorum spoliis uestium sumptum: Melius esset inquit ipsos multi fieri: q̃ multifacienda possidere. Post uictoriam autem de Medis apud Plataeas partã: iussit Persicam coenam praeparatam sibi apponi: in qua quidem cum admirãdus inesset sumptus: Per deos inquit Lurcho Persa erat: qui cum tot haberet: ad nostram uenerit polentam.

P ausanias Plistanactis ad quendã interrogantẽ: cur ex priscis legibus nullã mouere apud spartiatas liceret: quia leges inquit hominum, nõ homines legum dominos esse oportet.

Cum autẽ ipse Lacedæmonios Tegeæ: ubi exulabat lauda-ret: ac quidã dixisset. Cur igitur Spartæ non manebas? cur illinc aufugisti? Quia inquit ne medici quidem apud sanos: sed ubi sunt ægroti uersari consueuerũt. Idem quodam per-cõtante quo modo Thraces debellare possent: si optimũ inquit imperatorem delegerimus. Medicus uero cũ ipsum ĩspiceret: ac diceret. Nihil mali habes. Te nempe inquit me-dico non utor. Amicorũ aũt quodã ipsum accusante: quod medico cuidã detraheret nullã eius peritiã habẽs: ac ne ulla quidem iniuria affectus: Quia inquit si de illo periculum fe-cissem: nequaq̃ uiuerem. Sed cum medicus ipsi dixisset. At senex factus es. Quia te inquit medico non sum usus. Opti-mum autem illum dictitabat esse medicum: qui ægrotantes non tabefaceret. sed q̃ primum sepeliret.

P ædaretus quodam dicente multos esse hostes: Nos igitur ait maiorem gloriam assequemur: nam plures ĩterficiemus. Cum autem quendam uidisset natura quidem mollem: sed qui propter modestiam a ciuibus laudaretur: nec uiros inq̃t mulieribus similes laudare oportet: nec uirorũ mulieres: nisi mulier aliqua necessitate cogatur. Inter trecentos autẽ cum nõ esset delectus: q honor in urbe ordine primus erat: Hy-laris quidem ac ridẽs abibat. Sed reuocatus ab Ephoris & interrogatus: cur rideret: quia gratulor inquit ciuitati tre-centos ciues q̃ ego sim meliores habenti.

P listarchus Leonidæ ad eum qui interrogarat: quam ob cau-sam a primis regibus non cognominarentur: quia illi magis inquit duces esse q̃ regnare uolebant. Illorum autem poste-ri minime. Cum uero causidicus quidam ridicula diceret: nõ

cessabis inquit o hospes a ridiculis continue dicendis? ne ridiculus fias: ut q assidue luctantur: luctatores? Dicente aūt quodā ipsum a maledico laudari: miror inquit: nisi siquis illi dixit me mortuū esse. Nā uiuētē ille posset laudare neminē.

P olydorus Alcamenis: cum quidam inimicis assidue minitaretur: non uides inquit maximā ultionis partem abs te cōsumi? Cum uero contra Messenen exercitū educeret: interrogauit quidam: an esset aduersus Delphos pugnaturus: minime dixit: sed ad regionem nondum sortitam se proficisci. Argiuis aūt post trecentorū illorū pugnam uniuersis acie superatis: Polydorum socii exhortabantur: ne occasionē praetermitteret. sed hostium murum inuadens urbem caperet. Facillimum nanq futurū: cum & uiri perierint & uxores desertae sint. Ad eos igitur dixit. Hostes quidem pugnādo ex aequo uincere mihi est honestum. Sed qui pro agri finibus pugnauerit: eum affectare: ut capiat urbem: minime iustum esse duco. Nam ueni: ut agrum recuperarem. nō ut urbem occuparem. Interrogatus aūt cur spartiatae in bello fortiter periclitentur: quia duces inqt uereri. nō metuere didicerūt.

P olycratidas ad regios duces legatiōe fungens cum quibusdā aliis: ab illis interrogatus: Utrum priuatim aduenissent: an publice missi fuissent: si impetrauerimus inquit: publice. Sin minus: priuatim.

S ynidas ante periculum leuctricum quibusdam dicentibus illum ipsum diem ostensurū esse fortem uirum: multifaciendum inquit diem: qui uirum fortem saluum mōstrare possit. Fertur cum in loco difficili & aquae indigo a Clitoriis obsideret: pactus esse: ut terra bello parta illis cederet: si omnes

una secum e proximo bibissent fonte. Nam illũ hostes præsidiis tenebant. Percussis igitur fœderibus: cum eos qui secum erant induxisset: ut regnum ei darent: qui nõ bibisset: ac nemo sitim tolerare potuisset: sed oẽs bibissent: ipse post omnes descendit: & circũaspersus hostibus adhuc præsentibus agrũ: ut qui non bibisset: & inuasit & recepit.

T eleclus ad eum qui dixerat: patrem ipsi male dicere: nisi inqt dicendum ei foret: nunquam dixisset. Cum uero frater questus esset: quod a ciuibus non similiter acciperetur: ut ille: cũ ex iisdem sit natus. sed ingratius: Tu nempe inquit iniurias: ut ego: pati nescis. Interrogatus autem: cur apud spartiatas consuetudo sit: ut iuniores senioribus assurgant: Vt in iis q nihil attinent inquit: honorandis ita se gerentes: magis honorent parentes. Quodam uero percontante quantas diuitias possideret: non maiores inquit: q̃ quæ sint satis.

T hearidas ensem acuens cum interrogaretur: an acutus eẽt: Acutior est inquit q̃ calumnia.

T hectamenes ab Ephoris morti adiudicatus abibat ridens. Sed cum quidam ex iis qui aderant interrogasset: an etiam spartæ iura contemneret: Minime inquit: Sed lætatus sum: quia me oportet hanc exoluere mulctam: quam neq; a quopiam petii: nec mutuo accepi.

T hemisteas cum esset uates: Leonidæ regi futurũ apud Thermopylas & ipsi & cõmilitonibus exitiũ prædixit. Sed cum Lacedæmonem a Leonida remitteretur sub prætextu quidẽ annunciãdi: quæ futura erant: sed re uera: ne periret: nõ sustinuit sed dixit. pugnator missus fui. non ut nũcios ferrẽ.

T heopompus ad eum qui rogarat: quo modo quis regnum

securissime tueretur: si amicis inquit libertaté iusta loquendi concesserit: & subditos qui iniuria afficiantur: pro uiribus non neglexerit. Ad hospitem uero dicenté se a ciuibus Philolacona & Lacedæmoniis amicum uocari: Melius inquit esset: te Philopoliten & amicű ciuibus q̃ Philolacona nominari. Cum auté Eleorű legatus dixisset: se idcirco a ciuibus missum: quod solus Laconicæ uitæ sit studiosus: Et utra inquit o Elee uita: tuane an aliorum ciuium melior est? Is uero cum mea dixisset: Quo igitur modo inquit urbs seruari possit: in qua duntaxat unus de multis probus sit? Quodã præterea dicente: Spartam idcirco seruari: quia reges scirent imperare: Minime inquit, sed quia ciues parere. Cum uero Pylii maiores ipsi decreuissent honores: scripsit. Mediocres quidem honores tempore augeri. Sed excedentes nimiosq; euanescere.

Therycion Delphis rediẽs cum Philippi castra in Isthmio angustiasq; occupatas uidisset: malos inqt ianitores uos o corinthii Pelopõnesus habet.

Zeuxidamus percontante quodam: cur de fortitudine leges sine scriptis seruent: nec descriptas iuuenibus pbeant legendas: Quia melius est inquit assuescere fortibus gestis: q̃ scripturis studere. Ætolo autem quodam dicente: bellum pace aptius esse fortiter facere uolentibus: Minime inquit per deos. Sed his mors est: q̃ uita melior.

Varia ignobilium Laconum apophthegmata.

Spartiatæ Samiorum legatis longiore usis oratione dixerűt. Priora quidé obliti sumus. Sed nec posteriora percepimus. quod prima memoria exciderunt.

L acon interrogatus:cur barbam perq̃ longam haberet: ut ca nos inquit uidẽs nihil indignum illis faciam. Quendam uero optimos pugnatores laudãtem cũ Lacon audiſſet: apud Troiam inquit: Alius cum audiſſet quoſdam cœnatos bibere: non & comedere inquit cogũtur? Pindarus cum ſcripſiſſet: Græciæ columen eſſe Athenas: Lacon dixit Græciam facile ruituram eſſe tali columine înitentem. Quidam autem in tabula picta: cum Lacones uidiſſet ab Athenienſibus iugulari: ac diceret. Fortes nimirum Athenienſes: Lacon forte excipiens: in tabula inquit. Aduerſus q̃uendam libenter maledicta ex calũnia admittentem: Lacon dixit. Deſine cõtra me aures ſuppeditare. Ad eum uero qui puniebatur: & dicebat. Inuitus peccaui: caſtigare igitur Lacon inquit etiam inuitus. Cum Lacon in ſeceſſu: ſedentes in curribus homines uidiſſet: abſit ut ibi ſedeam inquit: unde non eſt aſſurgere ſeniori. Chii cum in peregrinatione quodam die poſt cœnam in Ephororum curia uomuiſſent: ac ĩ illorũ ſedibus cacaſſent: primum quidem Ephori ipſi ualde perquirebãt eos: qui feciſſent: an ciues forte eſſent. Sed poſtq̃ cognouerunt chios fuiſſe: edixerunt: ſe chiis permittere petulãtibus eſſe. Lacon duras amygdalas cum duplo uendi uideret: An rari inquit lapides ſunt? Lacõ Luſciniam cum depilaſſet ac carnis perq̃ exiguum ĩueniſſet: Vox inquit tu quidem es: & aliud nihil. Lacon Diogenem illum canem cum uidiſſet in magno frigore ſtatuam æream complectentem: percontatus eſt: an frigeret: quod cum ille negaſſet: Quid igitur magnũ inquit facis? Lacon Metapontino cuidam timiditaté exprobrabat: qui cum dixiſſet. Atqui nõ parum alienæ terræ poſſi

demus. non solum ergo timidi inquit: sed etiam iniurii estis. Peregrinus quidam spartæ crepidatus in altero pede stans rectus ad Lacona dixit. Nequaq̃ puto te o Lacon tantum temporis: quantum ego in pede stare posse. At is excipiēs: minime inquit. Sed ex anseribus nullus est: qui non. Cum quidã arte rethorica gloriaret᷑: Lacõ inquit. Atqui per deos ars nisi ueritatē contigerit: neq; ē: neq; erit unq̃. Argiuus q̄dam cum olim dixisset. Multa sunt apud nos spartiatarum sepulchra: Lacon excipiens. Atenim apud nos inquit Argiuorum nullum. Quod uidelicet ipsi Argos sæpe ĩuasissent. Nunq̃ autem Argiui spartam. Lacon captiuus cum uenderetur: ac præco diceret. Lacona uendo: os illi obstruens dixit. Captiuum clama. Lacon quidam eorum qui cum Lysimacho militabant. ab ipso ĩterrogatus. Num aliquis ex Helotibus esset. Tu uero putas inquit Lacona quenq̃ ad tuos quatuor obolos esse uenturum? Thebani Laconibus apud Leuctra uictis: cũ ad ipsum usq; eurotam iuissent: ac iactabundus quidã dixisset. Vbi nunc Lacones sunt: Lacon ab illis captus. Non adsunt inquit. Neq;. n. uos huc uenissetis. Atheniensibus autem rogantibus: quando urbem tradiderunt: ut sibi Samum relinquerent: Lacones dixerunt. Cum uestri non sitis: tunc & alios habere quæritis. Vnde & illud prouerbium. Qui se ipse non habet: Samum uult. Lacedæmonii cum urbem quandam ui cepissent: Ephori dixerunt. Iuuenum certamen perisse. Nam posthac non habebunt: q̄bus cũ pugnent. Aliam uero urbem pollicēte ipsorum rege se penitus euersurum: quæ Lacedæmõios multis sæpe molestiis affecerat: non permiserunt Ephori dicentes. Ne de-

ſtruas tollaſue iuuenum cotem. Luctantibus pueris magi-
ſtros:qui illos exercerent:Lacedæmonii non præficiebant:
ut non artis.ſed uirtutis æmulatio foret. Vnde & Lyſander
interrogatus:quo modo a Charonte uictus eſſet: multa in-
quit arte. Philippus cum in Laconicum agrum perueniſſet:
ad Lacedæmonios ſcripſit: Vtrum amicum ſe uellēt uenire:
an hoſtem. neutrum reclamauerūt. Legatum quendam cū
ad Antigonum Demetrii filium miſiſſēt:mulctauere. quod
regem acceperant ab ipō fuiſſe uocatum. Tametſi ſingulos
tritici modios ſingulis in magna frumēti penuria ab rege ip-
ſo reportaſſet. Demetrio querente: quod legatum unū ad
ſe miſiſſent:Non igitur ſatis inquiunt:ſi ad unum unus? Fla-
gitioſus quidam cum optimam dixiſſet ſententiam:ipſam q̄
dem approbarunt. Sed illi ablatā alii:qui bene uixerat. aſcri
pſerunt. Cum fratres inter ſe contenderent:patrem mulcta-
uere:quod filios diſſidentes negligeret. Cantorem peregri-
num mulctarunt. quod digitis citharam pulſaret. Cum duo
pueri forte pugnarent:alter letali uulnere alterum falce per-
cuſſit. Familiaribus autē pueris cum is moriturus eſſet: pol-
licentibus ſe uindicaturos:ac illum qui uulnerauerat:eſſe ne
caturos:minime per deos īquit. Neq;.n.iuſtum eſt. Nam &
ego hoc idē feciſſem: ſi occupaſſem ac fortis fuiſſem. Alius
quidam puellus:cum adeſſet tēpus: quo lege cautum erat:
ut ingenui pueri:quod quiſq; poſſet: ita furarētur:ne depræ-
henderētur in furto. Nam id turpe erat:uiuam uulpeculam:
quam pueri quibus cū erat:furati fuerant:accepit ſeruandā.
Sed aduenientibus iis: qui amiſerant: ad quærendum illam
ſub ueſte q̄ primum occultauit. Fera uero ſæuiente ac pueri

ipsius latus ad intestina usq; lacerante: tantisper tolerauit ne deprahēderetur: dum ii qui quærebant: abissent. Sed cum pueri id quod factum erat: uidissent accusarentq; dicentes. Melius erat manifestare uulpeculam: q̄ usq; ad mortem occultare: Minime uero inquit. Sed satius est doloribus immori: q̄ in furto depræhendi: ac propter molliciem turpiter uitā affectasse uideri. Cum quidā in itinere Laconibus obuiantes dixissent. Fortunati nimirū estis: cū hinc nuper abierint latrones: Atqui non p Martē nos Lacones inquiunt. Sed illi quia ī nos non inciderūt. Lacon interrogatus quid sciret: liber esse inquit. Puer Spartiata ab Antigono captus & uenditus: emptori quidem in omnibus parebat: quæcunq; ingenio faciunda putabat. Sed posteaq̄ dominus iussit illum matulā afferre: non sustinuit inquiens. non seruiam. ac surgente quidem domino: is cum ascendisset in tectum: ac dixisset: Senties quem emeris: seipsum præcipitauit: & mortuus est. Lacon cum uenderetur: quidam dicēte. Frugi eris: si te emero: Etiam si non emeris inquit. Lacon captiuus cum uenderetur: præcone subinde clamante: se mancipium uēdere: exe crande inquit non dices captiuum. Lacon in scuto habens insigne muscam uera non maiorem: cum quidam irridentes dixissent: illud esse factum: ut lateret: Immo uero inquit: ut sim manifestus. Ita namq; ad hostes accedo: ut hoc insigne quantum est: ab ipsis uideatur. Lacon in cōuiuio illata lyra: nequaq̄ inquit nugari laconicum est. Spartiata īterrogatus: an esset tuta ad Spartam uia: qualis inquit accesseris. Nam Leones uadentes plorāt. Lepores aūt in umbraculis uenamur. In palæstrico manuum nexu cum prostratus quidam

frustra percuteret:ad terrãq; traheret:corpore deficiens qui cadebat:aduersarii brachiũ mordebat. Cui alter mordes inquit:ut fœminæ o Lacon. Minime uero inqt:sed ut leones. Lacon claudus ad bellum egressus:cum a quibusdam irrideretur:non est opus inquit fugientibus. sed manentibus: ordinemq; seruãtibus. Lacon sagitta percussus & uitam relinquens dicebat. Hoc mihi non est curæ:quod morior. sed quod ab effœminato sagittario:cũ nihil dum gesserim. Cũ Lacon ad diuersorium uenisset:dedissetq; pisciculum cauponi præparandum:alterq; & caseum & acetum & oleũ peteret:Si ista inquit habuissem:pisciculum emissem? Lacon ad eum:qui Lampen Aeginetam beatum esse dicebat. quia ditissimus esse uidebatur:quod multorum nauigiorum dominus erat:Nihil inquit curo felicitatem ex funibus pendentem. Cum laconi quidam dixisset. Mentiris:respõdit. Nam liberi sumus. Sed alii si quando uera non dixerint flebunt. Lacon sic erigere cadauer ut rectum staret:cum temptasset: nec ullo modo posset: per Iouem inquit aliquid intus esse oportet. Tynnichus Thrasybuli filii mortẽ fortiter tulit: in quem huiusmodi epigramma scriptum est.

Exanimis Pitanen Clypeo Thrasybulus in acri
  Confossus septem uulneribus rediit.
Passus ab Argiuis:quæ tergo nulla gerebat.
  Tynnichus hunc igni cum daret: hæc loquitur.
Flere decet timidos. oculis te nate sepulchro.
  Condo meum siccis ac lacedæmonium.

Alcibiadi Atheniensi cum aquæ plurimũ balneator infunderet: Lacon quid nã hoc ait. quod ut imundo ualdeq; sordi-

do plus aquæ præbet? Cum philippus in agrum Laconicū impetum fecisset: ac omnes perituri uiderentur: quidā Laconi dixit. Quid nūc facietis o Lacones? Quid.n.aliud inqt: q̄ quod fortiter moriemur? Nam Græcorū nos soli & liberi esse: & aliis non parere didicimus. Post aduersam autē Agidis pugnam Antipatro petente obsides pueros quinquaginta: Eteocles Ephorus dixit: Se pueros quidem non daturum: ne paterna priuati educatione malis moribus imbuerentur: qua sane carētes ne ciues quidem essent. Sed senes ac mulieres duplo si uelit plures daturum. Illo autē grauia minante: nisi acciperet: una uoce respōderunt. Si grauiora morte impērites: facilius moriemur. Senex in olympiis cum ludi cōmitterētur: spectare quidem cupiebat. Sed cum sede careret: ad multaq; loca se conferret: nō solum a quoq̄ non admittebatur, sed etiā irridebat & conuiciis afficiebat. Posteaq̄ uero ad Lacedæmonios uenit: pueri omnes assurrexerunt: & multi ex uiris loco cesserūt. Cum autē id moris cuncti Græci plausu approbassent: ac sūmis laudibus extulissent: senex ipse cōmouit canumq; caput barbamq; senilē. ac lachrimans. heu mala inquit. Quam Græci omnes honesta quidē cognoscunt. Sed his soli utuntur Lacedæmonii. Ferunt autē quidam idem Athenis quoq; accidisse. Nam cum Panathenæa celebrarentur: Attici senem sedere quærētem deludebāt: inuitantes quidem illum tanq̄ admissuri: sed accedentem non admittentes. Cum aūt fere omnes iam prætetisset: ad Lacedæmoniosq; spectatores peruenisset: uniuersi e sedibus assurgentes loco cesserunt. Id uero factum turba admirata insigni applausu cōprobauit. Tunc aūt spartia

tarũ quidam. Per gemellos inquit Athenienses quidem ho/
nesta sciũt. Sed minime faciunt. Mendicus a lacone petiit.
At si tibi dedero ille inquit: magis mendicabis. Ac istius qui
dẽ turpitudinis tuæ causa fuit: qui tibi primus erogauit. quip
pe qui te inertem reddidit. Lacon quendã diis cõgregantẽ
cũ uidisset: nihil dixit: se curare deos se ipso egeniores. La/
con adultero cum turpi uxore depræhẽso: miser inquit quæ
tibi necessitas? Lacon oratorem audiens magnas periodos
uertentẽ. Vehemens quidẽ homo iste inquit ad nullũ pro
positũ bene uoluit linguam. Cum quidã Lacedæmonẽ ue/
nisset: honorẽq; spectasset: quem iuniores senioribus exhi/
berent: spartæ inquit solum senescere bonum est. Lacon in
terrogatus. Qualis est Tyrtæus poeta? bonus inquit ad ex
citandos iuuenum animos. Lacon oculorũ morbo laborãs
ad bellum proficiscebatur. Sed quibusdã dicentibus. Quo
abis sic affectus? aut quid facturus? Quãuis inquit nihil ali/
ud egero: hostis saltem gladium hebetabo. Buris & spartis
Lacedæmonii spõte profecti sunt ad Xerxem Persarum re/
gem ad cruciatũ: cui Lacedæmon ex oraculo obnoxia erat.
quod caduceatores ad se a persa missos interemerant Lace
dæmonii. Posteaq̃ igitur ad Xerxem uenerunt: hortati sunt
eum: ut quoquo modo uellet: se ꝓ Lacedæmoniis interime/
ret. At ille uirtutẽ eorum admiratus: cũ uiros absoluisset: ro/
garetq;: ut apud se manerent. Et quonã inquiunt modo hic
uiuere possemus patria legibusq; relictis & his uiris: pro qui
bus tãtum itineris fecimus morituri? Sed Indaro præfecto
magis magisq; rogante ac dicẽte ipsos in æquali honore iis
futuros: qui amici regis maxime dignitate præstarent. No/

bis inquiunt ignorare uideris: quãtum sit libertatis bonum: quã nemo compos mentis cum Persarum regno permutaret. Lacon pridie quidem ab hospite declinatus: sed postridie lectis stratisq; conductis liberaliter acceptus: strata ipsa conscendit & conculcare cœpit dicẽs, Propter hæc heri ne in palea quidem dormiui. Lacon cũ Athenas iuisset: uidens Athenienses salsamenta & obsonia uenditantes & uectigalia conducentes & lenocinia exercẽtes aliaq; opera minus honesta facientes ac nihil turpe existimãtes: reuersus in patriam: & a ciuibus rogatus: quales Athenis res forẽt: omnia inqt honesta: per simulationẽ innuens: omnia apud Athenienses honesta putari, ac turpe nihil. Lacon de re quadam interrogatus respõdit non. Sed cum is qui rogarat dixisset ipsum mentiri: Vides igitur inquit te stolidum esse: qui quæ noris interroges. Lacones olim iuerũt legati ad Lygdamin tyrannũ. Sed cũ ille congressum sæpius differret: dicens se molliter habere: Dic illi inquiunt legati. Per deos nos nõ uenisse cum ipso colluctaturos. sed collocuturos. Laconẽ initians quidam interrogabat: quid maxime impium se fecisse conscius esset. Is uero hoc inquit dii sciunt. Sed illo magis magisq; instante ac dicente. Omnino te dicere oportet: Lacon uicissim illum interrogauit. Vtri me dicere oportet tibi an deo? Cum aũt ille dixisset: deo. Tu igitur inquit recede. Lacon noctu cum sepulchrũ trãsiret: ac dæmoniũ quoddã uidere sibi uisus eẽt: incurrit lancea excepturus: & inhærẽs inquit. Quo me fugis bis peritura anima? Lacon cum precibus impetrasset: ut se ab leucate proiiceret: ascẽdit, & inspecta altitudine se auertit. Quod quidem cum illi probro dare

tur: non putabam inquit preces aliis maioribus precibus indigere. Lacon in acie cum ensem foret in hostem illaturus signo receptui dato non intulit. Sed quodam percontante: cur hostem quem ceperat: non occidisset: Quia parere inq̃ imperatori melius est: q̃ hostem necare. Laconi in olympiis uicto quidam dixit. Aduersarius te fortior fuit. Nequaq̃ uero is ait. Sed in prosternendo aptior.

Antiqua Lacedæmoniorum instituta.

Qui ad publica ingrederentur cõuiuia: eorum cuiq; natu maximus fores indicans dicebat. Per has fores nullum egreditur uerbũ. Cum apud Laconas maxime probet̃ ius: quod nigrum uocatur: ut seniores carnibus quidem non uescantur. sed iunioribus cedant: fertur Dionysius Siciliæ tyrãnus iuris ipsius gratia Laconicum emisse coquum: ac iussisse id sibi præparari nulla impensæ habita ratiõe. Sed cum gustasset indignabundus despuisse. Tum uero coquus o rex inquit: hoc ius tibi sumẽdũ est: cum te laconice exercueris: in Eurotaq; laueris. Lacones in cõuiuiis publicis modeste poti abeunt sine funali. Neq;.n. licet ad lumen ire noctu neq; per hanc neq; per illam uiam: ut per diem simul ac noctẽ fidenter ac intrepide iter facere consuescant. Lacones utilitatis gratia literas quidem discebãt. Sed reliquarum disciplinarum peregrinos non minus artifices: q̃ artes expellebãt. Hæc uero illis disciplina erat. bene magistratibus parere. laborem tolerare: ac pugnando uel uincere uel mori. Degebant autẽ & sine tunica unam uestem in totum annum sumentes. squallidi corporibus: & balneis & unguẽtis ut plurimum abstinẽtes. Iuuenes uero simul turmatim gregatim

q; dormiebant in herbis: quas ipsi congerebant ex arundinibus apud Eurotam natis: quarum summitates manibus sine ferro defringebant. Sed per hyemem eos qui Lycophones uocantur: sibi subiiciebant: herbisq; cōmiscebāt. Nam illa materia calidi aliquid habere uidetur. Proborum ingenium puerorum amar̄ permissum erat. Sed coire cum ipsis: ut turpissimum: lege prohibebatur: tanq̄ corpus. non animus amaretur. Qui ergo foret accusatus tanq̄ ad dedecus congrediens: per totam uitam infamis habebatur. Moris erat: iuniores a senioribus interrogari. quo uadāt & ad qd: & qui non responderet: aut excusationes necteret obiurgari. Qui uero se præsente peccantem iuniorem non repræhēdisset: perinde ac si peccasset ipe plectebatur: & qui obiurgari moleste tulisset: magna ignominia afficiebatur. Siquis peccās fuisset depræhensus: eum oportebat aram in urbe quandā circūire: ac uituperationē in se ipsum compositam cantare. Quod quidē nihil aliud erat q̄ se ipsum increpar̄. Mos quoq; erat: ut iuuenes non solum proprios patres uererentur: illisq; parerent. Sed oēs quoq; seniores uenerarentur: illis & in uiis cedentes: & ex sedibus assurgētes: & transeuntibus quiescentes. Quo circa non solum: ut in aliis urbibus: pr̄es domini erant suorum quisq; filiorum & seruorum & prædiorum: sed etiam uicini ut suorū. eo quod illa q̄ maxime cōmunia putarent: & tanq̄ propria curarent. Puer autē ab aliquo castigatus: si apud patrē questus foret: patri ipsi turpe erat: posteaq̄ audisset: nisi alias & ipse rursus castigationes addidisset. Credebant. n. ipsos ex patria institutione nihil turpe filiis imperare. Furātur aūt iuuenes uel esculentorū quicqd

possunt: discentes dormientibus negligenterq; custodien-
tibus insidias ingeniose callideq; struere. Sed deprahenso
pœna sūt uerbera & inedia. Tenuis.n.ipsis est cœna: ut per
illa egestatē propulsantes cogantur & audere & astuti esse.
Conuiuium autem publicum idcirco tenue erat: ut assuesce
rent nunq̄ repleris & famem posse ferre. Sic.n.putabant &
in bello utiliores fore: si possent etiā sine cibo labores tolera
re: & cōtinentiores frugalioresq; : si multum tēporis exigua
impensa degerent. Sed enim obsonia auferendo; quē libet
offerri cibum putabāt: corporaq; fieri saniora cibo deficien
te & pulchriora. Graciles nanq; & macilentas habitudines
mēbrorum articulorūq; agilitati obedire. Crassiores autem &
pingues ꝑpter onus reluctari. Sed nihilo minus & modula
tiōibus & carminibus incumbebāt: quæ sane stimulū quen-
dam animo excitando accōmodatum habebant & ad ela-
tionem & ad impetum quendā furentem inducendum. Ac
compositio quidē erat simplex & seuera: nihilq; aliud conti
nebat q̄ laudes eorum: qui generose & uixissent: & pro spar
tā mortui essent: & qui beati haberentur: eorumq; uitupe-
rationes: qui timidi fuissent. perinde atq; si miseram & in-
felicem uitam uixissent. Exhortatio præterea & ostentatio
ad uirtutem ætatibus conueniens celebrabatur. Nam tres
chori secundum tres ætates in solennitatibus constituebant
tur: quorum primus qui seniorum erat incipiens canebat.
Nos olim ualidi fuimus iuuenes. Secundus florentis ætatis
respondebat. Nos autē sumus: ac si uis intuere. Tertius pue
rorum cantabat. At nos multo erimus fortiores. Ac gressuū
quidem rhythmi: quibus & in choris utebantur: & cum ad

tibiam cum hostibus congrederentur:ad fortitudinem & fi duciam & mortis contemptum incitabant. Lycurgus enim bellicæ exercitationi studium musicæ annexuit:quo bellan/ di uehementia modulatione temperata consonantiam con uenientiamq; haberet. Rex etiam musis ante pugnam sacri ficabat:ut gesta illustri & memoria & oratiõe digna pugnã/ tes exhiberent. Sed siqs aliquid ex antiqua musica transgre deretur:non permittebant. Vnde & Terpandrum: quãuis antiquitatis studiosissimus ac ætatis suæ Citharœdorũ opti mus:heroicorumq; gestorum eximius laudator esset:Epho ri tamen mulctauere:ac eius citharam clauo affixere. quod dicerent unam ab illo chordam uariandæ uocis gratia sup/ flue intentam fuisse. Nam simpliciores dũtaxat modulatio/ nes probabant. Eoq; & Timotheum in Carniis certantem unus ex Ephoris arrepto cultro interrogauit:ex utra parte recideret plures chordis septem. Lycurgus præterea omnẽ sepulchrorum superstitionem sustulit:permittens & in urbe cadauera sepelire:& monumẽta prope templa habere. Sed piacula quoq; sustulit:ac nequid una cum cadaueribus sepe lirent mandauit:præter puniceam uestẽ & oliuæ folia:in qui bus æq; omnes cadauera ipsa componerent. Sustulit & lu/ ctus & lamentationes & inscriptiones monumentorum:ex tra q̃ eorum:qui in bello cecidissent. Peregrinari autem ipsis non licebat:ne moribus externis & intemperanter uiuendi modis imbuerentur. Sed peregrinorum quoq; expulsionẽ Lycurgus inuexit:ne confluentes alicuius mali doctores ci uibus essent. Quisquis uero ciuium institutionem puerorũ negligeret:ciuitatis iurium expersferat. Quidam autem tradi

derunt:peregrinos etiam quicunq; hanc ciuilitatis exercitationem subissent:ex Lycurgi sentétia participes fuisse portionis ab initio institutæ. Sed illam uendere non licebat. Vicinorum seruis & canibus & equis perinde ac propriis uti mos erat:sicubi illis opus erat:nisi eorum domini indigerét. Ac in agro quidé sicui re aliqua opus erat: apertis uillis atq; iis ablatis:quæ sibi commoda forét:obsignata horrea relinquebat. In bellis uero puniceis uestibus utebantur. Nam color ille simul & uirilis eé ipsis uidebatur:simul & coloris ipsius sanguinolentia plus formidinis affert imperitis. simul ne facile ab hostibus dignoscerentur:siquis eorum esset uulneratus: Nam latere propter coloris similitudinem utile erat. Cum strategemate:id est imperatoris calliditate hostes superassent: Marti bouem sacrificabant. Sed cú ui aperta gallum:assuefacientes hoc modo duces non solum bellicosos. sed etiam astutos & callidos esse. Precibus adiiciunt:ut iniuriis quoq; afficiãtur. Preces autem ipsorum erant:ut ex bonis actionibus bona darétur:& aliud nihil. Venerem armatam colunt. Ac omnes quidé deos & fœminas & mares lanceas habentes cõficiunt:uelut omnibus bellicam uirtutem habentibus. Prouerbiis quoq; utentes aiunt:fortunam prolata manu esse inuocandam:tanq̃ oporteat deos tum inuocari:cum quid aggressuri acturiq; sumus. Aliter aút nequaquam. Pueris seruos ebrios ostentabant:ut ipsos a multo bibendo uino deterrerent. Moris erat ipsis: ne domorum ianuas pulsarent: sed extrinsecus clamarent. Strigilibus non ferreis. sed arundineis utebantur. Comœdias & tragœdias minime spectabãt:ut neq; serio neq; ioco audirent eos: qui

legibus contradicerent. Archilochum poetam cum Spartã uenisset: eadem hora expulere. quia eum acceperant in carminibus scripsisse. melius eẽ abiicere arma q̃ mori. cũ inqt.

At caruisse armis q̃ mortem occumbere praestat.

Aspide pro iacta mox melior dabitur.

Virginibus & pueris communia sacra erant. Sciraphidam cõdemnauerunt Ephori: quod a multis iniuria foret affectus. Baiulum intereinerunt: quod telam quandam uersicolorem sacco iniecisset. Adolescentem exercitationi deditum: quod uiam: quae ad Pylaeam ducit: sciret increpuerũt. Ctesiphontem qui iactaret de qualibet re se posse totum diem dicere: eiecerunt: quod assererent bonum oratorem oportere parẽ rebus habere orationem. Pueri apud ipsos caesi scuticis per totum diem in ara Orthiae Dianae usq; ad mortem saepe uerbera tolerant hylares ac gestientes: inuicẽq; de uictoria contendentes. quis nam ipsorum diutius ac magis toleret: dum uerberatur. & qui superior fuerit: inter praeclaros habetur. Certamẽ autẽ ipsum flagellatio uocatur: quae per singulos annos celebratur. Vnum uero pulcherrimum & felicissimũ ciuibus Lycurgus instituisse uidebatur: abundantiam otii. Nam: sordidam exercere artẽ illis prorsus non licebat. Neq; uero difficili pecuniae congregatione ac negotiatione opus erat. quia diuitias ualde & abiecerat & uiles reddiderat. Helotes autem ipsis agrum colebant: & prouentum reddebãt constitutum. Execrandus uero putabatur: siquis pluris eo: quod erat statutum locaret. quo & illi quidẽ lucrantes libenter seruirent: nec hi plus iusto lucrarentur. Iisdem interdictũ quoq; erat & nautis esse: & nauali pugna decertare. Caete-

derunt:peregrinos etiam quicunq; hanc ciuilitatis exercita-
tionem subiissent:ex Lycurgi sentētia participes fuisse por-
tionis ab initio institutæ. Sed illam uendere non licebat. Vi
cinorum seruis & canibus & equis perinde ac propriis uti
mos erat:sicubi illis opus erat:nisi eorum domini indigerēt.
Ac in agro quidē sicui re aliqua opus erat: apertis uillis atq;
iis ablatis:quæ sibi commoda forēt:obsignata horrea relin-
quebat. In bellis uero puniceis uestibus utebantur. Nam co
lor ille simul & uirilis eē ipsis uidebatur:simul & coloris ipsi-
us sanguinolentia plus formidinis affert imperitis. simul ne
facile ab hostibus dignoscerentur:siquis eorum esset uulne
ratus: Nam latere propter coloris similitudinem utile erat.
Cum strategemate:id est imperatoris calliditate hostes su-
perassent: Marti bouem sacrificabant. Sed cū ui aperta gal
lum:assuefacientes hoc modo duces non solum bellicosos.
sed etiam astutos & callidos esse. Precibus adiiciunt:ut iniu
riis quoq; afficiātur. Preces autem ipsorum erant:ut ex bo-
nis actionibus bona darētur: & aliud nihil. Venerem arma-
tam colunt. Ac omnes quidē deos & fœminas & mares lan
ceas habentes cōficiunt:uelut omnibus bellicam uirtutem
habentibus. Prouerbiis quoq; utentes aiunt:fortunam pro
lata manu esse inuocandam:tanq̄ oporteat deos tum inuo-
cari:cum quid aggressuri acturiq; sumus. Aliter aūt nequa-
quam. Pueris seruos ebrios ostentabant:ut ipsos a multo bi
bendo uino deterrerent. Moris erat ipsis: ne domorum ia-
nuas pulsarent. sed extrinsecus clamarent. Strigilibus non
ferreis. sed arundineis utebantur. Comœdias & tragœdias
minime spectabāt:ut neq; serio neq; ioco audirent eos: qui

legibus contradicerent. Archilochum poetam cum Spartā uenisset: eadem hora expulere. quia eum acceperant in carminibus scripsisse. melius eē abiicere arma q̄ mori. cū inqt.
At caruisse armis q̄ mortem occumbere præstat.
Aspide pro iacta mox melior dabitur.
Virginibus & pueris communia sacra erant. Sciraphidam cō demnauerunt Ephori: quod a multis iniuria foret affectus. Baiulum intereimerunt: quod telam quandam uersicolorem sacco iniecisset. Adolescentem exercitationi deditum: quod uiam: quæ ad Pylæam ducit: sciret increpuerūt. Ctesiphontem qui iactaret de qualibet re se posse totum diem dicere: eiecerunt: quod assererent bonum oratorem oportere parē rebus habere orationem. Pueri apud ipsos cæsi scuticis per totum diem in ara Orthiæ Dianæ usq; ad mortem sæpe uerbera tolerant hylares ac gestientes: inuicē q; de uictoria contendentes. quis nam ipsorum diutius ac magis toleret: dum uerberatur. & qui superior fuerit: inter præclaros habetur. Certamē autē ipsum flagellatio uocatur: quæ per singulos annos celebratur. Vnum uero pulcherrimum & felicissimū ciuibus Lycurgus instituisse uidebatur: abundantiam otii. Nam sordidam exercere artē illis prorsus non licebat. Neq; uero difficili pecuniæ congregatione ac negotiatione opus erat. quia diuitias ualde & abiecerat & uiles reddiderat. Helotes autem ipsis agrum colebant: & prouentum reddebāt constitutum. Execrandus uero putabatur: siquis pluris eo: quod erat statutum locaret. quo & illi quidē lucrantes libenter seruirent: nec hi plus iusto lucrarentur. Iisdem interdictū quoq; erat & nautis esse: & nauali pugna decertare. Cæte

rum posterius quidem & in mari pugnarũt:& cum mari po-
titi essent:rursus destiterunt: cum mores ciuium corrumpi
animaduertissent. Sed iterum quoq; super hoc mutati sũt:
quemadmodum & in omnibus aliis: Etenim qui ad Lace-
dæmonios pecunias primum inuexerunt: damnati uitam
cum morte commutare coacti sũt. Nam Alcameni & Theo
pompo regibus oraculum datum erat:fore:ut Sparta auari
tia perderetur. Sed tamẽ Lysander:cum Athenas cepisset:
multum auri argentiq; intulit:quod quidem non solum ac-
ceperunt sed etiam hominem honorarunt. Quandiu igitur
Lycurgi legibus usa fuit Sparta:neq; iusiurandum a Lycur
go ipso exactum uiolauit:Græciæ principatu propter legũ
ipsarum æquitatem quingẽtos per annos potita est. Postea
q̃ uero paulatim illas trãsgressa est diuitiarumq; studium &
plus habendi cupiditas inuasit:tum uires diminutæ sunt. tũ
socii propter illa ipsis facti sunt inimici. Quamuis autem ita
se haberent:post Philippi tamen Macedonis Chæronen-
sem uictoriam:cum omnes ipsum Græci ducẽ terra mariq;
declarassent:ac deinceps Alexandrum quoq; eius filiũ post
Thebanorum euersionẽ Lacedæmonii soli tametsi urbem
sine muris haberent:ac pauci ualde ꝑpter assidua bella mul
toq; imbecilliores & captu faciles forent:per q̃ exiguas ta-
men Lycurgi institutionis scintillas retinentes:neq; cũ ipsis
neq; cũ aliis Macedoniæ regibus simul militauere: neq; in
commune cum illis concilium ingressi sunt: neq; tantisper
tributum pependerunt:donec penitus Lycurgi institutio-
nem negligentes a suis ipsorum ciuibus subiugati fuere: cũ
iam nihil ex patriis institutis seruarent, ac similes aliis facti

priorem & gloriam & libertatem amiserunt: in seruitutemq; reciderunt. Ac nunc quidem ut alii quoq; Graeci Romanis subiecti sunt.

Plutarchi Chaeronensis Lacaenarum Apohp thegmata Raphaele Regio interprete.

A Rgileois Brasidae mater: cum Amphipolitarum quidā post Brasidae ipsius mortem Spartā uenissent: ipsamq; adissent: interrogauit an honeste ac ex Spartae dignitate filius suus occubuisset. Illis uero maxime laudantibus et dicentibus eum Lacedaemoniorum omnium in operibus praestantissimum fuisse: o hospites inquit: Fortis quidem & probus filius meus erat. Sed multos uiros Lacedaemon habet: longe q̄ fuerit ille praestantiores.

D amatria cum audisset filium & timidum & se indignum aduenisse necauit: in quam hoc extat epigramma.

Hunc timidum mater Damatrion ipsa peremit
Nec dignum matre nec lacedaemonium.

G orgo regis Cleomenis filia: cum Aristagoras illum ad bellū contra Persarum regem pro ionibus adhortaretur: multūq; pecuniae polliceretur: & quo magis ille contradiceret: hic eo plus pecuniarum adiiceret: corrumpet inquit te o pater peregrinellus iste: nisi ex aedibus ipsum celerius eieceris. Gorgo cum ipsi pater aliquando mandasset: ut cuidam pro mercede frumentum daret: adiecissetq;. Nam me docuit uinū melius facere: igitur o pater inquit: & plus uini potabitur: & qui biberint: delicatiores peioresq; fient. Gorgo cum Aristagoram a quodam famulorum calceos indui uidisset: pater inquit Peregrinus iste manus non habet. Gorgo cum peregri

nus quidam uestem molliter traheret: propellens eum. Nõ abis hinc inquit: cum ne ea quidẽ quæ sunt mulierũ possis?
G ortias cum Acrotatas ipsius ex filia nepos ex quadam puerorum pugna multas plagas accepisset: domumq; ut mortuus relatus esset: famulis & amicis flentibus: Non silebitis inquit? Declarauit. n. ex quo sit sanguine. Ac non inquit fortes sunt cum clamore plorandi. sed curandi. Cum autẽ nuncius ex creta de Acrotatæ morte uenisset: nõ ne debebat inquit cum ad hostes ierit: aut ipse mori: aut illos interimere? Mihi quidẽ suauius est audire ipsum obisse ex dignitate & mea & urbis & maiorũ: q̃ si omne tempus uiueret ignauus.
L acæna filium: qui ex acie aufugerat: interfecit inquiẽs. Non est meũ hoc germen: in quã hoc epigrãma fuit scriptum.

Vade malum tenebras germen pete quenq; perosus.
Eurotas ceruas ne fluat ad timidas.
Si catulus nequam perrexeris: ito sub umbras
Nec sparta dignus nec generis titulis

L acæna cum filium in acie cecidisse audisset: timidi ait lugeãtur. ego uero te fili sine lachrimis ac læta sepelio & meum & Lacedæmonium. Cum audisset quædam filium & saluum eẽ: & ab hostibus fugisse illi scripsit. Mala fama de te uulgata est. Aut igitur eam q̃ primum elue: aut ne sis. Alia cum filii ex pugna fugissent: ad illamq; uenirẽt. Q uo inquit recurritis fugientes mala mancipia? An unde egressi estis reuersuri? sublatis uestibus uentrẽ illis ostendẽs. Q uædã aduentantem filium cum uidisset: rogauit quidnam patria ageret. Illo autem respondente. Omnes periere: correptam in ipsum testam imisit & occidit dicens. Ergo te malum nunci

um misere nobis? Quodam matri generosam fratris mortem narrante. Et non turpe est illa inquit a tali comite aberrasse? Alia quinq; filiis ad bellum emissis in primis suburbiis substitit: pugnæ euentum expectans. Cum igitur quidam uenisset: ipsiq; percontanti nunciasset filios omnis perisse: At qui non hoc inquit rogabam malum mancipium. Sed quid patria agat. Cum uero is respondisset illam uincere: Libens igitur inquit etiam filiorum mortem accipio. Alia sepeliens filium cum pauper quædam uetula ad ipsam accessisset dixissetq;. O mulier fortunæ: per gemellos inqt bonæ. Nam qua gratia illum pepererã: ut pro sparta periret: id mihi euenit. Cum quædam mulier Ionica sua quadã textura gloriaretur: quod esset sumptuosa: Lacæna cum quatuor ei filios omni uirtute præditos indicasset: Talia inquit oportet esse bonæ probæq; mulieris opera: & in his extolli atq; gloriari. Alia cum filium male apud hospites uersatum eẽ audisset: ad illum scripsit. Mala de te fama uulgata est. Aut illã dilue: aut ne sis. Itidem cum Chiorum exules spartã profecti: Pædaretum in multis accusarent: illis ad se accersitis: iisq; auditis quibus accusabat: mater Teleutia: quod filius delinquere uidebatur: has ad eũ literas dedit. Mater filiolo. Aut meliora fac. aut istic mane: abiecta spe te saluũ spartæ eẽ posse. Alia cum iniuriarũ filius esset accusatus: Fili inquit aut crimine aut uita te ipsum absolue. Alia filiũ claudũ in aciem præmittens: fili inquit uirtutis inter eundũ memento. Alia cum filius ex acie uulnerato pede rediret ualdeq; doleret: si uirtutis inquit fili memineris: & dolore carebis: & fiduciam habebis. Lacon in pugna uulneratus cum ire nõ posset: quadru-

pedis more sese agebat. Sed cũ ipsum irrideri puderet: mater ad eum: Et quanto est inquit fili melius fortitudine lætari: q̃ pudore ob stolidum risum affici? Alia scutum filio præbens ipsumq; exhortãs: Fili inquit aut hoc: aut in hoc. Alia proficiscẽti ad bellum filio scutum tradens: Hoc inquit pater tibi semper seruauit. Igitur tu quoq; serua: aut ne sis. Alia ad filium dicẽtem se paruum habere ensem: adde inquit & gressum. Alia cum audisset filium in acie fortiter facientem interiisse: Meus inquit nimirum erat. Sed alterum ob timiditatem saluum esse accipiens: Non. n. meus erat inquit. Alia cum in pugna filiũ periisse accepisset: quo fuerat ordine locatus: Deponite inquit eum ac locum illius suppleat frater. Alia publicam celebrãs pompam audiuit filium in acie quidem uicisse. sed ex uulnerũ multitudine mori. Qua rẽ coronam minime deposuit. Verum iactabunda ad proximas: Quanto inquit melius est o Sodales in acie uincentem mori: q̃ Olympia uincentem uiuere? Cum quidam sorori narraret: generosam filii eius mortem: ea dixit. Quantum ex ipso gaudii cõcepi: tanto propter te dolore afficior: qui tam præstantem uirtute comitem reliqueris. Lacænã quidam cum per nuncium temptasset: an secum rem habere cõsentiret: Cum inquit puella essem: patri parere didici: itaq; feci. At mulier facta uiro. Si igit̃ me iusta rogat: id primo faciat manifestum. Lacæna uirgo paupercula percontata: Quam dotem ei: qui se duceret uxorem: datura esset: Patriam pudiciciam respõdit. Alia interrogata an ad uirum accessisset: Nequaq̃ ego inquit. Sed uir ad me. Quædã cum occulte compressa foret: fœtumq; corrupisset: abortũ faciens: adeo pa-

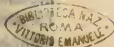
tienter dolores tulit: nullam emittens uocem: ut & parentes & alios multos: qui propinqui erant: latuerit. Nam dolorum magnitudinē turpitudo adiuncta superauit. Lacæna cū uendēretur percontata: quid facere sciret: fidelis inqt esse. Alia captiua facta: cum interrogaretur: quid facere sciret: domum inquit bene gubernare. Interrogata quædam a nescio quo an bona futura esset: si ipsam emerit: etiā si nō emeris inquit. Alia cum uēderetur præcone percōtante: quidnam facere sciret: libera esse inquit. Ac posteaq̄ emptor impera uit quædā liberæ minus conuenientia: cum dixisset fle bis: qui tibi ipsi talem inuideris posses sionem: se in terfecit.

¶ Plutarchi Apophthegmatum Raphaele Regio interprete finis.

Ioannes Regius Nicolao Franco Pōtifici Taruisino legato Apostolico felicitatem.

PLutarchi Chæronensis phi cū primis eruditi opusculū: in quo monstrare conat̄: bruta quoq; aīalia nō minus q̄ hoīes rōne uti: nuper exercitatiōis grā e græco in latinū trāstuli sermonē. Id tametsi minus fortasse dignū grauitate tua uidet̄: eo tñ nomini tuo dicaui: ut apte cognosceres: me tibi oīa mea pp assiduā in me liberalitatē tuā debeī. Huc accedit: quod speraui te nō minimū uoluptatis ex huius libelli lectione pceptuꝝ. Nā neq; uulgaris est q̄stio: & hic lepide adeo tractat̄: ut non minus ad delectationē: q̄ ad cognitionē cōposita uideat̄. Nā Vlysses Græcorū astutissimus Circen illā ueneficā nobilissimā rogare fingit̄: ut ad socios iā sibi redditos: quot quot alios detineret Græcos ī feras mutatos: pristinæ restituat figuræ: quo illos secū incolumes in patriā reducere possit. Cōtra Circe se id ñ effecturā ait: nisi pri9 eorū aliquē rogarit: Vtrū uitā Brutorū: an humanā uiuere malit. In disputationem igitur descendit Vlysses cum quodam gryllo qui in suē fuerat conuersus. Is cum utranq; se uitā expertum esse dicat: ualidis adeo colligit argumentis: bruta q̄ homines in multo meliore eē conditione: ut Vlysses ille callidissimus eloquentissimusq; illa nequeat confutare. Siquādo igitur per negotia publica tibi hæc legere uacarit: facile diiudicabis non sine causa eam quæstionem a præstantissimo philosopho fuisse tractatam. Vale præsulum eximium decus. Patauii pridie nonas Martias. M.cccc. lxxxviii.

PLVTARCHI CHÆRONENSIS DIALOGVS IOANNE REGIO INTERPRETE.

Quod bruta animalia ratione utuntur.
Collocutores Vlyſſes. Circe. Gryllus. VLYS.

EQuidem o Circe hæc mihi & didiciſſe uideor: & in poſterum quoq; recordaturus. Sed libenter ex te audire: an quos hic alios detineas græcos una cum iis: quod ex hominibus lupos leoneſq; feciſti. CIR. Et multos quidē o dilecte Vlyſſes. Sed quorſum hoc rogas? VLYS. Quod Hercle apud græcos præclarā mihi uideor gloriam adepturus: ſi hiſce ſociis benignitate tua mihi redditis: alii rurſus humanæ figuræ meis precibus reſtituerentur: neq; eos negligere uiderer in ferarum corporibus contra naturam conſeneſcentes: uitamq; adeo miſeram & inhonoratā degentes. CIR. Iſte uir propter ſtoliditatem non ſolum ſibi ac ſociis: Sed nihil quoq; attinētibus ambitionē ſuam uult eſſe calamitoſam. VLYS. Aliam rurſus uerborum potionem temperas o Circe: atq; cōmiſces: qua me proculdubio feram efficis: ſi tibi credā calamitatem eſſe ex fera hominem fieri. CIR. Quaſi uero dudū his abſurdiora in te ipſum non commiſeris: qui relicta mecum immortali minimeq; ſeneſcente uita ad mortalem fœminam: ac potius ut ego quidē ſentio: iam uetulam per mille adhuc incōmoda properes: quo magis conſpicuus ex hoc clariorq; etiam q̄ nunc ſis uidearis: inane bonum ac potius boni ſimulacrū neglecto uero bono ſecutus. VLYS. Eſto ut ais

o Circe. Quid.n.nos de iisdē sæpius altercari oportet? Sed istos mihi græcos liberatos dona. CIR. Minime uero per Hecaten tā incōsulte atq; indicta causa. Neq;.n.qlibet sunt e uulgo. Quare prius ipsos interroga: an uelint. Ac si se nolle dixerint: conaris o generose Vlysses eloquentia tua persuadere. Sin minus persuaseris: ac potius illi in disputatiōe superiores fuerint: satis tibi sit: quod & tibi ipsi & sociis pessime cōsuluisti. VLYS. Quid me o dea illudis? Quonam pacto isti aut reddere aut accipere sermonem possint: tātisper dū asini sunt: uel sues: uel leones? CIR. Quiesce hominum ambitiosissime. Nam ego tibi illos exhibebo & intelligentes & disputātes. Immo uero unus satis sit: q pro omnibus uerba & faciat & accipiat. En cū isto disputa. VLYS. Et quo nomime hunc o Circe nuncupabimus? aut quis hominum hic erat? CIR. Quidnā hoc ad disputationē? Sed si uis eum nominato Gryllum. Ego autem uobis cedam: ne præter sentētiam suam mihi gratificans disputare uideatur. GRYL. Salue Vlisses. VLYS. Tu quoq; salue Grylle. GRYL. Quid me uis? VLYS. Ego uos hoīes natos esse scio. Cum aliorum igitur sic affectorum misereor. tum quicunq; Græci in istiusmodi miseriam inciderunt: iis maxime par est me commoueri. Circe igitur nuper supplicaui: ut ex uobis quicunq; uellet: mihi liberaret pristinæq; formæ restitueret: quo nobis cum in patriam redeatis. GRYL. Quiescas Vlysses: ac nihil ulterius dicas. Nam te nos omnes æque despicimus: ut qui & eloquentia & prudentia cæteris hominibus multo præstare falso iacteris: cum ex peioribus in meliora mutationem timueris: nihil rem ipsam scrutatus.

Vt.n.pueri & medicorum potiones horrent: & doctorum uerbera fugiunt: quibus ex ualitudinariis & imperitis tum firmiores: tum prudentiores fierent: sic tu alium ex alio fieri metuisti. Ac nunc quoq; horrescis & trepidas una cũ Circe uiuere: ne te suem lupumue faciat. Nobis uero qui infinitis fruimur bonis: simul illa simul eorum auctoré deserere: ac rursus in hominem animal omnium infelicissimum refictos tecum enauigare suades. VLYS. Tu quidem mihi uideris Grylle non faciem solum: sed etiam mentem illo poculo corruptus amisisse: absurdarũq; opinionum & prorsus inutilium repletus esse: nisi forte cõsuetudinis uoluptas: quæ tibi cum isto corpore est: te blandiciis irretiuit. GRYL. Ex istis neutrum est uerum o rex Cephallenorũ. Sed si disputare mauis q̃ conuiciari & mordere: nos qui utranq; uitam pulchre sumus experti: e uestigio tibi persuadebimus hanc magis q̃ uestrã merito nobis adamari. VLYS. Id uero pq̃ cupio a uobis audire. GRYL. Et nos itaq; dicere. Sed principium a uirtutibus est sumendum: quibus uos magnopere gloriari uidemus: perinde ac si multo brutis & iusticia & fortitudine & prudentia & cæteris uirtutibus præstaretis. Velim itaq; mihi tu respondeas uirorũ sapientissime. Nam te nuper audiui Circe quædam de Cyclopum terra narrãtem: quam neq; penitus ab ullo aratam neq; cultam sola bonitate ac generositate ingenita omnes ferre fruges per se ipsam: asserebas. Nonne igitur illam magis laudas: q̃ montosam Ithacam caprasq; pascentem? Quæ uix operis multis magnisq; laboribus culta: quædam parua & tenuia & nullo pretio digna cultoribus rependit? Et quo modo tibi graue

non erit: si præter sententiam caritate patriæ responderis? VLYS. Atqui mentiri nō oportet. Sed enim meam ipsius patriam & agrum magis & amo & amplector. Cyclopum uero terram & laudo & admiror. GRYL. Hoc igitur colligemus: hominū prudentissimum alia quidē laudāda approbandaq; putare. alia uero eligenda & amanda. Cæteꝶ illud idem de anima quoq; te arbitror respondisse. Nā in eo cum terrā eadem est: quod quæ melior est: sine labore uirtutē: ut fructum per se nascentem ferre cōsueuit. VLYS. Esto hoc quoq; ut uis. GRYL. Iam igitur cōcedis: brutorum animā ad uirtutis generationem natura aptiorem esse atq; perfectiorem. Neq; enim aut iussa aut edocta: ut terra nec arata neq; seminata: fert & alit unicuiq; natura congruentem uirtutem. VLYS. Et quanam tādem uirtute o Grylle bruta sunt prædita? GRYL. Quanam rogas? Nonne maiore: q̄ hominum sapientissimus? Scrutare nanq; primum: si uis fortitudinem: qua tu quidē ualde gloriaris: neq; perfricas frontem: cum audax urbiumq; deprædator appellaris. Nam dolis o callidissime & fraudibus homines ingenuūq; at generosum belli morem sequentes fallendiq; ac mentiendi nescios decepisti: uersutiæq; nomen uirtutis a malicia perq̄ alienæ indidisti. At ferarum certamina inter se: & aduersus uos ut citra dolos & fraudes ullas: atq; cum aperta nudaq; committantur fiducia spectas. Veris enim nixæ uiribus iniurias propulsant: cum præsertim neq; legibus subiiciantur: neq; pœnam timeant desertoris. Sed cum natura caueant: ne superētur: ad ultimum usq; repugnant seq; inuicta conseruant. Nam neq; corporibus detenta domantur: neq; animum despon-

dent sed prœliis immoriuntur. Ac multarum quidem cum interimuntur uis ac robur simul cum iracundia a reliquo cor pore segregatum:& aliquam circa particulam collectum in terficienti resistit. insultat. sæuit tãtisper: dum uelut ignis un dique extinguatur & omnino perdatur. Longe uero absunt ꝑcationes ac supplices ueniæ misericordiæque petitiões. pro cul quoque uictoriæ cõfessiones. Neque enim ob imbecillitatẽ aut leo leoni aut equus equo seruit: quemadmodum homi ni homo: timidi cognomẽ nihil reformidãs. Quascunque au tem homines laqueis dolisue ceperunt: si grandiores quidẽ sunt: & cibum aspernando & sitim tolerando: mortem ser uituti alacriter præponunt. Sed earum pulli & catuli cũ per ætatem faciles educatu atque teneri sint: multis fallaciis blan dimentisque & gustu uoluptuosi contra naturam uictus bre ui admodum tempore & emasculantur: & corrumpuntur: & quam uocant cicurationem: ac mansuefactionem perin de atque feritatis effœminationẽ subire coguntur. Ex his igi tur aperte constat & feras ad fortiter faciendum natas esse: & hominibus libertatem uel præter naturam inesse. Id uero illinc o bone Vlysses facile percipies. Nam in feris ad forti tudinem æqualiter se habet natura: neque maribus fœminæ sunt inferiores & ad tolerandos pro rebus necessariis labo res: & ad suscipienda pro filiis certamina. Audisti nimirum puto de Crommyonia quadã sue: quæ tametsi fœmina eẽt: multis tamen Theseum molestiis affecit. Sphinga quoque il lam: quæ omnia circa Phicciũ infesta faciens ænigmata gry posque & cauilla insolubilia commentabatur: nihil sapientia iuuisset: nisi Thebanorũ plerosque robore uiribusque superas

set. Quid Telmesiam uulpem pernitiosam illam & difficilē feram commemorem? Quid propinquam serpentem? quæ cum Apolline singulari certamine de oraculo Delphico prō ptissime decertare ausa fuisse memorat? Aethen uero desertæ militiæ pœnam ac potius mercedem a Sicyonio Agamē non rex uester accepit: optimo consilio usus. quippe qui timido homini generosam equam pugnæq; auidam prætulerit. Sed tu quoq; ipse pantheras & leænas sæpenumero uidisti: ut nihil manibus neq; animo neq; robore cedant. Velut uxor tua quæ dum tu bella geris: domi ad ignē sedet: ac ne sic quidem: ut hirundines: eos ulcisci potest: qui in se ac domum totam impetum faciunt: cum præsertim Lacæna sit: ut nihil tibi de Cariæ Mæoniæq; fœminis dicam. Ex his igitur manifestum est: fortitudinem hominibus natura non esse. Simul enim & fœminis ex æquo adesset. Vos itaq; ex legū necessitate non sponte neq; uoluntate: sed moribus & uituperationibus ac uanis opinionibus seruiētes fictam orationē fortitudinem exercetis: laboresq; ac pericula subitis: non quod aduersus hæc audeatis: sed quia his grauiora timetis. Vt enim ex sociis tuis qui primum surgit: is leniorem occupat remum: minimeq; illum renuit: ueritus ne sibi grauior cō tingat: sic qui uerbera tolerat: ut ulnera fugiat: & qui hostem ulciscitur: ut supplicium aliquod mortemue declinet: is non aduersus illa magnanimus. sed ad hæc timidus est iudicandus. Ac sic quidem uobis: quæ cum prudentia timiditas est: fortitudo uidetur. Qui uero timor est peritus alia ex aliis mala fugiendi: audacia putatur. Quod si uos omnino feris præstare fortitudine sentitis: cur poetæ uestri eos: qui cum hosti

bus fortissime pugnarit: lupis leonibusq; ac suibus in fortitu
dine similes uocant? cum præsertim eorum nemo Leonem
aprumue homini similem esse dicat. Verum ut ueloces uen
tis: ac pulchros diis similes aiunt esse: ueritatem istis similitu
dinibus excedentes: sic in præstantum fortitudine uirorum
inter pugnandum: ad ea quæ sunt potentiora: similitudines
semper referunt. Ac huius quidem rei causa est: quod forti-
tudinis uelut temperatura quædam & consolidatio est ani-
mi impetus: quo sane puro atq; syncero in certaminibus fe-
ræ utuntur. Sed uobis cum ratione confusus: perinde atq;
uinum cum aqua: stupet in periculis; atq; omnem prætermit
tit opportunitatem. Quid? quod nonnulli uestrum: ne om-
nino quidem in prœliis sumendum animi impetum. quin se
ponendum ac sobria duntaxat ratiocinatione utendum cē-
sent: ad salutis quidem tutelam recte. Ad fortitudinem uero
& uindictam turpissime præcipientes? Ecquo nanq; modo
absurdum nō est: naturam a uobis accusari: quod neq; acu-
leos neq; exertos serratos ue dentes neq; aduncos ungues
corporibus uestris ingenerarit: cū ipsi arma aīæ ingenita au
feratis atq; hebetetis? VLYS. Papæ Grylle. Præstās mihi
dicendi magister fuisse uideris: qui nunc quoq; ex hara tam
floride tamq; uehementer de causa proposita dicere cœpi-
sti. Sed cur deinceps de temperātia quoq; non disseruisti?
GRYL. Quia putabam te prius: quæ iam dicta sunt refu-
tare uelle. Sed idcirco de temperantia opinor audire pro-
peras: quod continentissimæ fœminæ iactaris esse maritus:
teq; putas magnū continentiæ dedisse documentum: quia
Circes nuptias cōtempsisti. Sed ne hac re quidē feris quicq̄

continentia præstas. Neq.n.cum diis seq melioribus ap-
petunt coire. Verum potius & uoluptates & amores cum
iis quæ sui generis sunt:cōferre inireq solent. Quare haud
quaq mirandum est: si ueluti Mendesius caper in Ægypto
cum multis mulieribus formosis cōclusus: minus prompte
cum illis se miscere. sed ad capras potius cum stupore quo-
dam ferri memoratur:sic tu quoq consueta gaudens uene-
re:cum sis mortalis:cum dea coire noluisti. Penelopes uero
continentiam crocitantes mille cornices irridēdam & con-
temnendam ostendunt: quarum singulæ mortuo marito:
nō exiguo tempore:sed nouem hominum ætatibus uiduæ
perseuerāt. Ita speciosa Penelope tua qualibet cornice glo-
ria continentiæ nouies inferior est iudicāda. Sed quoniam
me rhetoricum esse cognouisti:age quodam sermonis ordi
ne utamur:ac primum temperantiæ definitionem dispicia-
mus. deinde generatim cupiditates diuidamus. Temperan
tia igitur cupiditatum quædam est contractio: & dispositio
externas quidem ac inuecticias superfluasq tollens & abii-
ciens. Pro tempore autem necessarias atq naturales exor-
nans. Appetituum uero multiplices differentias esse quis
ignorat? Potus nanq & naturalis est & necessarius. Vene-
ris autē cupiditates:quibus natura principiū tribuit:qm ci-
tra has quoq bene quis se habere potest: naturales quidē.
Sed nō necessariæ sunt appellatæ. Quod uero genus neq
ex necessariis neq ex naturalibus cōstat: sed propter boni
imperitiam ab inani opinione ex iis quæ extraria sunt:con-
fusum est:parum abest:quin omnes in uobis naturales ap-
petitus multitudine oppresserit & occultarit. Sic autem se

gerit:ut turba hospitum aduena:quæ in urbem admissa in-
digenis ciuibus uim afferre conetur. At feræ haud quaq̃ lo-
cum extrinsecus inuectis cupiditatibus suis in animis relin-
quũt:ac in ipso uictu lõge ab inani gloria tanq̃ a mari semo
tæ laute opipareq; uiuere appetunt nihil. Sed ut cõtinentes
sint:ac potius bene ac ex naturæ lege non multas quidẽ cu-
piditates ingenitas disponant: externas uero & alienas reii
ciant:maximopere curant. Ac me quoq; ipsum non minus
q̃ te nunc aurum stupefaciebat. quippe quod nulli aliarum
opum uideret esse comparandum. Sed argẽtum quoq; ac
ebur me capiebat. Qui uero istis abundasset: is mihi uir &
beatus & diis esse amicus uidebat:siue Phryx. siue Car. si-
ue Dolone obscurior genere. siue Priamo ĩfortunatior eẽt.
ita semper a cupiditatibus pendens:neq; gratia neq; aliarũ
rerum uoluptate:quæ sunt copiosæ ac satis superq; faciunt:
meam afficiebam uitam: utpote q maximorum bonorum
mihi indigere expersq; esse uiderer. Etenim cum te olim: ut
memini:in Creta pretioso indutũ pallio uidissem:neq; pru-
dentiam neq; uirtutem tuam admirabar. Sed tunicæ subtili
ter ac eleganter elaboratæ chlamydisq; purpureæ crispicie
ac pulchritudine stupescebam. Non nihil me fibula quoq;
mouebat aurea:ut quæ torno ueluti ludicrũ quoddam esset
fabrefacta. Te uero sequebar illis stupefactus: neq; minus
q̃ amans mulier attonitus. Nunc uero istis liberatus opinio
nibus uanis atq; purgatus:aurum quidem & argentum ue-
lut alios lapides & despicio & conculco. Profundo autẽ ac
molli ceno obsitus:in quo recumbam quieturus:q̃ tuis om-
nibus & uestibus & tapetibus magis per Iouem lætor. Nã

earum libidinum quæ extrinsecus inuehuntur: nulla in nostris animis inuenit̃. Sed necessariis cupiditatibus atq; uoluptatibus uita nostra plurimũ exigitur. Sis autem quæ necessariæ non sunt: Sed dũtaxat naturales: neq; inordinate: neq; insatiabiliter adhæremus. Ac primũ sane has percurramus. Quæ igit̃ ex bene olentibus atq; ex iis quæ fracta mouent odoratum: habetur uoluptas: præter q̃ quod utilitatẽ simplicem gratis præbet: usum quendã simul ad cibi cognitionem tribuit. Siquidem lingua & suauis & acris & austeri diiudicatrix & est & dicitur: quãdo illius peritia sapores permixti quandam sumunt confusionẽ. Sed noster odoratus cum saporum omnium cognitor sit: multoq; diligentius regiis prægustatoribus uniuscuiusq; uires p̃sentiat: id quod naturæ quidem conueniens est assumit. alienum autem reiicit: neq; gustum ledere tristiciaue afficere permittit. Quin si quid mali inest: prius q̃ noceat: depræhẽdit & damnat. Aliis uero nequaq̃ solicitamur: Vt uester olfactus odores & cinamoma & nardos & folia & calamos Arabicos egregia quadam arte: siue pigmentaria siue medicatoria siue unguentaria uocetur: in unũ confundere simulq; deuorare cogit: multis emptam pecuniis effœminatamq; ac puellarem & penitus inutilẽ uoluptatẽ. Quæ quidẽ licet istiusmodi sit: tñ non fœminas solũ omnis: sed etiã uirorum q̃ plurimos ita corrupit: ut ne cum uxoribus quidem suis rem habere uelint: nisi pastillis unguentisq; redolentes ad cõcubitum ueniant. Atqui & apros scroffæ & hircos capræ & aliæ fœminæ sui quæq; generis mares propriis odoribus pelliciũt: nitidumq; rorem ac prata & uirentem herbam redolentes cõmuni beni

uolentia ad suas nuptias feruntur. Sed neq; fœminæ aut se fucant aut libidini deceptiones & incantamenta & denegationes prætendunt. neq; mares Veneris concitati stimulis mercede laboreue aut seruitute uel precibus generationis opus mercantur. Quin potius suo tempore sine dolis ul laq; mercede uoluptati ueneriq; indulgent. Posteaq̃ autem congruo anni tempore Venus ipsa: ut Plãtarum germina: sic animalium libidinem excitauit: statim extinguitur: cũ neq; fœmina post conceptionẽ sequatur marem. neq; mas fœminam solicitet. Tam paruo in honore ac fragili apud nos est uoluptas. Sed naturæ ipi omnia concedimus. Vnde ad hoc usq; tempus in ferarũ genere neq; maris cũ mare. neq; fœminæ cũ fœmina cõmixtio libidinis gratia nequaq̃ inuenitur. Vestri autẽ generis talia sunt q̃plurima: eorumq; qui egregii habẽtur: ut nihil de humili uulgo dicam. Siquidem Agamemnon se in Bœotiam contulit: ut Argæũ: qui clam aufugerat uenaretur. Sed falso mare uentosq; causatus: in Copaida paludem se formosus pulchre iniecit: quo amoris flãmam illic saltem extingueret: seq; ab ea cupiditate uindicaret. Quid? Hercules nõne eodem modo imberbem amicum secutus Argonautarũ principes prodidit atq; fefellit? Quid? nõne quidam uestrum in Pythii Apollinis templi testudine scripsit. Formosus Achilles: cum iam filiũ Achilles ipse sustulisset? Ac eam quidem inscriptionẽ adhuc ibi esse audio. At si gallus gallum ineat q̃uis gallina absit: uiuus cõburitur: uatis cuiuspiã haruspicisue iussu facinus perpetratum magnum & atrox esse denunciantis. Ita homines quoq; ipsi confiteantur necesse est: temperantiam maiorẽ q̃ sibi

feris inesse: neq; ab illis per uoluptates naturā uiolari. Sed intemperatam libidinem uestram: quis legem habeat adiutricem: natura tamen intra terminos nequaq̄ potest coercere. Illa uero cupiditatibus perinde atq; torrente impulsa saepenumero in rebus uenereis grandem contumeliam & turbationem naturae perpetrat & confusionē. Etenim cum capris & suibus ac equabus se cōmiscere & uiri temptarunt: & foeminae propter ferarū mares insanierunt. Ex huiuscemodi uero nuptiis & Minotauri & Ægipanes: & ut ego quidē puto: Sphinges & centauri uobis oriuntur. Et canis quidē aliquādo propter famem aliquid hominis uorare necessitate cogitur: & auis interim gustare. Sed ad coitum homine abuti nulla unq̄ fera conata est. Homines autem & ad ista & ad complura alia uoluptate ducti feras q̄ iniquissime uiolant. Cum uero sint adeo improbi atq; incontinentes circa iam dictas cupiditates: in necessariis quoq; multo brutis eē inferiores monstrātur. Illae autem in cibis & potibus consistunt: quorū id quod ē suaue: nos quidem semper cum quadam sumimus utilitate. At uos magis uoluptatem: q̄ cibi naturam sequentes multis & diuturnis implicamini morbis: qui nimirum ex uno repletiōis fonte hausti corpora uestra spiritibus uariis ac perniciosis uentositatibus inflant. Nam primum omniū unicuiq; animalium unus cibus natura conuenit. his quidem herba. illis autem radix uel fructus. Quaecunq; uero sunt carniuora: & nullum aliud cibi genus appetunt: neq; debilioribus alimenta rapiunt. Nam & Ceruum Leo pascere finit: & ouē lupus: quatenus natura permittit. At homo fert ad oīa: uoluptatibus & ingluuie ductus, oīa

experitur. omnia gustat: & ueluti nondum: quid sibi propriũ cõueniensq; sit: cognoscat: solus ex omnibus animantibus omnium uorator est factus. Ac primum carnibus uescitur: nulla indigentia difficultateue coactus. quippe cui a plantis atq; seminibus alia & alia citra ullũ laborem suo quæq; tempore uindemiare sumereq; ac decerpere semper liceat. sed propter delicias rerumq; necessariarum satietatem epulis incongruis: atq; immundis animalium iugulationibus multo crudelius immanissimis abutitur feris. Nam sanguis & cædes & carnes miluio lupoq; & draconi peculiaris est cibus. Homini uero obsonium cõuenit: qui cum in omne genus sæuiat: non ut feræ: a plurimis abstinet: paucisq; bellum infert propter uictus necessitatem. Sed neq; uolatile. neq; aquatile. neq; terrestre mensas iam a uobis mansuetas hospitalesq; dici cœptas fugere potest. Enimuero quid obsonia ciborumq; condimenta cõmemorem? cum ferarum natura nulli inutilium uanarũq; artium tribuat locum? Necessarias autem neq; ab aliis importatas neq; merce de doctas: ex se ipsa ueluti simul natas promit. Neq;.n. meditatione aut cõglutinat: aut sollerter & acute uniuscuiusq; speculatione compingit. Ac Ægyptios quidẽ oẽs medicos esse audiuimus. Ferarum autem una quæq; nõ sibi modo per se ipsa medendi perita est: uerum ea quoq; quæ ad uictum. robur. uenationem. custodiamq; spectant: tantumq; musicæ: quãtum cuiusq; naturæ conuenit: pulcherrime per se tenet. Nam unde nos unq̃ didicimus: quando ægrotamus ad flumina cancrorum gratia ire? Quis uero testudines docuit: posteaq̃ uiperam comederint: origano pasci? Quis creticas

capras sagittis percussas dictamum quo gustato spicula statim e corporibus excidāt: persequi monuit? Etenim si dicas harum optimum naturam esse magistrum: in excellentissimū atq; sapientissimum principium ferarum prudentiam refers: quam quidem si neq; rationem neq; prudentiam nominandam putabis: uide quo modo illi pulchrius & honorificentius nomen excogites: ut re ipsa uim quoq; meliorem ad mirabilioremq; præ se ferre uidetur. Quæ cum neq; indocilis neq; inerudita: sed per se ipsa potius edocta sit atq; perfecta: non impotentia. Sed fortitudine ac naturali uirtutis perfectione uestram discendi sciendiq; cupiditatem ualere permittit. Quascunq; igitur ferarum homines in deliciis lusibusq; habentes docent ac exercent: eæ uel præter corporis naturam: ingenii sollertia quæ traduntur: facile percipiunt. Nā ut taceam catulos uestigare. pullos edoctos gressus ad numeros quosdam glomerare: corui loquuntur. canes per rotas circulares exiliūt: equi & boues in theatris discubitus & saltationes: & in pedes monstrosas erectiōes motionesq; hominibus quoq; sane q̄ difficiles edocti atq; reminiscentes diligenter effingunt. Ex hoc uero facile colligitur nihil utilius docilitate feras habere. Quod si nos artes discere nō credis: eas quoq; a nobis doceri perdisce. Etenim perdices pullos fugientes se occultare: ac resupinos iacētes se gleba terræ pedibus appræhēsa cooperire docent. Ciconiarū quoq; pullis uides in tectis ut periti inexpertis præsto adsint ad uolatum. Lusciniæ uero pullos suos cantare prædocent: ac si qui capiantur adhuc rudes in hominumq; manibus nutriātur: peius canunt: ut qui ante legitimum tempus a doctore

subtracti sint. Ac sane posteaq̃ in hoc corpus descendi: illos sermones perq̃ miror: quibus doctores me persuadebant:ut omnes animantes præter hominem irrationales ac mentis expertes putarent. VLY. SNunc igit̃ tu grylle mutatus es:ouẽq; rationalẽ & asinũ esse demõstras? GRYL. immo uero ex iis ipsis te coniectare maxime decet optime Vlysses:ferarum naturam esse neq; ratiõis neq; intellectus expertem. Ac ueluti arbor non est alia magis minusue inanimata. Sed omnes æqualiter se habent ad insensibilitatem: quod earum nulli anima inest:sic animal non uideretur alio uel tardius uel indocilius:nisi omnia ratiõis intellectusq; capacia magis ac minus aliis quidem alia quodam modo forent. Enimuero animaduertere licet: non nullorum stoliditatem ac torporem aliarum astuciis calliditatibusq; deprahendi:siquãdo uulpi lupoue aut apiculæ asinum uel ouem cõpares. perinde atq; si tibi ipsi Polyphemũ uel auo tuo Autolyco illum Corinthium conferas Homerum. Neq; enim puto feras tãtum inter se differre:quantum homini homo. sapiẽtia. ratiocinatione ac memoria præstat. VLYS. At uide Grylle ne graue atq; uiolentum sit:iis rationem concedere:quibus dei cognitio ingenita non est. GRYL. Et postea cum sis adeo sapiens ac elegans rerum discriminator: te ex Sisypho natum esse non dicemus.

Plutarchi Chærõnensis Dialogi Ioanne
Regio interprete finis.

RAPHAEL REGIVS IOANNI BADVARIO DOCTORI ET EQVITI A SENATV VENETIANO AD SVM. PONT. IVLIVM. II. ORATORI FELICITATEM.

Iu mecum ipſe dubitaui facundiſſime orator: an uerboſiſſimis quibuſdā cōmētis in Plinii naturalis hiſtoriæ prohœmium nuper editis: aliquid reſcriberem: quod aduerſus meas epiſtolæ ipſius enarratiunculas iam uiginti annis & amplius emiſſas compoſita ac potius compilata eſſe uiderētur. Ac ſi uerus illarum ineptiarum auctor Ioānes Calfurnius repentina morte nobis ereptus non fuiſſet: e ueſtigio illum & coram & ſcriptis facile refelliſſem. Cum uero quidam nō minus moribus qui natione & lingua barbarus ac impudētiſſimus temeritatis alumnus: cōmenta ipſa ſibi arrogarit: proq; ſuis ediderit: ſane q̄ uerebar: necui de maledictis eius ſolicitus eſſe uiderer: qui nec unq̄ bene dicere didiciſſet: & omnium laudatarum artium ignarus: ne dignus quidē ſit: qui in ſtudioſi cuiuſq̄ ſcriptis nominetur. Sed cum & alii complures Calfurnium illa de Schedis ſuis recitantem audierint: & Pomponius Gauricus acerrimo iuuenis ingenio ſummaq; laudatarū artium ac utriuſq; linguæ ſcientia Calfurnio ipſo dictante ſcribendo exceperit: atq; mihi illo adhuc uiuente perlegenda accōmodauerit: haud ab re mihi uideor eſſe facturus: ſi primum auctori ſuo illas lucubratiōes uindicaro. Deinde quæ mihi uitio dantur: ita refutaro: ut ſimul & qui

scripsit:peruerso admodum fuisse iudicio: & qui illa sibi ar/rogauit:nulla prorsus doctrina esse cōuincatur: & quae iam uiginti annis emisimus:aduersus istorum calumnias cōpro/bentur. Cōmenta igitur illa:quae tum collectanea:tum prae/lectiones inscribuntur:non a fraudulētissimo alcatore: Sed ab homine in studiis pertinacissimo composita fuisse:multi tudo scriptorū tam Graecorū q̄ latinorū:qui uel ad ea confir manda:quae nemini unq̄ dubia fuere: ineptissime citantur: facile demōstrat. Quando nāq; barbaro isti ne grāmati/ces quidem rudimētorum perito latinos tot scriptores non dico percipere:sed percurrere uacauit? Num inter ludendū aut uagandū? Atqui cōmenta ista non fallacissimi imposto ris uanissimiue erronis leuitatē.sed maximū assidui i studiis uiri laborem prae se ferūt. Pausanias uero. Athenaeus. Dio/nysius Halycarnaseus. Orpheus aliiq; scriptores graeci nō dum latinitate donati: quorum uerba in istis descripta sunt nugis:nonne manifestissime conuincunt: alium q̄ eum qui illas sibi ascripsit:earum cōpilationū fuisse auctorē:cum nō graecarū modo literarum sit imperitus: uerū earum quoq; studiosos derideat? Quid? lepidissimus Luciani libellus: q inscribitur. Quo modo historia sit conscribenda:nonne fe/re totus in illam ut uerbosissimam:sic insulsissimā praelectio/nem translatus est? Vnde plagiario isti tam repente notus? Nondum.n.opusculum illud quod sciam:a quoq̄ in latinā linguam fuit conuersum. Quid? quod in illis cōmentis ea fe re solum uellicantur:in quibus iam uiginti annis & amplius Ioannes ipse Calfurnius in mediis Academiae Patauinae cir culis mihi fuit conuictus? Sed quid in re manifestissima diu

tius immoror: cum stilus quoq; ipse alium q̃ Calfurniū au-
ctorem agnoscat neminem? Quis igitur nisi stolidus ac sui
penitus oblitus ea pro suis edat: quæ citra dubitationem
ullam ab alio composita esse noscantur? Quis.n.cum Pon
tificis habitu:nisi illo sit sacerdotio honestatus: ī publicum
prodire audeat? Profecto nemo:nisi stultior stultissimo & sit
& haberi uelit. Quid uero stolidius:q̃ quæ ab homine erudi
to in sui defensionem composita sint: ea barbaris & inani-
bus quibusdam insertis ambagibus sibi arrogare? Nā quæ
de sua patria.famula.uxore:quam mihi fuisse infamatam in
caput suum impudentissime mentitur: cum solutum ipsum
fuisse ex dissoluta & flagitiosissima uita semper antea putas
sem:uanissime narrat:& crimina in me stolidissime cōficta:
barbaro isti sunt ascribenda: Cum præsertim eum obeant
oratorem:quē Lucianus in eo lepidissime instituit dialogo:
qui ῥητόρων διδάσκαλος inscribitur. Ante omnia nanq; il
lum esse literarum expertem. Deinde temerarium maxime
ac omnium impudentissimū.tum omnia:quæcunq; in buc-
cam uenerint:citra ullum aut uerborum aut sententiarū de-
lectum exclamare:ac in aduersarios sine ulla cuiusq̃ ratione
atrocissima quæq; crimina fingere iubet: Vt sit uir malus di
cēdi imperitus. Ac alia quidem Luciani præcepta ab isto di
ligentissime fuerūt obseruata. Vnum uero duntaxat negle-
ctum latentem ignotamq; istius ignorantiam penitus reue
lauit. Nam oratorē suum Lucianus quicq̃ scribere :ne insci-
tia facile depræhendatur:in primis uetat. Nebulo autē iste
se quoq; doctum uulgo habitum iri putans:si & ipse aliquid
conscripsisse uideretur:alienas uigilias furari sibiq; arroga-

re ac quibusdam adiectis nugis pro suis edere nihil dubita-
uit. Caeterum omnia quaecunque eruditionis aliquid prae se fe
runt: ad suum auctorem Ioannem Calfurnium multae ua
riaeque lectionis hominem referenda sunt. Ita nanque & tene-
brio iste non doctis modo uiris: quibus iam pulcherrime
notus est: sed imperitorum quoque uulgo: cui se ostentare
affectat: ut cornicula furtiuis nudata coloribus: risum mo-
uebit: & qui illa iam uiginti annis commentatus est: quo sa-
ne tempore uel elephanti ex sententia quorundam: ut scri-
bit Plinius: iam bis peperissent: suis laboribus & uigiliis ac
debita laude fraudari nemo queretur. Tametsi nanque Cal-
furnius me sibi falso putabat inimicum nulla alia de cau-
sa q̄ quod & me in multis offenderat: & se mihi iniuria affe-
ctum persuadebat: quod ipsum in media Patauinae Acade-
miae luce in plerisque male sentire ac peruerse multa exposuis-
se prouocatus conuiceram: non possum tamen: quin ipsius
tam impie nefarieque ab impurissimo & perfidissimo impo-
store post mortem expilati causam suscipiam. Eoque magis
id mihi ē faciundum: quod & de literis cum Calfurnio ipso
ingenue disceptaui: nec ullo unq̄ hominem sum odio prose
cutus. Siquid in illum scripsi iocatus ue sum: id illi potius la-
cessenti: q̄ mihi respondenti uitio uertendum est. Huius ue-
ro stomachi mei lucidissimum est argumētum: quod & Cal
furnii morte maiorem opinione multorum cepi dolorem:
& nunc tot laborum uigiliarumque praemium illi asserere pro
uirili parte mea contendo. nō quod eum quidem qui illa fu-
ratus est: odio habeam. Vitia nanque nō homines odisse de-
bemus: sed quo ipse & illa & alia Calfurnii opera. Omnia

namq; illi animam agenti subripuit: quæ pro suis minatur se breui editurum suo auctori ut debet: restituere cogatur: seq; curtam habere supellectilem nosse compellatur: cum præsertim nemo sit uel Paduæ uel alibi: cui aliquid usus cũ Calfurnio fuerit: quin illum audierit iactantem: se & in Plinii epistolam & in oratoriam Quintiliani institutionẽ & in Ciceronis orationes pulcherrima composuisse commentaria. Quod si tanta barbarus iste fuerit impudentia: ut illa quoq; sibi ascribat: tum uero studiosissimus quisq; manifesti plagii furtiq; reum peragat: ut laqueo uitam finire cõpellatur. Sed de istiusmodi hominum portentis: a quibus uel uituperari honestissimum probis & studiosis uiris sapientissimi cuiusq; sententia censetur: ne uerba quidem sunt facienda. Suis igitur imposturis aleisq; relinquãtur. Nos uero ad ea in quibus a me dissentit Calfurnius describenda reuertamur. Ac si ille quidem ut dixi: morte nobis præreptus non fuisset: ita responderem: ut siquã male dicendo uoluptatem percepisset: eam male audiendo facile fuerit amissurus. Nam perspicue monstrarẽ illum totos uiginti annos in iis frustra consumpsisse ineptiis: quæ statim post eius mortem in me fuerunt emissæ. cum ingenii tarditate non solũ nihil profecerit: Sed etiam in errores multo fœdiores inciderit. Qui etenim iudicio caret: q̃uis multa legat. notet. excribat: non potest tamen: quin & falsa pro ueris probet & peruersa rectis anteponat: & ut semel dicam in plerisq; labatur: & siquos habuerit sectatores: longe q̃ acceperit: imperitiores dimittat. Id quod facile uel nebulo iste declarauit: qui se illius discipulũ fuisse iactat: ut hinc saltem iustam in me debacchandi cau-

ſam habuiſſe uideatur. Sed Calfurnii manibus uenia dan-da eſt: neq̃ cōmittendum: ut illud Planci in Aſinium Pollio-nem dictum in me quoq̃ regeratur. Cum mortuis non niſi laruas luctari. His igitur omnibus quæ in Calfurniū ipſum fueram reiecturus: omnibusq̃ & ſolœciſmis & fœdioribus aliis erroribus: qui plures ſunt: q̃ ut breuiter poſſint annota-ri prætermiſſis: duas treſue iſtorū expoſitiōes diſcutiamus: ex quibus apertiſſime quales ſint & reliquæ: non tu ſolū elo-quentiſſime orator Baduari: qui ut difficillima quæq̃ philo-ſophiæ theologiæq̃ dogmata p̄termittam: ſic a teneris un-guiculis Romanæ linguæ uim ac elegantiam coluiſti: ut ni-hil ſit carmine ſolutaq̃ oratiōe ſcriptum: quod tibi pulcher-rime non ſit notum: Sed etiam quiuis uel mediocriter do-ctus facillime diiudicare ualebit. Cæterum in quibus me iſti repræhenderunt: eorum aſſertio & recriminatio: quam Cal-furnio fuerā obiecturus: ſi diutius uixiſſet: ante omnia bre-uiter deſcribenda uidetur: ut quæ in diſputationē cum illo deducere non licuit: diligenter animaduerſa quot quantiſq̃ erroribus iſti ſuos implicuerint ſectatores: apertiſſime de-monſtrent. In omnibus nanq̃ in quibus me carpunt: perq̃ pueriliter labi depræhenduntur. Id uero uel ex nudis expo-ſitionibus facile apparebit.

Raphaelis Regii Apologia.

P erperam illum Quintiliani locum in ſecundo inſtitutionis oratoriæ libro ab iis exponi cōtendimus: qui Saluſtiū Liuio illic aiunt anteponi. Et hic hiſtoriæ maior eſt auctor.

E piſtolas familiares qui negant humili ſtilo eſſe ſcribēdas: ĩpe-riti ſcribendarum literarum eſſe conuincuntur.

Illud Quintiliani dictũ a magistro simul & discipulo deprauari constat: qui putant altero istorum modorum esse legendum: aut. Nã bona facile mutantur in peius nunq̃. aut. Non quidem in bonum uerteris uitia. Sic autem esse legendũ: ut nos correximus. Nã quando in bonum uerteris uitia?

Conterraneum esse castrense uerbum. Imperatorem uero nõ esse: quod isti contendunt: uel quæ ipsi allegant: aperte demonstrant.

Qui Catullum a Plinio conterraneum idcirco dici putãt: quia conciuis non est receptum uocabulum: maximam præ se ferunt uanitatem.

Plinium & Nouocomensem esse & Romanum se fere profiteri citra ullam tuemur contradictionem.

Mentitur qui me conterraneum pro conciue ait exposuisse.

Plinius Iunior nusq̃ Veronensem se uocat.

Ad imitationem Aristotelis naturalem historiam a Plinio fuisse inscriptam: ostendunt uel quæ isti contra sententiam meam allegant.

Falsum est me in quenq̃ doctum unq̃ fuisse inuectum q̃uis interdum a doctis quoq; dissentiam.

Ioannem Calfurnium alpibus Bergomatibus omnes ipsius consanguinei tuentur.

Meum cum Calfurnio Dialogum uerissimum fuisse non solũ qui interfuerunt: sed etiam illius scripta sub alieno nomine nuper edita facile declarant.

Cum in enarrationibus meis fere ab aliis dissentiam: aperte mentiri cunuincuntur: qui me aliena furatum esse infamãt.

Hæc elementa C, t, &, u. pro consonãte minus recte a doctis

quoq; proferri contendimus.

A lexander Macedo ebrietate quidem laborasse fertur. Sed id uitium a Leonida pædagogo didicisse: cum ab antiquis id nusq̃ tradatur: ab istis impudentissime confictus est.

L ocum illum Quintiliani. At nouiciis nostris per quot annos sermo latinus repugnat? mihi recte fuisse enarratum qui nõ uidet: ingenio caret.

P rimum epistolæ Plinianæ in naturalem historiã sensum trãslatione a pecoribus sumpta exornari docti omnes aiunt. nõ a partu hominum ut isti putant.

I mperatores appellatos fuisse quicũq; senatus populiq; Ro. iussu exercitui præesset: ne dubitandum est quidem.

T itum ita participem imperii se gessisse: ut omnia patri concederet: etiam num affirmamus.

Q ui Plinium suos libros nõ uocasse nugas ait: sensu communi carere uidetur.

Q ui ridẽt eos qui in ipsa Plinii epistola legunt: ut obiter molliam Catullum: pro illo: ut obiicere moliar: omnibus se ridiculos præbent.

Q ui duas plures ue eiusdem loci expositiones afferunt: nisi diiudicent: quæ uera sit & melior: iudicio carent.

A pertum illius membri sensum agnoscis & hoc castrẽse uerbum: penitus euertunt: qui agnoscis pro admittis accipiendũ: & castrense uerbũ ad imperatorẽ putant referendum.

C onterraneum castrense uerbum esse qui negat: idem suis allegationibus castrense uerbum esse demonstrat.

I mperatorem castrense uerbum esse qui ait: quænam dicantur uerba castrensia penitus ignoratis.

P eriodus illa cuius initium est. Ille enim ut scis: si legatur. Vernaculis tuis & famulis: non potest a rusticitate defendi. neque hoc pronomen ille Vespasianum: ut isti somniarunt. neque Catullum ut alii sentiũt: referre potest. Sin Veraniolis suis & fabullis: ut a Plinio scriptum fuisse paulo post monstrabimus: & elegantissima est: & Catullum apertissime respicit ille pronomen.

I lle in Plinii epistola si Vespasianum referat ut magister cum discipulo exponit: rusticus esse Plinius & penitus artis oratoriæ conuincitur imperitus.

V eraniolis suis & fabullis pro Vernaculis tuis & famulis qui negant esse legendũ: caligãt in sole: nec qcq̃ luminis uidet.

D uriusculum qui ad mores Vespasiani refert: non plumbeo corde: sed q̃ sit silex: duriori præditus esse uidetur.

V trum Tito an Domitiano historiã naturalem dicauerit Plinius: diiudicare qui nescit: is acuminibus Plinii ipsius enucleandis nequaq̃ aptus esse uidetur.

H uius loci. Et quod is nobilius fecisti: qui meam arguit enarrationem: is eandem approbat uel inuitus.

Qui literarũ potestates alias apud græcos. alias apud nos esse putat: is ne prima quidem recte didicit elementa.

S tili nasum qui aliud esse: q̃ compositionis irrisionem ac stili ipsius subsannationẽ contendit: sensu cõmuni uacuum habere cerebrum uidetur.

Q ui in Plinii epistola: Casus miserabiles: ita putat esse legendum: ut mirabiles quoque legi posse dicat: fatuus est iudicandus: cum Plinius alterum duntaxat scriptum reliquerit.

R hetoricam ad Herẽnium non esse Ciceronis opus: qui non

assentit argumentis uictus: feritati potius q̄ humanitati stu
duisse uidetur.

A lumnum proprie dici eum: qui alitur. non qui alit: scriptorū
usus ostendit.

M ilia hoīes: q ait recte dici: barbariæ magis q̄ elegātiæ fauet.

A ltero duorum modorum locus ille in Plinii epistola legēdus
est: uel. Nec fiducia est operis. sed indicatura. Vel: hæc fidu
cia est operis. hæc indicatura.

I am iam mos pandectæ. Qui non uidet his in Plinii uerbis il
lum moris nominatiuum redundare: longe a Plinii cando
re est alienus.

D iodorum Plinio nugari desiisse uideri propter historiæ lon
gitudinem qui percipere non potest: is multo minus uide
bit bibliothecen pro bibliothecis illo in loco esse legēdum.
Et bibliothecis historiam suam inscripsit.

P rincipium illius Periodi. Appion quidam grammaticus: ita
exigit quidem: ut qui legendum esse quidam contendit: pa
rum ea quæ allegat: percipere uideatur.

G etæ pro nato in Quintiliani prologo legēdum esse quisquis
percipere non potest: aratoriæ q̄ oratoriæ arti aptior est.

M eā loci illius Quintiliani enarrationē. Et. Q. Hortensii filiæ
oratio legitur non tantum in sexus honorem: qui non pro
bat: nihil penitus illum percipit auctorem.

Q ui aliam a mea loci illius Fabii inuehit expositionem. Cum
consonantium nulla nisi alteram frangat: nullam literarum
peritiam habet.

B arbari est. c. &. t. literarum barbaram q̄uis inueteratam tue
ri prolationem.

Persium in primæ statim satyræ initio sibi monitorem finxisse qui non percipit:maxima ingenii tarditate laborat.

Q uisquis in me inuehitur:quod professus sum me omnium primum illud in primo Oratii carmine Hunc si nobilium correxisse:ac mobilium loco nobilium esse legendum censuisse: etiamnū legeret nobilium:nisi ego castigassem.

Q uintilianum illo ī loco. A sermone græco puerum incipere malo:sensisse de locutione.non de literis discēdis: qui non uidet:euertēdis q̄ exponēdis auctoribus aptior esse uidet̄.

I ambum illum:qui ante Persii satyras descriptus est:neq; Satyram esse:neq; Persii ipsius satyris conuenire tuemur.

Q uæ de Andromedæ fabula in Ouidii metamorphoseis scripsimus:uel imprudentes comprobant:qui repræhendunt.

S tatorem Iouem qui negat a sistendo fuisse deductum:non tam Laurentio Vallæ q̄. T. Liuio repugnat.

M ansa apud Ciceronem in secundo de oratore dicentē. Atq; omnia minima māsa: ut nutrices infantibus in os inserunt: qui putat nomē esse fixum:grāmaticorum uerberibus subiiciendus esset.

Q uod isti aiunt me negasse ultimum nefas paricidium esse: nō minus fictum est:q̄ quod de calamario multisq; aliis mihi ascribunt.

I llum Quintiliani locum ī prologo. Ad minora illa.sed quæ si negligas: non sit maioribus locus: qui non percipiunt sic esse legendū ut correxi:a studiis literarū naturæ sunt alieni.

Q ui meam illius periodi quod opus Marcelle uictori: non probant castigationem:& tempus & oleum in studiis perdiderunt.

T ametsi nullum uidi exemplar quod mihi astipuletur: molba tam in illo Quītiliani loco. Nec plurimum refert nulla hæc an prædura sint: contenderim esse legendum.

I llud Ouidianum. Eridanusq; senex: recte mihi castigatum tueor: ut nō Eridanus. sed Apidanus legatur: q̄uis e doctis quidam aliter sentiant: a quibus & hoc & omnia quæcunq; in nostris enarrationibus in Ouidiū isti repræhendūt: multo ante nimis curiose fuerant notata: cum longe plura quæ nuper emendaui: mihi quoq; fuerint animaduersa.

C um iam uiginti annis de illo Fabii loco. Et oram soluētibus. bene precemur: in media Academia Patauina cū Calfurnio sic disputarim: ut omnium si bilis fuerit explosus: nihil hic repetere oportet.

M ea illorum Persii carminum. Est nunc Brisæi quem uenosus liber Actii & quæ sequuntur: expositio in disputationē deducta Calfurnium ita torsit: ut illius nunq̄ potuerit obliuisci: q̄uis pudeat assentiri. Sed illam nunc quoq; uel inuitus multis approbat allegationibus.

Q uisquis in oratione pro Cluentio: ubi legitur. C. Geta: peruertit Getam in Leccam uel leptā quadris lingēdis q̄ libris corrigendis aptior esse cōuincitur: cum multi ingenui & patricii Romani Getæ fuerint appellati.

V t olim contra Calfurnii opinionem: ita nunc aduersus omnes qui dissentiant inde: non unde cōtendo esse legēdum in illo Persii uersu. Inde uaporata lector mihi ferueat aure.

Q uæ sunt apud Quintilianū ænigmata. Quadrantariam Clytæmnestram & cætera: ne magistri quidem arrogantia cum discipuli temeritate unq̄ exponere potuit. Sed meras nu-

gas effutiuit.

P aduam nō minus latinū esse nomen q̄ patauinum nemo doctorum dubitauit unq̄.

A d aceruum Chrysippi reuertitur Calfurnius. necq̨ ferre pōt se in hoc quocq̨ mihi olim fuisse cōuictum. Sed frustra post herbam datam tumultuatur.

I llud quocq̨ persianum retractat Calfurnius. Ne mihi Pulydamas. Sed nihil meam refellit enarrationem.

H æc fere sunt in quibus isti me repræhendentes adeo pueriliter lapsi sunt: ut ne refellendi quidem uideantur. Quis. n. liquido falsa merasq̨ ineptias coarguat? Sed ut quidam se temere insulsis istorum nugis: assensisse melius cognoscant: duas tres ue illorum discutere expositiones operæ pretium esse uidetur: sed ita ut & barbarismi & solœcismi: & alia uerborum ac sensuum compositionisq̨ portenta silētio potius damnemus q̄ uel temporis punctū illa notādo perdamus. Ex illis. n. quales & reliquæ sint: apertissime patebit.

Vtrum in tertia Pliniani exordii periodo. ut obiicere moliar. an ut obiter molliam sit legendum.

B eo igitur loco sumat exordiū: quē a me uiginti iam annis & castigatum & enarratum: & postea cum ab aliis doctis: tū ab Hermolāo Barbaro extra omnem barbariem posito candidissime approbatum: isti sola temeritate freti & in deprauationem asserunt: & ita confundunt: ut Plinius esse rusticus uideatur. Cū enim doctissimus qsq̨ tertiam illam prologi Pliniani periodum sic censeat esse corrigendam: ut non obiicere moliar: sicut est fere in exemplaribus deprauatum: sed ob iter molliam: ut est in quibusdam

uetustis descriptum: isti ullis rationibus a peruersa opinione sua non solum deduci non potuerunt. Sed etiam cũ quadam irrisione arrogantiæ plenissima contendunt: obiicere moliar esse legendum: Neq; tarditate ingenii percipere possunt: & acumen & elegantiam Plinii totumq; illum sensum confundi: si obiicere moliar legatur. cumea præsertim quæ subiiciuntur: isti lectioni conuenire non possint. Sed istorũ uerba describamus: necui forsitan hæc fingere uideamur. Ridendum uero inquiunt: potius q̃ refellendum illud uidetur: quod quidam obiter molliam legunt: quoq; alii asserũt cum infinitiuo molior uerbum barbare iungi. & quæ sequũtur ineptiis ipsis ineptiora. Ex quibus facile manifestum fit: istos sola temeritate fretos ea quæ nihil percipiunt: puertere consuesse. Cum enim illa rideant: neq; refellenda putent: quæ doctissimi cuiusq; iudicio comprobantur: quid aliud faciunt: q̃ quod se maximos ac impudẽtissimos & ardeliones & nebulones deludẽdos atq; nihili faciendos esse detegũt? Cur nanq; ridenda lectio hæc obiter molliam: uideatur? An sensui non quadrat? Dici non potest: cum nisi ita legatur: uobiscum Plinius ineptissimus esse depræhendatur. Cũ enim obiicere sit contra iacere: id quod uel ex ipsa uerbi perspicitur compositione: ad æmulos uel inimicos uel hostes uidet hoc uerbum esse referendum. Hinc & accusator reo crimina: & imperator contumaces hostibus milites: & tyrãni bestiis insontes obiicere dicuntur. Deniq; aliquid alicui obiicitur: non ut amico: sed tanq̃ inimico uel ad fallendum uel ad perdendum. Id quod frequenti auctorum usu comprobarem: si res cõfirmatione indigeret. Quiam igitur Plinio elo-

quentiæ alumno conuenisset: in prologi statim initio quicq̄ obiicere Tito Imperatori. Ad eum nanq; scribit: quem sibi quauis ratione deuincire studebat: uiderint isti: qui tam facile q̄ non percipiunt: naso suspendunt adunco. Ac si demonstrauimus id per q̄ absurdum esse: atq; illud uerbum obiicere nequaq̄ sensui conuenire: nunc illud quoq; uerbum moliar a Pliniano candore perq̄ esse alienum ex istorum expositione colligamus. Posteaq̄. n. multas nugas de hoc uerbo moliri effutiuerunt: sūmam expositionis tandem istis describunt uerbis. Et Plinius inquiūt hoc in loco tanq̄ in re nō facili usus est hoc uerbo. Volens. n. imperatori significarē se aliquando in aliquo honore ab eo habitum esse: eū sensum explicare uoluit per uerbum Catulli. Ergo quasi dubitaret non quadrare: usus est uerbo difficultatis: quasi dicatur: conor exprimere meæ mentis conceptum uerbis Catulli. quia hoc pacto uitauit arrogantiam cum dixit meas nugas. Vt rusticitatem difficultatēq; istius expositiōis: ex qua facile colligitur istas ineptias a magistro quidem conscriptas: sed a discipulo sibi fuisse ascriptas: cum tali hoc loco utatur locutione: qualem in dialogo ex fide illi attribui. Eadem nāq; usus est: sed ut insulsum istum sermonem nihil reprēdam: assentior moliri uerbum de difficilioribus tantum dici: & a mole duntaxat deriuari. nō a moueo: unde isti deduci quoq; posse aiunt. Sed cum facilius sit nihil: q̄ alicui aliquid obiicere: ac præsertim alicuius poetæ carmen: moliri quod est difficultatis uerbum: ut istorum more loquar: ita repudiatur a sensu: ut nisi difficultatem ipsam penitus abiiciat: cum illo uerbo obiicere: quo nihil est facilius: copulari nullo mo-

do possit. Nisi fortasse putamus Plinium elegantiæ lati/ næ specimen:diligentiæ nihil scribendo illi prologo adhi/ buisse:in tantumq; stuporem incidisse: quod sane flagiti/ um illi impingere temerarii isti nihil uerentur: ut dubita/ ret:an ille Catulli uersus sensui quem uolebat: exprimendo quadraret. Id uero de tanto auctore uel suspicari stolidissi/ mum est iudicandum. Sed isti dum multa undiq; cõpilent: quibus uolumen crescat:nihil pensi habent:quid effutiant: aut quo modo. Id quod cum ex aliis omnibus istorum inep tiis:tũ ex ista liquet insulsissima expositione. In qua quid pri/ us notem? barbariem ne? an rusticitatem? an falsitatem? an omnia simul? Transuerso nanq; calamo iugulanda uiden/ tur:ne quicq̃ temporis in istorũ castigatione perdamus. Vt igitur ea lectio:quam isti ne uigiti quidem annorum spatio falsam corruptamq; ĩgenii tarditate diiudicare quiuerũt: ita quam nos cum aliis omnibus doctis:tum Hermolao Bar/ baro astipulante probauimus:uidetur admittẽda.cum præ/ sertim uerbo῝ nihil insit:quod a Pliniano candore abhorre re depræhẽdatur. Nam & obiter & mollire uerba sunt tum elegantissima.tum Plinio usitatissima.tum huic loco tam ac commodata:ut magis non possint. Nam obiter aduerbio: quod interim & in transcursu quasi intereundum significat: tum facundi utuntur auctores:cum se aliquid extra proposi tum agere ĩnuunt. Id quod & Plinius cum alibi tum hoc lo/ co facit. Cum enim proposuerit se licentiore epistola uelle naturalis historiæ libros Imperatori narrare:obiter & in trã/ cursu Catullum mollit illius carmina citando:quæ duriuscu la uidebantur. Tametsi isti nullã duriciem præ se ferre mul/

tis nugis contendunt:ut qui nihil intelligunt:quænam uer-
ba & carmina dura uel mollia dicãtur. Ac res quidem duræ
uel solo tactu dignoscuntur:uariisq; rationibus molliuntur.
Verba uero & quæ ex uerbis constat:oratio dura esse iudi-
cio solo percipiuntur:cuius quidem cum isti penitus sint ex
pertes:nihil est mirandum:si totum hunc locum temeritate
sua peruertertunt. Putant enim ea demum uocabula esse du-
ra : quæ asperius sonant:difficiliusq; efferuntur: cum illa in
primis dura uocentur:quæ uel nullo uel raro in usu esse ani-
maduertuntur. Sed utra harum significationum Catullus
duriusculus fuisse dicetur? Nempe ea quam isti nondũ pci-
pere potuerunt. quod in hendecasyllabis iãbo pedi contra
aliorũ poetarum cõsuetudinẽ primũ interim locũ assignat.
Nam oĩa quæcũq; minus sunt usitata:dura uident̃. Cũ igit̃
Plinius in quo Catulli uersu pes primus est iambus pro spõ
deo positus utatur:eũ & mollire ut durũ: & illã primi pedis
mutationẽ approbare:ut ex arte factam & usurpare uidet̃.
Nec refert:quod Plinius. Permutatis prioribus syllabis:&
non pedibus ait:cũ pedes ex syllabis cõstent:& qui pedem
mutat:cõtinuo quoq; syllabas permutare cogat̃. Hic ẽ ue-
rus:ni fallor:Plinii sensus:quẽ isti nec ingenii tarditate perci
pere potuerunt:& nugarũ multitudine sic obscurarũt: ut
fœdissimã rusticitatis notã:qtũ in ipsis fuit: tãto scriptori ut
mõstrauimus inusserĩt. Quãuis aũt uel ex una ista tã futili. tã
uana. tã iepta. tã barbara. tã dẽiq; a Plinii elegãtia abhorrẽ-
te ĩplicatiõe poti9 q̃ explicatiõe satis supq; appeat:q̃les & re
liq̃ sint:ẽt si nõ excutiãt :nõ ab re tñ mihi uideor eẽ facturus:
si alterã quoq; breui refutaro:ac uerũ Plinii sensũ enodaro.

&

Verū imperator an cōterraneus Plinio sit castrense uerbum.

Tigit̄ omittā: quod propriā huius appellationis con terranei significationē mihi iam uiginti annis diluci de expositā refellere conātes allucinant̄ atq; cæcutiunt: dū nihil prorsus: quo mea enarratio ifirmet̄. multa uero qbus approbetur: allegant: id quod sequitur membrum quo tandem modo exponunt? Nempe quo & reliqua. Sic. n. scribunt. Agnoscis & hoc castrēse uerbum. Idest imperator agnoscis: & hāc castrensem appellationem & admittis: quā olim in castris cōsalutatus fuisti. Et signate dixit Agnoscis. Multi multos & uarios sensus afferūt. Sed qd alii interpretes de hoc dixerint: omitto: quādo unus illorū oīa fere colligit. & quis nō miret̄ confidentiā. Repræhendere conatur alios: quod inter exponendū. utar uerbis eius: utranq; referunt opinionē. Et quæ sequunt̄ oīs penitus frugis inania: quorū barbariē atq; rusticitatē adduci non possum ut notē: cum potius ridenda sit: & oībus per se ipsa uel literatoribus prærterq̄ ei qui tanq̄ elegantissima furatus sibi tam impudenter ascripsit: apertissime perspiciatur. Sed quod aiunt me repræhendere eos: qui duas referunt opiniones: turpiter mentiunt̄. Neq;. n. carpo quod duas pluresue adducant. sed qa quænā magis sequenda sit non exponunt. Id quod ex diui Hieronymi sñia: quā isti nimiū stolide contra suas ineptias allegarunt: interpreti ante oīa est faciundū. Sic. n. lucidissime Hieronymus scribit. Cōmentatoris aūt officium est: nō quid ipse uelit: sed quid sentiat ille: quem interpretat̄ dicere. Alioqui si cōtraria dixerit: non tam interpretē fore q̄ aduersariū eius quem nitit̄ explanare. Hæc Hieronymi uerba in

istos uerissime regeri possunt. Ita nanq Plinii sententiæ aduersantur: ut quę explicarẽ conantẽ: is nõ grãmatices mõ atq rhetorices ignarus fuisse: uerũ ingenio quoq & prudentia caruisse uideatẽ. Id uero non ex iis minus quæ iam descripsimus: q̃ quæ subiicientur: aperte colligetẽ. Castrense igitẽ uerbũ nõ esse conterraneũ: ut ego asserui; oẽsq docti sentiũt: sed imperatorem sola nixi temeritatę contendunt: non animaduertentes: se ne ea quidẽ tenere quæ uel pueris bene institutis minime ignorantẽ. Quis. n. præter istos nescit hæc duo pronomina hoc & illud eo in primis discrimine separari. quod hoc propinqua: illo significãtur longinqua? Id aũt cum & notius sit & uerius: q̃ ut ullam exigat cõprobationẽ: quo isti furore perciti rem tam apertã impugnare audent? Quia in castris aiunt siue Titus: siue Domitianus. Nõdum n. discernere potuerũt: utri eo⁊ naturalis historia fuerit dicata: imperator fuit salutatus. Quasi uero castrẽsis & militaris salutatio uim noĩum ĩmutare ac ex urbano castrense efficere possit? Quo quidẽ modo nullũ non castrense uerbũ facile fieret. Siquis. n. uel consul uel prætor uel princeps uel dictator uel rex uel põtifex in castris salutaretur: omnes hæ appellationes ex istorũ opinione castrenses forent. Quid has dixi? Omnes profecto & poeticæ & oratoriæ uoces castrẽses efficerentur: ac militaria castrẽsiaq uerba ab urbanis & forensibus frustra distinguerẽtur. Sed cum inter utraq maximus: ut uerbo Luciani utar: interueniat isthmus: plurimũ q intersit: nec aliter q̃ uerba nostra tẽpestate uulgaria discriminantur a latinis: & imperator in freq̃ẽtissimo sit & poetarum & oratorum & historicorum usu: qui hoc uerbũ con

& ii

tendunt esse castrēse: nō iudicio solum sed ēt cōmuni sensu sæpius dicā carere coarguuntur. Hinc aūt illud quoq; natū est flagitiū: quod agnoscis pro admittis putant esse accipiendum: cum Plinius hoc uerbū in propria usurpet significatione: quæ est recognoscis. Nā agnosci illa proprie dicunt: quæ antea cognita fuere. Titus uero & ab aliis militibus & forsitan a Plinio conterraneum aliquē audierat nuncupari. Quo sane uerbo cū in prologi statim initio utatur: id aperte monstrat: quod paulo ante dixerat: se licentiore epistola cū imperatore acturū: seq; illi maxime familiarē esse: ut qui ad ipsum scribens ne castrēsia quidē & militaria uerba reformidet. Sic. n. ait. Nanq; tu solebas meas esse aliquid putare nugas: ut obiter molliam Catullū conterraneū meū. Agnoscis & hoc castrense uerbū. Quis uel ex ipsa uerborū sensuumq; serie non uideat conterraneū a Plinio castrense uerbū significari? Nam elegantissime copulata sunt oīa: si ut dixi: castrēse ad conterraneum referamus. Sin fatua istoꝝ expositio admittat: Plinius latinæ eloquentiæ splēdor maximus: non solum apte ornateq; ac elegāter loquendi imperitus: sed rusticus etiā magis q̄ historicus esse uidebit. Nam & cōfusio cū maxima sequet & obscuritas: quæ uitia ab epistolari elegātia Plinianoq; cādore lōge abesse ne stolidi quidē isti cōmētatores puto diffiterentur. Quapropter cū uerissimā planissimamq; enarrationem meam improbarit: ac uanissimam loco eius peruersionē inuexerint: eorū numero sunt ascribendi: qui neq; per se neq; ab aliis admoniti rectum pcipere possunt. Q uanuis. n. multa legant: pauca tamen intelligunt: id quod istis uideo accidisse: ut quod solius est magistri: disci-

pulo quoq; qui uelut Xylphium Bati ista furatus est: imper-
tiar. Nã ex uariis quidem auctoribus in eruditionis iactatio
nem q̃ plurima trãscripserunt: quæ uel nihil ad rem prorsus
faciunt: uel a me cõtraq; ipsos stare proculdubio dignoscũ-
tur. Vt quæ de urbanitate ac dicacitate ex Au. Gelio descri-
pserunt: nec tamen exponere potuerunt: quinam dicant̃ ur
bani. Quid? qd' aiunt urbanitatẽ dicacitati esse cõtrariam:
nonne istos ex scribendis codicibus q̃ enucleandis auctorũ
sensibus aptiores esse pspicue declarat? Illa uero Diui Hie-
ronymi in Ruffinũ periodos: quã isti allegant: nõne meam
sententiam ita cõfirmat: ut quæ contradicuntur: oĩa uanissi-
ma depræhendantur? Ita nanq; Hieronymus scribit. Post
triginta annos ad parẽtes se reuersum esse iactat homo qui
nec patrem habet nec matrem: & quos uiuentes iuuenis re-
liquit: mortuos senex desiderat: nisi forte parẽtes militari uul
garíq; sermone cognatos & affines nominat. Potuit ne qc-
q̃ ad istorũ temeritatẽ retundendã: meamq; enarrationẽ cõ-
probandã hoc Diui Hieronymi dicto aptius inueniri? Equi
dem Calfurnii manibus. Neq; discipulus ullius est parti-
ceps eruditionis: quãtas maximas possum & ago & habeo
gratias: quod tã pulchre meã uel inuitus cõtra impugnatio-
nem suam: cãm egerit. Sed ut meã cõprobauit sententiam:
ita se perq̃ hebeti obtusoq; ingenio esse demonstrauit eius
citans auctoritatem: qui suã apertissime refellat opinionem.
Nam qua nota figuraue hoc nomen parẽtes uel pro cogna
tis affinibusq; sumptũ: qua in significatione etiãnum uulgo
accipitur: ab oratoriis & forensibus uerbis distat? Sed ea ẽ
ueritatis natura: ut se ipsa undiq; prodat. Vt. n. Diui Hiero-

nymi ætate nemini præterq̃ militibus & imperito uulgo pa rentes pro cōsanguineis in usu erant:sic Plinii tēpore soli mi litares uiri:qui fere sunt indocti:hoc nomine cōterraneo ute bātur: primusq; eruditorū Plinius ipse eo uocabulo usus eē uidetur. Neq;.n.quod meminerim:apud priscorū aliū quēq̃ hanc inueni appellationem. Ex h s uero tam aperte colligi tur:hoc uerbū a Plinio castrense fuisse uocatum:ut qui con tra sentiunt:recto iudicio penitus carere demonstrētur. Re liqua itidem quæ ab istis subiiciuntur:plenissimā temeritatis & arrogantiæ uanitatem præ se ferunt. Nam quod in me ex clamant:quod agnoscis significare cognoscis exposuerim: maximam quidem mei sugillandi ostendunt cupiditatem. Sed nihil agūt:quando etiā pueris ut aiunt: nota sit eorum uerborū uis & proprietas & in prologi Pliniani enarrationē puerilia ista afferre duntaxat eorū sit: qui de libro in librum aliorum inuenta describunt:nihil aliud curantes:q̃ ut multa congessisse uideantur. Ego uero sic exposui: ne quis agno scis in ea significatione:quæ est admittis: quæq; istis nimiū blanditur:eo in loco putaret accipiendum:ut dicimus. Non agnoscit Plinius fatuas istorū expositiones. Quæ uero subii citur exclamatio istos penitus delirare ac stolidos eē perspi cue ostēdit. Post multa nanq; fatent imperatorē nō eē eius notæ & figuræ:cui paulo ante uerba castrensia alligarunt. Sed Plinium facete imperatorē dixisse uerbū castrēse. Quo niam Titus ī castris a militibus imperator fuerit appellatus. Siue Domitianus Cæsar cōsalutatus cōfecto bello Vitellia no:& reliqua:oīa futilia & uana. Est ne hoc exponere Plini um:an imperitis pueris imponere? Quid deniq; facetiarum

inest in hoc uerbo castrēse? οια κεφαλη και εγκεφαλον ουκ εχει. Sed quid agis? In mortuos ne insultas? Minime uero. Hoc.n.dictū sit: non in earū ineptiarū auctorē: sed in eū nebulonem: qui sibi illas perinde atq̧ gallicam lanam: ut aiūnt: furatus arrogauit: q̄ stolidior multo a magistro recessit: q̄ accesserit. id qđ facile stulta illa dubitatio mōstrat. Utri Plinius naturalis historiæ libros dicauerit Tito ne an Domitiāo. Utrum ille in tertia Plinianæ epistolæ periodo Catullum referat: an maximum patrem.

Q Vanq̄ aūt ex iis quæ hactenus refellimus: satis supq̧ constet: qualia in reliquum epistolæ illius effutiuerint nugamenta: quam tamē eius periodi: quæ subiicitur: afferunt expositionem: paucis expedire operæ precium esse uidetur: non tam ut somniculosa istorū cōmenta refellamus q̄ ut inueteratæ deprauationis correctionem ab ingenioso cū primis ac erudito uiro nuper editā: quā isti genuina temeritate irrident: cādide ac ingenue cōprobemus. Hæc nanq̧ periodos corrupte & lecta fuit hactenus et enarrata. Ille.n. ut scis: permutatis prioribus syllabis duriusculū se fecit: q̄ uolebat existimari a uernaculis tuis & famulis. Sic.n. in oībus quæ circūferunt̄ exemplaribus cum maximo & Plinii & doctoꝝ oīum dedecor̄ legebat̄. Ac alii quidē qui uerā lectionē excogitare nescierunt uenia digni sunt. Neq̧.n. id facile ē. Qui uero deprauatiōis admoniti in errore ptinaciores fiūt: ac insuper bene monentis irrident: ñ mihi nō uerbis: sed uerberibus indigere uident̄: eoq̧ magis quod eā huius loci faciūt expositionē: ut cachinnis potius excipienda: q̄ argumētis sit refellenda. Adeo nanq̧ ab eleganti ueroq̧ Plinii sensu

tota aberrat uia:ut addubitare cœperim:utrũ a doctore an discipulo fuerit excogitata. Sed auctorũ qui citantᵉ multitudo soli magistro tam acutũ inuentũ apte defendit. Nã discipulus aleæ uentriq; & iis mẽbris:quæ sunt infra uentrem addictus quãdo tot opera legere potuitᵉ Magister igitᵉ in primis quidẽ studiosus:sed ingenio tardissimo prǽditus insulsissimã oĩum inuexit expositionẽ:ac ea tũ ad alienas cõfutandas.tum ad suã cõprobandam allegauit:quæ sibi ipsum nõ constitisse maximo sunt argumẽto. Ita nanq; post multa in me iactata scribit. Ego ad patrẽ refero. Ille.n.ut sis duriusculũ se fecit. & interpretor illã appellationem.maxime Imperator:potius eẽ hominis duriusculi:q̃ iucũdissimi & suauissimi:ut ipse Vespasianus pater uideri uolebat. & duriusculum ad mores nõ ad dictionẽ refero:quoniam durus non minus naturæ hoĩes asperæ & imiti:q̃ asperis uerbis aut uersib9 cõuenit. Idq; usus probatissimorũ auctorũ passim cõprobat. Cicero morũ duriciẽ dixit & hoĩem durũ: & reliqua mille com pluriũ auctorũ dicta ad id monstrandum de quo nemo nisi stolidus dubitauit unq̃. Durũ de moribus quoq; dici nõ solũ de uersibus & uerbis & oratione. Sed nos ad expositionẽ:quã Calfurnio plurimæ lectionis homini ascriberᵉ uix auderẽ:nisi tumidam rusticãq; illius agnoscerẽ locutionẽ: quã mecũ disserẽs iam uiginti annis & amplius eadẽ usus est: id quod ex nostro Dialogo perspicue patet:ut nihil penitus toto hoc tẽpore in loquẽdo profecisse uideatur. Ac si aliæ huius loci enarrationes non extarent:non solum uenia istis:nẽ discipulũ quoq; affectata laude fraudemus: esset tribuẽda. Nanq; paucis uaticinari datur:sed etiam laus tribuenda.qđ

suopte ingenio qualencúq; excogitassent interpretationẽ. Nunc uero cũ tot circunferant' doctorũ uirorũ enarratiões multo ea quã isti inuexerunt:probabiliores:non possunt nõ temerarii & a recto iudicio prorsus esse alieni. Quisquis.n. primus aliquid expõit:sicubi labit' atq; errat: uenia dignus est iudicãdus:quod quẽ sequat' ducẽ hẽt neminẽ. Qui uero spretis reiectisq; ac irrisis aliorum expositionibus ueris præsertim falsas ac penitus auctori:quẽ suscipit illustrandũ:cõtrarias inuehit:is sibi q̃ studis peius consulere uidet'. Vt.n. omittã:quod meã noluerunt seq expositionẽ:Sipontini aut Cornelii aut Hermolai Barbari enarrationibus saltẽ adhæsissent:neq; eam de suo cerebro deprõpsissent: qua Plinius eloquentiæ alumnus:& imprudens & dicendi imperitus & plane rusticus fuisse monstratur:totaq; illa epistola dedecoratur. Nam quid imprudẽtius excogitari potest:q̃ innuere: nẽdum aperte significare assererẽq; Imperatorẽ: quẽ ubiq; uelis cõmendatũ atq; tibi conciliatũ:duriusculis moribus inquinatũ esse? Quid illa rusticius locutiõe. Ille.n.ut scis & cætera:si ille ad Vespasianũ referat'? Cur nanq; se fecisset Vespasianus ipe duriusculũ:q̃ uolebat existimari a Vernaculis Titi & famulis? Nunqd uernarũ & famulorũ cura decet imperatorẽ? Profecto insulsior expositio magisq; a Pliniano candore aliena excogitari nunq̃ potiusset? Omnes aliæ nituntur aliqua rõne. Ista nullã admittit defensionẽ. Et qdã cũ qui illas ineptias nuper edidit:scire literas putant: O cæcæ hominũ mentes: q̃ aperte istius imposturis decipiuntur.

Vtrum Vernaculis tuis & famulis an Veraniolis suis et fabullis:in tertiæ periodi fine sit legendum.

SEd enim quid isti percipiant: ne a discipulo magistrũ seiungamus: cum elegantẽ ac uerã huiusce loci: q ab omnibus & doctis & indoctis hactenus perperã lectus est: castigationẽ ab erudito uiro nuper publicatã reiicere irriderecp maluerint: q̃ uel refellere uel approbare? Sic.n. more suo scribunt. Nam quod legat quisq̃ Veraniolis & Fabullis ridiculũ est. & reliq̃ sane q̃ ridicula in hoc solũ coacervata ne pauca legisse uideantur. Sed multa legere parũ prodest: qcunq; iudicio caret: neq; ingenii tarditate quicq̃ recte percipere põt. Id quod istis accidisse: uel ex illa tã candidæ tam eruditæ. tam ueræ. tam ut semel dicã: Plinianæ lectionis contemptione ac irrisione perspicue constat. Equidẽ illã cũ primũ legi ita sum amplexus itaq; approbaui: ut ad eos qui aderãt iuuenes eruditos. Nã Venetiis in taberna q̃dã libraria sedebam9: dixerim. Audite uerissimã loci Pliniani lectionẽ: quæ hactenus ignorata & me & alios Plinii ipsius epistolæ interpretes in magnos præcipitauit errores. Siquidẽ ingenue fateor: posteaq̃ Veraniolis & Fabullis pro Vernaculis & famulis legẽdũ esse fui cõmonitus: e uestigio sñiam mutaui. Nam antea quidẽ sic exposueram: ut hoc pronomen ille non Catullũ referret. sed quendã poetã & Tito & Plinio notũ indicaret. Nunc uero Catullum ille mihi sic respicit: ut aliũ hoc loco monstrare possit neminẽ neq; poetã neq; Vespasianũ: quẽ isti sua temeritate oĩa cõfundentes abiecta uera Plinianaq; lectione. cõtra oĩum aliorũ opinionẽ: cũ maxima Plinii uituperatione significari cõtendunt. Catullus.n. se duriusculũ in hendecasyllabis fecisse uidet' q̃ uolebat intelligi a Veraniolis suis & Fabullis: ad quos etiãnũ multa ip

sius epigrámata extát:quod ut paulo ante sum testatus:contra priscorú poetarú consuetudiné pro spondeo in prima sede reposuit iambú:id quod citra syllabarú mutationé fieri nó pót. Atq; idcirco Plinius ait pmutatis prioribus syllabis. Cum.n. ꝑ longa ponit̃ breuis:tunc nimirú syllabæ pmutã tur. Hinc uero illud quoq; apertissime constat: quod paulo ante aiebá:nó obiicere moliar:ut isti contendunt:sed obiter molliá:a Plinio scriptú fuisse:itaq; procul omni dubio legendú esse. Ná dura molliri ꝓprie dicunt̃. Quæcúq; uero sunt in raro auctorú usu: & dura uocant̃:& cú usurpant̃ mollia fieri uident̃. Quod quidé uariorú quoq; scriptorú dicta ab istis cótra opinioné suá ineptissime ac poti9 stolidissime coaceruata manifestissime docét:ut minime pluribus sit declarandú. Verniolis aút suis & Fabullis pro uernaculis tuis & famulis adeo mihi reponédú esse uidet̃: ut non possim nó ualde mirari tot pstátes doctrina uiros:quot & nr̃a & patrú ætate floruerunt:insulsam illá penitusq; a Pliniana sublimitate alienã cóprobasse lectioné. Sed illi quá sequerent̃: aliá nó hébant:eoq; ut nihil repræhédi possunt:sic isti tenebriones:q deprauationis simul & castigatióis admoniti:uerá lectioné ut ridiculá abiecerunt:flagris subiiciundi forét:ut ab eminentibus inqnandis auctoribus deterrerent̃. Sed cú & magister uitá cú morte cómutarit:& discipulus alterú quoq; opus ex ineptiis ipius magistri cópilatú:ut audio:nuper ediderit: ac panegyricú a Calfurnio iá Venetiano Pricipi Leonardo Lauredano donatú:sibi ut reliqua nimiú impudéter ascripserit:nihil de istiusmodi nugis posthac soliciti erimus: cú iste neq; ulla ignomina tãgat̃:& iá plagia furtaq; sint de

tecta: & q̃lia sint: uel ex hoc uno facile dignoscat̃. Quæ Plinio nanq̃ ad Titũ p̃sertim ut impii insignibus: sic eloquẽtiæ lumĩe q̃ eminẽtissimũ scribẽti uernaculoꝝ & famuloꝝ cura fuisset? Nam seruos & famulos infimo generi hoĩum ascribi q nesciat: existimo esse neminẽ. Cur ergo solicitus sit uel Catullus uel Plinius uel ut isti aiunt: Vespasianus de uilissimoꝝ hoĩum opinione? Quis.n.est nr̃m: quẽ cum principe uiro nedum eloquẽtissimo imperatore loquẽtẽ nõ maximoꝑe puderet nulla necessitate coactũ uernaꝝ aliquã seruorumq̃ inferre mẽtionẽ? Et q̃s nos uitaremus ineptias: in eas Plinium tanta eruditione. tanta facundia. tanta sapientia instructum in lucul&etilde;tissimi ꝓlogi initio statim incidisse putabimus? Absit a Pliniana maiestate tantum dedecus. Absit a linguæ latinæ auctoribus tãta cæcitas. Absit a Plinii studiosis tãtus error. Quod si ille Vespasianũ referret: ut isti putãt: nõne multo absurdius esset: imperatorẽ maximum de Vernaꝝ & famuloꝝ iudicio solicitum esse? At maledici inqunt sunt serui: idq̃ quod nemo negat: multoꝝ cõprobãt auctoritate. Ista uero sõnia sunt mera in eruditionis iactationẽ descripta. Quasi uero ulla fides seruo adhibeatur de dñi moribus obloquenti? Veraniolis autẽ pro Vernaculis scribendum eẽ illud quoq̃ ualidissimo est argumẽto: quod Vernaculi parui & pueri adhuc serui dicunt̃: quoꝝ dicacitate dñi magis lætant̃ q̃ soliciti sint: ut nihil Vespasianum oportuerit Vernaculos suos reformidare. Quã ob rẽ cum absurdissimã istoꝝ expositionẽ simul cum ĩueterata deprauatiõe sic refellerimus: ut nullo pacto admittẽdæ uideant̃: nunc q̃dã ex Catulli epigrãmatis describamus: ex q̃bus facile id quod

dixi colligetur: Veraniolis suis & fabullis: a Plinio fuisse cō-
scriptum: cum illis Catullus q̄ familiarissime fuerit usus. Ita
nanq; Veranium alloquitur.

Verani omnibus e meis amicis
Antistes mihi milibus trecentis:
Venisti ne domum ad tuos parentes:
Fratresq; unanimes tuamq; matrem?
Venisti. o mihi nuncii beati.
Visam te incolumem: audiamq; iberum
Narrantem loca. facta. nationes:
Vt mos est tuus: applicansq; collum
Iucundum os oculosq; suauiabor.
O quantum est hominum Beatiorum:
Quid me lætius est beatiusue?

Fabullum aūt q̄ familiarissime ad cœnā hoc carmine incitat.

Cœnabis bene mi fabullæ apud me
Paucis si tibi dii fauent diebus:
Si tecum attuleris bonam atq; magnam
Cœnam non sine candida puella:
Et uino & sale & omnibus cachinnis.
Hæc si inquam attuleris uenuste noster
Cœnabis bene. Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.
Sed contra accipies meos amores.
Seu quid suauius elegantiusq; est.
Nam unguentum dabo: quod meæ puellæ
Donarunt ueneres cupidinesq;
Quod tu cum olfacies deos rogabis:

Totum ut te faciant Fabulle nasum:
Vtrunq; uero simul his alloquitur uersibus
Pisonis comites cohors inanis.
Aptis sarcinulis & expeditis
Verani optime tuq; mi fabulle
Quid rerum agitis? Et reliqua prolixiora q̄ ut sint hoc loco de-scribenda. Ex his igitur hendecasyllabis præter alia q̄ pau-loante adduxim9 argumenta liquido conficitur: & ueranio-lis pro Vernaculis & suis id quod in uetustis scriptū est exē-plaribus: pro tuis: & Fabullis ꝓ famulis legendū eē: ac istos qui tam elegantē eruditāq; ac Plinio conuenientem castiga-tionē irriserunt: deridēdos potius & contēnendos esse q̄ re-fellendos: cū in oībus perq̄ pueriliter labant: suaq; temerita-te genuina oēs inquinent atq; corrūpant auctores. Iste nanq; idē nebulo: qui sibi uerbosas illas in Plinii prologū cōmenta-tiones impudētissime ascripsit: opus nup edidit: ex uariis ma-gistri annotationibus cōpilatum de q̄plurimis auctoꝝ locis: quos aut corrūpit quidē: aut ita cōfundit multitudine nuga-rum: ut minime pcipi possint. Tanto siquidē studio oīa quæ-cunq; magister ipe excussis oībus & nouis & ueteribus sche-dis congessit: ab discipulo corrasa fuerē: ut non modo plu-rima de Laurentii Vallæ elegantiis ac Hermolai Barbari & alioꝝ operibus ad uerbū citra ullā auctorum mentionē tran-scripserit: sed Panegyricū quoq; de Leonardi Lauredani Ve-netiarū Principis laudibus iā a doctore Calfurnio emissum: nugis quibusdā adiectis in frōntispicio noui opis sub nomi-ne suo collocarit: eo munere sperans se Venetiis locum pu-blici Doctoris occupaturū. Ac primū qdē liber sericatus mi-

nioq; & auro pictus oĩbus quicũq; tunc principis cõuiuio interfuere:pulcher eẽ cõmendandusq; uidebat̃. Posteaq̃ uero a uibusdã Rhinocerotis nasum:ut ille ait:habentibus legi cœptus est:Dii boni:quos cachinnos.quos Rhonchos.q̃s subsannationes excitauit? De fœdissimis ãt solœcismis aliisq; turpissimis erroribus admonitus cũ excusare nesciret:Brixiam e uestigio indignatus recurrit.opis ĩpressorẽ in ius uocat.Quod totũ opus a principio ad finẽ corruperit:accusat. Neqd librorũ tãtisp uendat̃:dũ castigent̃:a p̃tore impetrat. Mutat interim multa:sed ita:ut ne ea quidem q̃ pro suis edidit:corrigere sciat:utpote q̃ sint aliena.Siqdẽ prima castigatio tã est ambigua:ut minime sibi cõstare uideat̃.Sic.n.emẽdat.Et ad pedes uestros ꝓuolutus.Sõnolentia librariorũ reposuit pro ꝓuolutũ uel potius ꝓuoluto.Nõ librariorũ somnolẽtia.sed scriptoris ignorãtia erratũ illud fuisse cõmissum uarietas emendationis cõuincit.Quo aũt istius modi correctiones abs se reiicere possit: cuidã e suis ascripsit. Istæ nãq; sunt artes:qbus suis fautoribus ĩponit.Sed cum iam fabula uulgi sit effectus:cũ suis ineptiis inanibusq; nugis ualere & q̃libet in nos latrare ac debacchari sinamus: ne in illis refellendis diutius cõmorantes:& tempus melioribus studiis impendẽdum penitus amittamus: & istorũ similes uideamur.

FINIS

Impressum Venetiis ope & impensa Georgii de Rusconibus: Anno ab incarnatione domini.M.DVIII. die.II.octobris Sub inclyto principe Leonardo Lauredano.

Registrum operis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x
y z & A Omnes sunt quaterni.

Raphael Regius lecturis felicitatem.

Nequid studiosi nostrorum scriptorum in hoc opusculo desideretis: accipite deprauationum earum: quas librarii incuria admiserűt: accuratas castigationes: quas quidem per uos met ipsi in singularum paginarum contextum: si uidebitur: facile transferatis. Valete.

Castigationes eorum: in quibus librarii sunt lapsi.

In prima pagina b literæ.

Chæronensis per æ diphthongum.

In tertia pagina b.

Babyloniis pro Bobyloniis.

In sexta pagina b.

Gelon. non Selon.

In septima pagina b.

Epicharmum per ch aspiratum.

In quarta pagina c literæ.

Ex Antipatri amicis. Non &c. Iuribus: pro uiribus.

In pagina quinta d literæ.

Quidã aũt cum dixisset. Non quidam aũt dixisset.

In secunda pagina e literæ.

Inuitanti. Non imitanti.

In tertia pagina e.

Nam neq; ego Seriphius. Non At neq; ego.

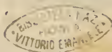
In quarta pagina e.

Testam gerens. Non tastam.

In quinta pagina e.

At inquit declarabimus. Non inquit declarabimus

Quendam turmæ ducem. Non decem.
In septima pagina e.
Quæ sum apud Athenienses. Non quæ sunt.
In tertia pagina f literæ.
Se cum illo gereret. Non secum.
In tertia pagina g literæ.
Hic decebat inquit. Non dicebat.
In tertia pagina h literæ.
Bona cum fortuna. non forma.
In secunda pagina k literæ.
Ais inquit ipsos. non inquis.
In sexta pagina k.
In Aegina se fuisse. non Aeginam.
In octaua pagina l literæ.
Qua re motis. non remotis.
In secunda pagina n literæ.
Acceptumq; ab haruspice. non & acceptumq;.
In sexta pagina n literæ.
Licet etiam melius consultare. non consultarem.
In sexta pagina p literæ.
Ex meliori aũt ganeæ & gulæ solum. non genere.
Paulo ante demessum. non demessioni.
In septima pagina p literæ.
Neq; uates circulatorue. non circũlator.
In septima pagina r literæ.
Quæcunq; ingenuo facienda. Pro ingenio.
Quodam dicente. non quidam.
In sexta pagina s literæ.

Nunq̄ repleri.non repleris.
In quarta pagina u literæ.
Ingenuum atq; generoſum.non ingenuumq; at.
In ſecunda pagina x literæ.
His autem quæ neceſſariæ.non ſis autem.
In ſexta pagina x literæ.
Pulos edoctos.non pullos.
In prima pagina y literæ.
Non minus moribus q̄ natione.non qui.
In ſecunda pagina y literæ.
Athenæus.non Athenœus.
In tertia pagina y literæ.
Nam quæ de ſua patria familia.non famula.
Cum præſertim cum oleant.non obeant.
In tertia pagina z literæ.
Quod profeſſus ſum me omnium.non ſumme.
In quarta pagina z literæ.
Mollia tamen in illo Quint.loco.non molba.
In quinta pagina z literæ.
Paduā nō minus latinū eſſe nomen q̄ patauiū.nō patauinū.
In ſexta pagina z literæ.
Cum ea præſertim.non cumea.
Quodq; alii aſſerant.non quoq;.
In octaua pagina z literæ.
Diiudicare quiuerunt:reiicienda eſt:ita quā nos.
In quinta pagina & notæ.
Exſcribendis codicibus .non ex ſcribendis.
In ſexta pagina A literæ.
Poſteaq̄ uero a quibuſdam,non uibuſdam.

